

Rada Powiatu Radomskiego

Starosta Radomski

Załącznik Nr 1 do
uchwały Nr 192/XIX/2008
Rady Powiatu w Radomiu
z dnia 19 maja 2008 roku

STRATEGIA
ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU
POWIATU RADOMSKIEGO
DO 2020 ROKU

(WRAZ Z WIELOLETNIM PLANEM INWESTYCYJNYM I PROGNOZĄ BUDŻETU NA LATA 2008-2015)

województwo mazowieckie

Radom, maj 2008 rok

Radni Powiatu Radomskiego:

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Radomskiego do 2020 roku

(wraz z Wieloletnim Planem Inwestycyjnym i Prognozą Budżetu na lata 2008-2015)

Edward Krok - Przewodniczący Rady Powiatu	
Zbigniew Belowski - Wiceprzewodniczący Rady Powiatu	
Teresa Majkusiak - Wiceprzewodnicząca Rady Powiatu	
Ewa Elżbieta Bartula	Jan Adam Kowalczyk
Włodzimierz Ćwil	Małgorzata Kowalska
Robert Dobosz	Krzysztof Kozera
Zdzisław Dulias	Antoni Kusio
Antoni Dzik	Leszek Margas
Zbigniew Dziubasik	Krzysztof Murawski
Ryszard Dziura	Tadeusz Nowicki
Krzysztof Górak	Tadeusz Osiński
Krzysztof Hernik	Henryk Rybak
Włodzimierz Jabłoński	Adam Siczek
Marek Janeczek	Mirosław Ślifirczyk
Marek Jarosz	Waldemar Trelka

Starosta Radomski: Tadeusz Osiński

Wicestarosta Radomski: Krzysztof Górak

Członek Zarządu: Krzysztof Hernik

Członek Zarządu: Adam Siczek

Członek Zarządu: Mirosław Ślifirczyk

Skarbnik: Barbara Odzimkowska

Sekretarz: Renata Mazur

Konsultacja metodyczna i opracowanie dokumentu:

Dr Jacek Sierak, dr Marek Ziółkowski, mgr Remigiusz Górniak - *Katedra Ekonomiki i Finansów Samorządu Terytorialnego, Kolegium Zarządzania i Finansów, Szkoła Główna Handlowa, Warszawa*

SPIS TREŚCI:

Wprowadzenie	4
Część I	
Podstawowe informacje o Powiecie Radomskim.....	9
Część II	
Uwarunkowania i problemy rozwoju Powiatu Radomskiego.....	11
1. Szanse i zagrożenia w otoczeniu Powiatu	11
2. Silne i słabe strony Powiatu	16
3. Strategiczne problemy dalszego rozwoju Powiatu	27
4. Rozwój zrównoważony jako podstawa działań planistycznych i realizacyjnych	28
Część III	
Cele rozwoju i kierunki działań realizacyjnych Powiatu Radomskiego.....	31
1. Zasady i przesłanki formułowania celów rozwoju	31
2. Misja rozwoju (generalny cel kierunkowy) i cele strategiczne	32
3. Cele operacyjne i kierunki działań realizacyjnych	36
Część IV	
Wieloletni Plan Inwestycyjny Powiatu Radomskiego na lata 2008-2015	43
Część V	
Wieloletni Plan Finansowy Powiatu Radomskiego na lata 2008-2015	57
1. Analiza historyczna budżetu - lata 2004-2008	59
2. Scenariusze finansowania wydatków inwestycyjnych na lata 2008-2015	74
Część VI	
Spójność Strategii rozwoju Powiatu Radomskiego z dokumentami strategicznymi i programowymi rządu RP i województwa mazowieckiego na lata 2007-2013	83
Część VII	
Monitoring, kontrola i ocena efektów realizacji ustaleń Strategii	90
1. Uwarunkowania realizacji ustaleń Strategii	90
2. Monitoring i kontrola.....	94
3. Ocena efektów realizacji	96
4. Zestaw wskaźników do monitorowania, kontroli i oceny efektów realizacji	97

WPROWADZENIE

W myśl ustawowych rozwiązań władze Powiatu Radomskiego zobowiązane są do działań na rzecz jak najlepszego, przy danych uwarunkowaniach zewnętrznych i wewnętrznych, zaspokajania zbiorowych potrzeb mieszkańców. Problemów z tym związanych nie można rozwiązywać „metodą prób i błędów”, czy też kierując się takimi zasadami, jak: funkcjonujemy z “dnia na dzień i jakoś to będzie”, "trzeba żyć dniem codziennym, nie myśleć zbyt wiele o przyszłości, bo i tak będzie inaczej niż przewidywaliśmy". Taki sposób postępowania nie gwarantuje osiągnięcia sukcesów w skutecznym zaspokajaniu zbiorowych potrzeb mieszkańców, a także nie sprzyja racjonalnemu gospodarowaniu środkami finansowymi z budżetu powiatu. W tej sytuacji nasze działania muszą być wcześniej dogłębnie przemyślane i zaplanowane w kilkunastoletniej perspektywie, a następnie systematycznie rok po roku realizowane.

Podstawą tego typu działań winna być długookresowa i kompleksowa polityka rozwoju Powiatu Radomskiego, której podstawowym instrumentem jest STRATEGIA ROZWOJU WRAZ Z WIELOLETNIM PLANEM INWESTYCYJNYM I FINANSOWYM. Jest ona długookresowym programem działania:

- określającym misję rozwoju (generalny cel kierunkowy) i strategiczne cele rozwoju,
- wskazującym sposoby ich wykonania w postaci celów operacyjnych i kierunków działań realizacyjnych,
- zawierającym niezbędne do wykonania zadania inwestycyjne z uwzględnieniem możliwości ich sfinansowania ze źródeł własnych (budżet) i zewnętrznych.

STRATEGIA ROZWOJU odpowiada więc na podstawowe pytanie: CO POWINIŚMY ZROBIĆ, ABY JAK NAJLEPIEJ ZASPOKAJAĆ ZBIOROWE POTRZEBY MIESZKAŃCÓW POWIATU RADOMSKIEGO, mając oczywiście na uwadze ramowe warunki jego bieżącego funkcjonowania i dalszego rozwoju, takie jak:

- obowiązujące przepisy prawa dotyczące zasad funkcjonowania i finansowania powiatów,
- kierunki, priorytety i cele rozwoju Unii Europejskiej, Polski i województwa mazowieckiego,
- dynamikę rozwoju gospodarczego kraju (koniunktura gospodarcza),
- rozmiary środków finansowych przeznaczanych z budżetu państwa i województwa mazowieckiego na finansowanie takich dziedzin (istotnych także dla mieszkańców Powiatu Radomskiego), jak: przeciwdziałanie bezrobociu, edukacja, pomoc społeczna, ochrona zdrowia, kultura i sztuka, sport i rekreacja, bezpieczeństwo publiczne, pomoc dla małych i średnich przedsiębiorstw, drogi publiczne, transport publiczny, ochrona środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego,

- aktualny poziom rozwoju społeczno-gospodarczego Powiatu Radomskiego, będący źródłem jego silnych i słabych stron,
- zasobność budżetu Powiatu Radomskiego oraz możliwości pozyskiwania dodatkowych zewnętrznych środków finansowych na realizację zadań powiatowych ze źródeł krajowych i zagranicznych, w tym ze środków pomocowych Unii Europejskiej.

STRATEGIA ROZWOJU pozwala bardziej efektywnie gospodarować ograniczonymi zasobami finansowymi, przewidywać problemy, które mogą się pojawić w niedalekiej przyszłości, by odpowiednio wcześniej zacząć im przeciwdziałać. Umożliwia ona uporządkowanie i odpowiednie rozłożenie w czasie planowanych działań realizacyjnych. Pozwala to na uniknięcie realizacji projektów ad hoc, nie powiązanych ze sobą logicznie i nie wpisujących się w ciąg przyczynowo-skutkowy. STRATEGIA rozwoju pokazuje, że planowane do realizacji zadania (projekty) są konsekwencją strategicznego myślenia o rozwoju Powiatu Radomskiego. Jest to bardzo ważna przesłanka i uzasadnienie przy ubieganiu się o zewnętrzne środki finansowe, w tym środki pomocowe Unii Europejskiej.

Należy podkreślić, że STRATEGIE ROZWOJU POWIATÓW uzyskały usankcjonowanie prawne w ustawie z dnia 6 grudnia 2006r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz.U. z 2006r. Nr 227, poz. 1658). W art. 9 ustawodawca stwierdza, że: „Strategiami rozwoju są: strategia rozwoju kraju, strategie sektorowe, strategie rozwoju województw, o których mowa w art.11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie województwa (Dz.U. z 2001 r. Nr 142, poz 1590, z późn. zm.) oraz strategie rozwoju lokalnego, w tym strategie rozwoju powiatów”.

Planowanie, a następnie systematyczna realizacja ustaleń STRATEGII ROZWOJU winny być oparte o następujące generalne zasady:

ZASADA 1 - ROZWOJU ZRÓWNOWAŻONEGO¹, czyli uznawanie nadrzędności wymogów ekologicznych w stosunku do procesów rozwoju społeczno-gospodarczego Powiatu Radomskiego. Zachowanie istniejących zasobów ekologicznych oraz dobry stan czystości środowiska przyrodniczego jest jednym z podstawowych warunków podnoszenia jakości życia mieszkańców. Takie postępowanie jest zgodne z zapisami Konstytucji RP i innych ustaw oraz wymogami Unii Europejskiej.

ZASADA 2 - RACJONALNEGO GOSPODAROWANIA polegająca na „maksymalizacji efektów z wydatkowanych nakładów lub minimalizacji nakładów na uzyskanie założonych efektów”. Jest to także zgodne z zapisem art. 35 Ustawy o finansach publicznych, który stanowi, że „wydatki publiczne powinny być dokonywane w sposób celowy i oszczędny, z zachowaniem zasady uzyskiwania najlepszych efektów z danych nakładów, umożliwiającą terminową realizację zadań publicznych oraz w wysokości i terminach wynikających z wcześniej zaciągniętych zobowiązań”.

¹ Zgodnie z art.3 pkt 50 Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska - zrównoważony rozwój „to taki rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń”.

ZASADA 3 - PARTYCYPACJI SPOŁECZNEJ (USPOŁECZNIENIA), czyli wspólne podejmowanie działań przez władze Powiatu Radomskiego, poszczególne gminy wchodzące w jego skład, podmioty publiczne, organizacje pozarządowe i sektor prywatny. Innymi słowy chodzi tu o „uspołecznienie procesu zarządzania rozwojem Powiatu Radomskiego” Takie podejście pozwala więc na to, aby nawiązywał się partnerski dialog w układzie: władze Powiatu Radomskiego - poszczególne gminy wchodzące w jego skład - społeczność lokalna.

ZASADA 4 - PARTNERSTWA, czyli wspieranie inicjatyw obywatelskich, zachęcanie do aktywności społecznej i działań prospołecznych mieszkańców, partnerską współpracę z organizacjami społecznymi, sektorem prywatnym oraz realizację wspólnych przedsięwzięć powiatowych. Zasada partnerstwa winna być także stosowana we współpracy z gminami wchodzącymi w jego skład, samorządem wojewódzkim, miastem Radomiem w zakresie realizacji wspólnych przedsięwzięć, a także we współpracy z zagranicznymi jednostkami samorządu terytorialnego.

ZASADA 5 - KONCENTRACJI, czyli skupienie wysiłków i środków finansowych na realizacji ustalonych w STRATEGII ROZWOJU celach operacyjnych, a w konsekwencji celach strategicznych.

ZASADA 6 - SPÓJNOŚCI, czyli zgodności zapisów STRATEGII ROZWOJU z aktualnymi dokumentami krajowymi i województwa mazowieckiego o charakterze strategicznym i programowym, co stanowi wstępny warunek ubiegania się o środki pomocowe Unii Europejskiej.

ZASADA 7 - OTWARTOŚCI, czyli możliwości aktualizacji zapisów STRATEGII ROZWOJU, jeśli pojawią się istotne okoliczności merytoryczne. Umożliwia to elastyczne dostosowywanie i korygowanie celów rozwoju (strategicznym i operacyjnym) oraz kierunków działań realizacyjnych w odpowiedzi na zmieniające się uwarunkowania zewnętrzne (szanse i zagrożenia rozwoju tkwiące w otoczeniu Powiatu Radomskiego), a także wewnętrzne (silne i słabe strony Powiatu Radomskiego).

Biorąc powyższe pod uwagę, władze Powiatu Radomskiego przystąpiły do opracowania dokumentu pt. STRATEGIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU POWIATU RADOMSKIEGO DO 2020 roku wraz z WIELOLETNIM PLANEM INWESTYCYJNYM I FINANSOWYM (w skrócie STRATEGIA). Dokument ten nie jest „gotową receptą na sukces”, czy też „spisem szczegółowego postępowania”. Jest natomiast dokumentem, wskazującym strategiczne kierunki działań na rzecz likwidacji istniejących problemów rozwojowych, na których powinna być skoncentrowana uwaga władz Powiatu Radomskiego w perspektywie 2020 roku. Skuteczna realizacja zapisów STRATEGII zależeć będzie od systematyczności i determinacji w działaniach realizacyjnych zarówno obecnych, jak i przyszłych władz Powiatu Radomskiego, a także sprzyjających uwarunkowań, tkwiących w jego otoczeniu (sytuacja w skali Unii Europejskiej, Polski i województwa mazowieckiego).

Niniejszy dokument pt. STRATEGIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU POWIATU RADOMSKIEGO DO 2020 ROKU jest spójny z ustaleniami dokumentów strategicznych opracowanych na szczeblu:

Krajowym:
Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015.
Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia 2007-2013 wspierające wzrost gospodarczy i zatrudnienie (Narodowa Strategia Spójności).
Program Rozwoju Obszarów Wiejskich
Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka
Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko
Program Operacyjny Kapitał Ludzki
Województwa mazowieckiego:
Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2020 roku (aktualizacja)
Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2007-2013
Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego

Stąd też, strategiczne i operacyjne cele rozwoju zawarte w STRATEGII ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU POWIATU RADOMSKIEGO DO 2020 ROKU są zgodne z celami i priorytetami zawartymi w wyżej wymienionych dokumentach. Umożliwia to, z punktu widzenia formalnego, ubieganie się Powiatu Radomskiego o dofinansowanie przewidzianych do realizacji przedsięwzięć rozwojowych (projektów), w tym inwestycji powiatowych z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej.

Ponadto, przy opracowywaniu STRATEGII wzięto pod uwagę ustalenia następujących dokumentów strategicznych i programowych Powiatu Radomskiego oraz gmin wchodzących w jego skład i Miasta Radomia:

- Plan Rozwoju Lokalnego Powiatu Radomskiego na lata 2007-2013,
- Program Ochrony Środowiska Powiatu Radomskiego,
- Plan Gospodarki Odpadami Powiatu Radomskiego,
- Program Gospodarki Odpadami dla Powiatu Radomskiego na lata 2008-2012 z perspektywą do 2015 roku (aktualizacja) - projekt,
- Strategie rozwoju poszczególnych gmin,
- Strategia rozwoju Miasta Radomia.

Opracowując dokument pt. STRATEGIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU POWIATU RADOMSKIEGO DO 2020 ROKU posłużono się metodą ekspercko-społeczną, akceptowaną przez organy decyzyjne Unii Europejskiej. Wstępna wersja dokumentu powstała na podstawie w/w dokumentów oraz złożonych - przez gminy, pracowników starostwa i powiatowych jednostek organizacyjnych - propozycji, ocen i wniosków dotyczących: uwarunkowań i problemów rozwoju Powiatu Radomskiego, celów operacyjnych i kierunków działań realizacyjnych oraz zadań inwestycyjnych. Zgłoszone propozycje zostały uwzględnione w treści niniejszego

dokumentu. W tej sytuacji proces opracowywania wstępnej wersji niniejszego dokumentu miał charakter uspołeczniony.

* * *

Należy wyraźnie podkreślić, że zapisy niniejszego dokumentu pt. STRATEGIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU POWIATU RADOMSKIEGO DO 2020 ROKU w żaden sposób nie naruszają ustawowych kompetencji gmin, wchodzących w jego skład, a także instytucji, podmiotów gospodarczych i organizacji pozarządowych, działających na jego terenie. W tym kontekście ustalenia STRATEGII wynikają z zakresu kompetencji wynikających z ustawy o samorządzie powiatowym, a także stanowiąc będą podstawę do:

- nawiązywania i rozwoju partnerskiej współpracy z władzami gmin wchodzących w skład powiatu, w celu rozwiązywania wspólnych problemów w sferze społecznej, gospodarczej, infrastrukturalnej, ekologicznej i przestrzennej,
- nawiązywania i rozwoju partnerskiej współpracy z władzami sąsiednich powiatów w celu rozwiązywania wspólnych problemów,
- nawiązywania oraz rozwoju partnerskiej współpracy z organizacjami społecznymi i zawodowymi oraz podmiotami gospodarczymi funkcjonującymi na terenie powiatu przy realizacji ustaleń STRATEGII,
- wpływanie na stosowne agendy rządowe i władze samorządowe województwa mazowieckiego, aby realizowały ustalenia krajowej oraz wojewódzkiej polityki rozwoju i zagospodarowania przestrzennego na obszarze Powiatu Radomskiego (zadania ponadlokalne).

Tak więc, STRATEGIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU POWIATU RADOMSKIEGO DO 2020 ROKU jest dokumentem wskazującym cele rozwoju i kierunki działań, za realizację których są odpowiedzialne z mocy prawa władze Powiatu Radomskiego oraz wskazującym obszary wspólnych, partnerskich działań realizacyjnych, tym wszystkim podmiotom publicznym i prywatnym, którzy mogą i chcą włączyć się w proces coraz lepszego zaspokajania zbiorowych potrzeb jego mieszkańców. Tylko takie myślenie tworzy solidarne podstawy skutecznego i racjonalnego działania. Innymi słowy, liczymy przede wszystkim na własne siły i możliwości, działajmy wspólnie oraz nie przegapmy żadnej pojawiającej się szansy w otoczeniu, którą można by spożytkować dla dobra i pomyślności mieszkańców Powiatu Radomskiego.

CZĘŚĆ I

PODSTAWOWE INFORMACJE O POWIECIE RADOMSKIM

Powiat Radomski położony jest w południowej części województwa mazowieckiego i graniczy z następującymi powiatami: Miastem Radom (powiat grodzki), białobrzeskim, kozienickim, lipskim, przysuskim, szydłowieckim, zwoleńskim i starachowickim.

Powiat Radomski zajmuje powierzchnię 1530 km² i pod względem powierzchni zajmuje czwarte miejsce w województwie mazowieckim. Sieć administracyjno-osadniczą stanowi 13 gmin, w tym:

- jedna miejska - Pionki,
- 2 gminy miejsko-wiejskie: Iłża i Skaryszew,
- 10 gmin wiejskich: Gózd, Jastrzębia, Jedlińsk, Jedlnia Letnisko, Kowala, Przytyk, Pionki, Wierzbica, Wolanów i Zakrzew.

Powierzchnia Powiatu Radomskiego wynosi 1530 km², w tym użytki rolne - 55,5%, lasy i grunty leśne - 25,6%, natomiast pozostałe grunty stanowią 18,9% ogólnej jego powierzchni.

Liczba mieszkańców Powiatu wykazuje tendencje wzrostowe. W 1995 roku stan ludności według faktycznego miejsca zamieszkania wynosił 139 938 osób, w 2000 roku - 141 299 osób, a w 2006 roku - 145 232 osób, w tym: 72 308 stanowili mężczyźni, a 72 997 - kobiety. Wzrost ten spowodowany był zarówno dodatnim przyrostem naturalnym, jak i dodatnim saldem migracji. Udział ludności mieszkającej w miastach i na terenach wiejskich wynosił odpowiednio: 29 175 (20%) i 116 521 osób (80%). Najwięcej mieszkańców zamieszkuje gminę miejską Pionki - 19 788 osób. Liczba mieszkańców pozostałych gmin wynosi od 15 624 osób w gminie miejsko-wiejskiej Iłża do 6 488 osób w gminie Jastrzębia. Gęstość zaludnienia w Powiecie wynosi 95 osób na 1 km² powierzchni i jest niższa od średniej krajowej (122 osoby/km²). Struktura wiekowa mieszkańców Powiatu jest korzystna i kształtuje się następująco (dane GUS - stan na dzień 31.12. 2006r.): ludność w wieku przedprodukcyjnym: 24,3%, ludność w wieku produkcyjnym: 61,8%, ludność w wieku poprodukcyjnym: 13,9%.

Niewątpliwymi atutami Powiatu Radomskiego są:

- położenie w centrum subregionu radomskiego, w którym krzyżują się strategiczne szlaki transportowe w relacji północ-południe i zachód-wschód (drogi krajowe Nr: 7,9 i 12 oraz szlaki kolejowe w relacji: Warszawa - Radom - Kraków i Łódź - Radom - Lublin),
- bezpośrednie sąsiedztwo Radomia, największego po Warszawie miasta Mazowsza, znaczącego ośrodka akademickiego, handlowego i usługowego,

- znaczne tereny przemysłowe przeznaczone pod inwestycje (np. w Mieście Pionki do wykorzystania pod produkcję przemysłową jest ponad 300 ha zabudowanego terenu po ZTS „PRONIT”),
- posiadane walory i zasoby środowiska przyrodniczego oraz dziedzictwa kulturowego, które stanowią dobrą podstawę do rozwoju funkcji turystyczno-wypoczynkowych.

Na terenie Powiatu Radomskiego funkcjonowało 8728 podmiotów gospodarczych (stan na dzień 31 grudnia 2006 roku). Największy udział miały zakłady osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą - 7245 podmioty, co stanowiło ponad 83% ogółu podmiotów gospodarczych, zaś pozostałe 1483 podmioty stanowiły osoby prawne i jednostki organizacyjne nie mające osobowości prawnej. Wśród ogółu zakładów osób fizycznych blisko 42% zajmowały się handlem i usługami. Na kolejnych miejscach znalazły się: przetwórstwo przemysłowe - 14,9%, budownictwo - 12,9%, transport, gospodarka magazynowa i łączność - 7%, rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo - 6,6%, obsługa nieruchomości i firm - 6,2%, działalność usługowa, komunalna, społeczna i indywidualna - 3%, pośrednictwo finansowe -2,7%, hotele i restauracje - 1,8%.

W Radomiu funkcjonuje podstrefa Tarnobrzeskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej EURO-PARK WISŁOSAN. Strategicznym celem społeczno-gospodarczym strefy dla poszczególnych obszarów jest utworzenie kolejnych miejsc pracy w różnych sektorach przemysłu zlokalizowanych w strefie i związanych z nimi usługach realizowanych w otoczeniu TSSE. Jednym z rejonów należących do Tarnobrzeskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej są Pionki, które posiadają atrakcyjnie położone tereny typu „green field” (o łącznej powierzchni 19,7 ha). Gmina Iłża również dysponuje 10-hektarowym terenem utworzonym w sąsiedztwie dawnego oddziału Fabryki Samochodów Ciężarowych „STAR” (w pobliżu drogi krajowej Nr 9). Na tym terenie planuje się utworzyć podstrefę SSE Starachowice.

Na terenie Powiatu Radomskiego dużą rolę odgrywa wciąż produkcja rolna, choć w ciągu ostatnich lat znacznie spadła jej opłacalność. Liczba gospodarstw wynosi 21130, z czego 76% (16 135 gospodarstw) ma powierzchnię powyżej 1 ha. Liczba gospodarstw rolnych do 1 ha wynosi 4995. Średnio gospodarstwo w Powiecie Radomskim ma powierzchnię 5,13 ha przy średniej na Mazowszu wynoszącej 8,36 ha. Przeważają gleby słabej klasy - V i VI.

W Powiecie Radomskim na uwagę zasługują zabytkowe kościoły, dwory, pałace, parki oraz szlaki turystyczne. Znakomite tereny rekreacyjne i rezerваты przyrody występują w obrębie Puszczy Kozienickiej nad rzeką Radomką w Jedlni Letnisko, Pionkach i Jastrzębi oraz w dolinie Iłżanki. Przyciągnąć turystów mogą krajobrazy lasów iłżeckich oraz torfowisk o specyficznym mikroklimacie i unikalnych gatunkach roślin. Obszary ze znaczną ilością cieków i oczek wodnych wraz z towarzyszącymi im rozległymi połaciami łąk i obszarów zadrzewionych sprzyjają wypoczynkowi i rekreacji.

CZEŚĆ II

UWARUNKOWANIA I PROBLEMY ROZWOJU POWIATU RADOMSKIEGO

1. Szanse i zagrożenia w otoczeniu Powiatu

Analiza uwarunkowań zewnętrznych zorientowana była na otoczenie Powiatu Radomskiego. Skala i tempo jego rozwoju, a tym samym poziom zaspokojenia zbiorowych potrzeb mieszkańców jest bowiem w bardzo dużym stopniu zależne od otoczenia, które oddziałuje na niego wywierając stały wpływ - pozytywny lub negatywny. Oddziaływania te tworzą uwarunkowania zewnętrzne (aktualne i przewidywane w przyszłości) w postaci zestawu szans i zagrożeń dla jego bieżącego funkcjonowania i dalszego rozwoju². Nie ulega wątpliwości, że także poprawa warunków życia ludności Powiatu Radomskiego jest silnie uzależniona od sytuacji w otoczeniu.

Systematyczne śledzenie zmian w otoczeniu pozwala władzom Powiatu Radomskiego wykorzystywać szanse (sposobności) i unikać zagrożeń rozwojowych. Innymi słowy chodzi tu z jednej strony o maksymalne wykorzystywanie pojawiających się szans dla zdynamizowania rozwoju, z drugiej zaś - minimalizowanie zagrożeń, które mogą mieć negatywny wpływ na skalę i tempo rozwoju Powiatu Radomskiego (jest to swoista "ochrona" przed niesprzyjającym otoczeniem).

Na dzień dzisiejszy, główne bariery ograniczające skalę i tempo rozwoju społeczno-gospodarczego Powiatu Radomskiego tkwią przede wszystkim w jego otoczeniu, zaś władze stanowiące (Rada Powiatu) i wykonawcze (Zarząd Powiatu) praktycznie nie mają dużego wpływu na to, co się w nim dzieje. Mogą jedynie stale śledzić (monitorować) zmiany w otoczeniu, co umożliwi zidentyfikowanie obecnych i przyszłych zagrożeń oraz szans rozwojowych Powiatu Radomskiego.

Syntetyczne zestawienie kluczowych szans i zagrożeń rozwoju Powiatu Radomskiego można przedstawić następująco:

² Przez **szansę** należy rozumieć czynniki, zdarzenia, okoliczności, zjawiska i procesy występujące w otoczeniu powiatu (wojewódzkim, krajowym i międzynarodowym), które mają korzystny (pozytywny) wpływ na jego obecne funkcjonowanie i dalszy rozwój. Szanse sprzyjają więc rozwojowi powiatu. Przez **zagrożenie** należy rozumieć uzasadnione zjawisko, okoliczność, zdarzenie lub proces występujący w otoczeniu powiatu (wojewódzkim, krajowym i międzynarodowym), które mają niekorzystny (negatywny) wpływ na jego obecne funkcjonowanie i dalszy rozwój. Zagrożenia stanowią więc bariery, utrudnienia w rozwoju powiatu.

KLUCZOWE SZANSE (OBECNE I POTENCJALNE) TKWIĄCE W OTOCZENIU POWIATU RADOMSKIEGO - czynniki stymulujące i wspierające poprawę warunków życia mieszkańców i funkcjonowania podmiotów gospodarczych

Otoczenie międzynarodowe i ogólnokrajowe

Trwały i dynamiczny rozwój gospodarczy Polski (średnioroczne tempo wzrostu Produktu Krajowego Brutto powyżej 5%).

Trwała koniunktura gospodarcza w krajach Unii Europejskiej i na Wschodzie, umożliwiająca wzrost eksportu polskich towarów, co sprzyjać będzie poprawie koniunktury gospodarczej w Polsce.

Realizacja spójnej i kompleksowej polityki regionalnej Państwa kompatybilnej z rozwiązaniami Unii Europejskiej, skierowanej na wyrównywanie dysproporcji rozwojowych i tworzenie trwałych podstaw rozwoju gospodarczego w poszczególnych województwach oraz stworzenie niezbędnej do tego struktury instytucjonalnej.

Maksymalne wykorzystanie przez Polskę pomocy finansowej Unii Europejskiej (kwoty przeznaczonej dla naszego kraju w latach 2007-2013) z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności oraz innych zagranicznych instrumentów wsparcia finansowego. Zmiany legislacyjne i formalno-proceduralne upraszczające procedury ubiegania się o środki pomocowe Unii Europejskiej.

Funkcjonowanie organizacji, stowarzyszeń i firm promujących działania na rzecz wykorzystania środków pomocowych Unii Europejskiej i posiadających doświadczenie w ich pozyskiwaniu.

Systemowa pomoc i wsparcie ze strony Rządu RP dla rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw, a także rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego.

Preferencyjne kredyty i ulgi podatkowe dla przedsiębiorców zwiększających zatrudnienie.

Wzrost poziomu wykształcenia społeczeństwa polskiego oraz kształcenie zgodnie z potrzebami nowoczesnej gospodarki, w tym rolnictwa i szeroko rozumianych usług.

Współfinansowanie z budżetu państwa tworzenia nowych miejsc pracy, zwłaszcza dla absolwentów szkół, w tym pozarolniczych miejsc pracy na terenach wiejskich.

Decentralizacja finansów publicznych oraz stabilne „reguły gry” w zakresie finansowania jednostek samorządu terytorialnego, w tym powiatów, z budżetu państwa.

Znacząca poprawa stanu środowiska przyrodniczego (osiągnięcie norm ekologicznych, obowiązujących w Unii Europejskiej). Zmiany procesów produkcyjnych (nowoczesne i bezpieczne ekologicznie technologie) oraz minimalizacji zużycia surowców naturalnych i emisji zanieczyszczeń do środowiska przyrodniczego, a także racjonalna gospodarka odpadami stałymi (recykling).

Preferencje kredytowo-podatkowe dla ludności budującej domy jednorodzinne i mieszkania.

Rządowe programy wsparcia budowy mieszkań komunalnych.

Wzrost nakładów finansowych z budżetu państwa na edukację (do min. 4% PKB - jest to minimalny standard określony przez UNESCO) i ochronę zdrowia (składka na ubezpieczenia zdrowotne ok. 10%) oraz pomoc społeczną (przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej).

Poprawa stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz aktywne zwalczanie patologii społecznych.

Rozwój współpracy sektora publicznego (państwowego i samorządowego) z organizacjami pozarządowymi (fundacje, stowarzyszenia) na rzecz rozwoju edukacji, kultury i sztuki oraz opieki społecznej. Wspieranie rozwoju wolontariatu jako formy pomocy osobom i rodzinom znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej.

Budowa autostrad i modernizacja dróg krajowych, w tym dróg krajowych: Nr 7, Nr 9 i Nr 12 przebiegających przez obszar Powiatu Radomskiego. Budowa obwodnicy drogowej miasta Radomia.

Modernizacja linii kolejowej Warszawa - Radom.

Otoczenie wojewódzkie

Opracowanie przez samorząd województwa mazowieckiego: Strategii rozwoju województwa mazowieckiego do 2020 roku oraz Regionalnego programu operacyjnego województwa mazowieckiego na lata 2007-2013 jako podstawy do absorpcji środków pomocowych Unii Europejskiej.

Rozbudowa oraz modernizacja dróg wojewódzkich.

Planowana budowa lotniska cywilnego w Radomiu.

Uruchomienie Zakładu Utylizacji Odpadów Komunalnych w Radomiu - Wincentowie RADKOM, który będzie obsługiwał gminy Powiatu Radomskiego.

Możliwość wykorzystania potencjału naukowo-badawczego oraz współpracy ze szkołami wyższymi funkcjonującymi w regionie, w tym w Radomiu, w ramach działań na rzecz pozyskiwania środków pomocowych Unii Europejskiej.

Utworzenie Ośrodka Szkoleniowego Państwowej Straży Pożarnej w Pionkach oraz Ośrodka Techniki Budowlanej w Pionkach.

Dobrze rozwijający się sektor usług i handlu, wzrost ilości instytucji i firm specjalistycznych wspierających przedsiębiorców, np. Stowarzyszenie „Radomskie Centrum Przedsiębiorczości”, Zakład Doskonalenia Zawodowego - oddział w Radomiu, Ośrodek Kształcenia Ustawicznego „TOMRAD”, Instytut Organizacji i Ochrony Pracy „CONLEX”.

Wykorzystanie warunków dla rozwoju warzywnictwa na terenie Powiatu na zaopatrzenie miasta Radomia poprzez m.in. Rolno-Spożywczy Rynek Hurtowy, Radomska Giełda Rolna S.A.

KLUCZOWE ZAGROŻENIA (OBECNE I POTENCJALNE) TKWIĄCE W OTOCZENIU POWIATU RADOMSKIEGO - czynniki ograniczające i hamujące poprawę warunków życia mieszkańców i funkcjonowania podmiotów gospodarczych

Otoczenie międzynarodowe i ogólnokrajowe

Niewykorzystanie pomocy finansowej Unii Europejskiej przeznaczonej dla Polski w latach 2007-2013 (fundusze strukturalne i Fundusz Spójności). Skomplikowane i czasochłonne procedury ubiegania się o środki pomocowe UE, co znacznie utrudnia i zniechęca do ubiegania się o nie. Częste zmiany przepisów i procedur związanych z pozyskiwaniem środków pomocowych UE.

Niskie tempo wzrostu Produktu Krajowego Brutto (poniżej 5% rocznie).

Wzrost poziomu inflacji, co w konsekwencji spowoduje wzrost cen towarów i usług oraz oprocentowania kredytów bankowych dla ludności i podmiotów gospodarczych.

Wzrost skali i zakresu zadań jednostek samorządu terytorialnego, w tym powiatów, bez zagwarantowania odpowiednich środków finansowych z budżetu państwa, co spowoduje wzrost dopłat z budżetów samorządowych do zadań, które winny być finansowane z budżetu państwa (edukacja, ochrona zdrowia, pomoc społeczna).

Brak systemowej pomocy państwa dla rolnictwa i obszarów wiejskich oraz rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego.

Zbyt małe środki finansowe z budżetu państwa na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu.

Wzrost zjawiska ubóstwa ekonomicznego w społeczeństwie polskim - pauperyzacja osób i rodzin, co prowadzi do ich wykluczenia społecznego. Zbyt małe środki finansowe z budżetu państwa na pomoc społeczną.

Zwiększanie się rozmiarów przestępczości i innych przejawów patologii społecznej przy jednoczesnym utrzymywaniu poziomu niedofinansowania służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo publiczne (Policja, Straż Pożarna) oraz wymiaru sprawiedliwości (sądy i prokuratura). W społecznym odczuciu występuje obecnie duże zagrożenie bezpieczeństwa publicznego. Dotyczy to zarówno przestępczości wobec osób i rodzin, jak i ich mienia.

Spadek nakładów finansowych na oświatę i wychowanie przeznaczanych z budżetu państwa (w 2007r. - 2,68%, niezbędne minimum to 4%). Spadek realnej wartości subwencji oświatowej powoduje konieczność coraz większego dofinansowywania oświaty z budżetów jednostek samorządu terytorialnego.

Pogorszenie dostępności do świadczeń medycznych w odczuciu społecznym, zwłaszcza usług o charakterze specjalistycznym (wizyty u lekarzy specjalistów, specjalistyczne

badania diagnostyczne, pomoc szpitalna). Jest to wynikiem braku systemowej reformy służby zdrowia.

Niski poziom nakładów finansowych na budowę i modernizację dróg kołowych (krajowych), co przy dynamicznym rozwoju motoryzacji powoduje stałe pogarszanie się warunków podróżowania i bezpieczeństwa ruchu drogowego.

Brak aktywnej polityki regionalnej na szczeblu rządowym uwzględniającej zarówno decydujące dla długofalowego rozwoju kraju wymogi zwiększania efektywności gospodarowania, jak i wymogi polityki społecznej państwa. Założeniem tej ostatniej winno być dążenie do zapewnienia „równych szans życiowych” obywatelom żyjącym w zróżnicowanych przestrzennie warunkach społeczno-gospodarczych.

Wzrastające koszty pracy i materiałów budowlanych, brak wykonawców, co będzie powodować ogólny wzrost kosztów inwestycji, opóźnienia w ich realizacji oraz nie rozstrzygnięcie przetargów - w konsekwencji nastąpi wydłużenie cyklu inwestycyjnego.

Otoczenie wojewódzkie

Utrzymywanie się głębokich dysproporcji rozwojowych między aglomeracją warszawską a pozostałą częścią województwa mazowieckiego.

Niska i stale pogarszająca się jakość infrastruktury drogowej oraz niewystarczająca przepustowość głównych osi transportowych, duże braki w budowie obwodnic terenów zurbanizowanych i tras szybkiego ruchu.

Brak skutecznych rozwiązań w zakresie gospodarki przestrzennej, konflikty społeczne i ekologiczne związane z istniejącymi i planowanymi ciągami transportowymi.

Niski stopień odzysku odpadów oraz negatywny wpływ nieprawidłowej gospodarki odpadami na jakość wód, gleb i walorów krajobrazu.

Silne uzależnienie komunikacji na terenie Powiatu Radomskiego od ograniczonej przepustowości węzła drogowego, którym jest miasto Radom.

Zły stan techniczny dróg wojewódzkich przebiegających przez teren Powiatu.

Niedoinwestowanie rozwoju sieci dróg krajowych i wojewódzkich ograniczające spójność komunikacyjną regionu radomskiego.

Wzrost natężenia ruchu pojazdów przy pogarszającej się przepustowości międzyregionalnego układu drogowego.

2. Silne i słabe strony Powiatu

Analiza wewnętrznych uwarunkowań rozwoju Powiatu Radomskiego zorientowana była na jego własne zasoby (społeczne, kulturowe, gospodarcze, infrastrukturalne, ekologiczne, finansowe), które z jednej strony wpływają na jakość życia obecnych mieszkańców i funkcjonowania zlokalizowanych już przedsiębiorców, z drugiej zaś strony determinują poziom jego atrakcyjności lokalizacyjnej dla potencjalnych mieszkańców i podmiotów gospodarczych w przyszłości.

Uwarunkowania wewnętrzne rozwoju składają się z zestawu silnych i słabych stron Powiatu Radomskiego³. Ich enumeracja jest swoistą „samooceną” osiągniętego dotąd poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego, a także wskazuje na jego potencjał rozwojowy i główne problemy wymagające podjęcia działań naprawczych.

Uwarunkowania wewnętrzne rozwoju Powiatu Radomskiego w kategoriach silnych i słabych stron przedstawiają się następująco:

SILNE STRONY POWIATU RADOMSKIEGO (czynniki stymulujące i wspierające jego dalszy rozwój społeczno-gospodarczy)	SŁABE STRONY POWIATU RADOMSKIEGO (czynniki ograniczające i hamujące jego dalszy rozwój społeczno-gospodarczy)
Powiązania Powiatu z otoczeniem	
<p>Korzystne położenie geograficzne Powiatu przy dużych kompleksach leśnych: Puszczy Kozienickiej i Puszczy Iłżeckiej oraz na przecięciu szlaków komunikacyjnych w relacji: zachód-wschód i północ-południe. Położenie Powiatu w sąsiedztwie Miasta Radomia.</p> <p>Stosunkowo bliska odległość Powiatu od Warszawy, Lublina, Kielc i Łodzi.</p>	

³ Przez **silne strony** należy rozumieć szeroko rozumiane walory i zasoby powiatu. Ponadto zalicza się do nich umiejętności władz powiatu w zakresie zarządzania rozwojem, tworzenia lokalnego klimatu dla przedsiębiorczości w celu stymulowania i wspierania rozwoju gospodarczego, współpracy z gminami wchodzącymi w jego skład, organizacjami pozarządowymi i przedsiębiorcami, aktywności w pozyskiwaniu zewnętrznych środków finansowych na realizację różnego rodzaju przedsięwzięć o charakterze publicznym, w tym z Unii Europejskiej. Z kolei **słabe strony** są konsekwencją ograniczeń (niedoborów) szeroko rozumianych walorów i zasobów powiatu. Duża liczba słabych stron osłabia zdolność powiatu do konkurencyjności z innymi w pozyskiwaniu inwestorów, nowych mieszkańców i turystów oraz zewnętrznych środków finansowych, a także ogranicza skalę i dynamikę jego dalszego rozwoju.

Ludność	
Stały wzrost liczby mieszkańców Powiatu. Relatywnie „młoda” społeczność.	Emigracja z terenu Powiatu ludzi młodych i wykształconych.
Środowisko przyrodnicze	
<p>Znaczne walory przyrodnicze sprzyjające rozwojowi rekreacji, turystyki oraz agroturystyki:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Kozienicki Park Krajobrazowy i rezerwat przyrody, ▪ obszary NATURA 2000 - Pakosław i Ostoja Kozienicka, ▪ liczne ścieżki rowerowe, szlaki turystyczne i ścieżki edukacyjne, ▪ zalew Domaniów i akweny wodne w gminach: Jedlnia-Letnisko, Pionki, Itża, ▪ relatywnie duży wskaźnik lesistości Powiatu - 24,2%, przy średniej dla województwa mazowieckiego - 22%. 	Niska świadomość ekologiczna mieszkańców Powiatu w zakresie m.in. postępowania z odpadami i ściekami.
Opracowanie Programu ochrony środowiska Powiatu Radomskiego.	<p>Zdegradowane obszary środowiska przyrodniczego spowodowane:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ małym tempem rekultywacji i rewitalizacji terenów przemysłowych w gminach Wierzbica i Pionki, ▪ słabo rozwiniętą siecią kanalizacji sanitarnej na obszarach wiejskich, ▪ małą ilością komunalnych oczyszczalni ścieków, ▪ brakiem rozwiniętego systemu recyklingu odpadów i występowaniem tzw. dzikich wysypisk śmieci oraz niedostatecznie rozwiniętą segregacją odpadów, ▪ zanieczyszczeniem powietrza atmosferycznego przez tzw. niską emisję z domowych palenisk, w których często spalane są odpady oraz intensywny ruch samochodowy.

Opracowanie Programu Gospodarki Odpadami dla Powiatu Radomskiego na lata 2008-2012 z perspektywą do 2015 roku (aktualizacja).	Duże ilości materiałów pokryciowych i budowlanych zawierających azbest - w zagrodach rolników i mieszkańców wsi.
	Nie spełniające standardów ekologicznych i sanitarnych składowiska odpadów.
Rynek pracy i gospodarka lokalna	
Niskie koszty pracy oraz działalności gospodarczej w porównaniu z innymi regionami.	Wysoka stopa bezrobocia. Na koniec I-go półrocza 2007 roku w PUP z terenu Powiatu Radomskiego było zarejestrowanych 15177 osób. Stopa bezrobocia wynosiła 28,4% i była znacznie wyższa niż w skali Polski - 12,4% oraz województwa mazowieckiego - 10,2%. Duży udział trwale bezrobotnych w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych (ok. 80%).
Wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców, szczególnie ludzi młodych.	Rozdrobnienie gospodarstw rolnych - średnia powierzchnia wynosi 5,13 ha przy średniej dla województwa mazowieckiego 8,36 ha.
Aktywna działalność Powiatowego Urzędu Pracy w Radomiu w zakresie pozyskiwania środków pomocowych Unii Europejskiej.	Przewaga gruntów V i VI klasy, co decyduje o strukturze zasiewów, w której dominują: zboża - 82,8% i ziemniaki - 10,3%.
Funkcjonowanie w Pionkach Tarnobrzeskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej EURO-PARK WISŁOSAN oraz Specjalnej Strefy Ekonomicznej Starachowice w Iłży.	Słabo rozwinięty przemysł rolno-spożywczy i związane z tym trudności w zagospodarowaniu nadwyżek płodów rolnych.
Wzrost zainteresowania rolników produkcją metodami ekologicznymi - obecnie jest 35 takich gospodarstw o łącznej powierzchni 260 ha.	Brak grup producenckich i integracyjnych powiązań pionowych między producentami rolnymi, przetwórstwem rolno-spożywczym i handlem, co utrudnia osiągnięcie konkurencyjnej pozycji na rynku.
Dobrze prosperujące „Zagłębie paprykowe” w okolicach Przytyka i Zakrzewa, skąd pochodzi 80% krajowej produkcji tego warzywa.	Trudności adaptacyjne rolnictwa do standardów Unii Europejskiej.
Wzrost zainteresowania wśród rolników tworzeniem gospodarstw agroturystycznych -	Mała powierzchnia uzbrojonych terenów w Powiecie przeznaczonych pod inwestycje.

obecnie funkcjonuje 8 gospodarstw, głównie w okolicach o ciekawej historii oraz specyficznym folklorze, w pobliżu zalewów i rzek.	
Odpowiednie obszary do produkcji rolniczej metodami ekologicznymi.	
Bogate złoża surowca do produkcji cementu i materiałów budowlanych: złoża marglowe i wapienne w okolicach Wierzbicy oraz kopalnie piasku w gminach: Jastrzębia, Przytyk i Kowala.	
Infrastruktura techniczna	
Gospodarka wodno-ściekowa	
Ok. 80% mieszkańców Powiatu korzysta z sieci wodociągowej.	Znaczne niedobory w gminnej sieci kanalizacji sanitarnej i w oczyszczaniu ścieków - tylko 25% mieszkańców Powiatu korzysta z sieci kanalizacji sanitarnej.
Drogi i transport publiczny	
<p>Bardzo korzystne położenie Powiatu pod względem dostępności komunikacyjnej. Przez jego teren przebiegają:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ linie kolejowe: Radom-Warszawa, Radom-Tomaszów Maz., Radom-Dęblin, Radom-Kielce, ▪ droga krajowa Nr 7 (E77) Gdańsk - Warszawa - Radom - Kielce - Kraków - Chyżne - granica państwa,, ▪ droga krajowa Nr 9 (E371) Radom - Rzeszów - Barwinek - granica państwa ▪ droga Nr 12 granica państwa - Głogów - Leszno - Kalisz - Piotrków Trybunalski - Radom - Lublin - Chełm - Dorohusk - granica państwa. <p>Ponadto, na terenie Powiatu znajduje się 10 ciągów dróg wojewódzkich oraz 80 ciągów dróg powiatowych (o łącznej długości 540,8 km oraz 40 mostów i 460 przepustów).</p>	Znaczna uciążliwość dróg krajowych: Nr 7, Nr 9 i Nr 12 oraz wojewódzkich dla ludności mieszkającej w ich sąsiedztwie (intensywny ruch samochodowy, hałas, spaliny) - brak ekranów dźwiękoszczelnych wzdłuż szlaków drogowych o dużym natężeniu ruchu.
Znaczny rozwój transportu autobusowego na terenie Powiatu - wzrost liczby tras komunikacyjnych i częstotliwości	Niedostosowanie parametrów technicznych dróg powiatowych do wymogów właściwych dla ich klasy, w tym brak odpowiedniej

kursowania taboru.	nośności i szerokości jezdni, utwardzonych poboczy, chodników, ścieżek rowerowych
	Niski procent utwardzenia dróg gminnych stanowiących sieć uzupełniającą układu drogowego Powiatu.
	Brak pełnego pokrycia obszaru Powiatu komunikacją zbiorową.
	Problemy MPK w Radomiu z rentownością linii podmiejskich, co powoduje zmniejszanie liczby połączeń lub zawieszanie linii, co z kolei przekłada się na problemy z podjęciem pracy przez mieszkańców podradomskich miejscowości.
Gospodarka odpadami	
	Brak powszechnej segregacji odpadów komunalnych „u źródła ich powstawania”.
Elektroenergetyka, gaz sieciowy i telekomunikacja	
Gęsta sieć elektroenergetyczna z rezerwami mocy i rozwinięte usługi telekomunikacyjne.	Tylko 26% ogółu mieszkańców Powiatu korzysta z gazu sieciowego, głównie w miastach.
Infrastruktura społeczna	
Oświata	
Dobrze rozwinięta baza szkolnictwa ponadgimnazjalnego na terenie Powiatu zarówno dla młodzieży, jak i dla osób dorosłych - 8 zespołów szkół: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 2 im. J. Śniadeckiego w Pionkach, ▪ Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 1 im. M. Skłodowskiej-Curie w Pionkach + internat, ▪ Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. St. Staszica w Iłży, ▪ Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych im. Bohaterów Ziemi Iłżeckiej w Chwałowicach, ▪ Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Wierzbicy, ▪ Liceum Ogólnokształcące im. M. Dąbrowskiej w Pionkach, 	Ograniczony dostęp, głównie mieszkańców wsi do szerokopasmowego Internetu.

<ul style="list-style-type: none"> ▪ Liceum Ogólnokształcące im. M. Kopernika w Iłży, ▪ Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Przytyku, ▪ Centrum Kształcenia Ustawicznego w Chwałowicach. 	
<p>Zmodernizowana baza szkół i placówek oświatowych.</p>	
<p>Szeroki wybór kierunków i profili kształcenia ogólnego i zawodowego (w dostosowaniu do potrzeb rynku).</p>	
<p>Aktywne funkcjonowanie na terenie Powiatu:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Radomiu i w Iłży oraz w Pionkach, ▪ Centrum Kształcenia Praktycznego w Pionkach, ▪ Międzypowiatowego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Radomiu. 	
<p>Bieżące poradnictwo zawodowe dla kadry dydaktyczno-wychowawczej.</p>	
<p>Ochrona zdrowia</p>	
<p>Duże zaangażowanie mieszkańców Powiatu w istnienie i rozwój placówek służby zdrowia. Władze Powiatu przeznaczają znaczne środki finansowe na inwestycje i modernizację bazy materialnej, zakupu sprzętu, co podnosi standard i jakość świadczonych usług. Jednostki opieki zdrowotnej, dla których organem założycielskim jest Rada Powiatu Radomskiego to:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Samodzielny Publiczny Zakład Podstawowej Opieki Zdrowotnej w Iłży, ▪ Samodzielny Publiczny Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej - Szpital w Iłży, ▪ Samodzielny Publiczny Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej w Pionkach. 	<p>Niedoszacowanie kontraktów z Narodowym Funduszem Zdrowia, co prowadzi do braku środków finansowych na podwyżki płac personelu medycznego, zakup nowego specjalistycznego sprzętu i aparatury medycznej, rozwijania bazy lokalowej i modernizacji oddziałów szpitalnych.</p>
	<p>Brak możliwości finansowania przez budżet Powiatu wydatków bieżących służby</p>

	zdrowia, co przy niedoszacowaniu kontraktów z NFZ i braku refundacji kosztów za nadwykonane usługi jest przyczyną zadłużania się placówek - może to powodować ich bankructwa i likwidowanie.
Pomoc społeczna	
Od 2003 roku Powiat Radomski posiada i realizuje Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych.	Słabo rozwinięty rynek pracy oraz wysoki poziom bezrobocia prowadzi do ubóstwa i zjawisk patologicznych wśród mieszkańców Powiatu.
Funkcjonowanie wszystkich typów placówek opiekuńczo-wychowawczych - są to placówki typu socjalizacyjnego, rodzinnego, dziennego wsparcia, ośrodek interwencji kryzysowej dla ofiar przemocy w rodzinie oraz zawodowa rodzina zastępcza o charakterze pogotowia rodzinnego.	Brak dostatecznej ilości placówek specjalistycznych i form pomocy środowiskowej mających fundamentalne znaczenie dla pracy naprawczej w rodzinie dysfunkcyjnej, czy na rzecz powrotu dziecka do rodziny naturalnej.
Funkcjonowanie Katolickiego Ośrodka Adopcyjno-Opiekuńczego.	Niewielkie doświadczenie organizacji pozarządowych w zakresie pozyskiwania środków finansowych na działalność statutową.
Funkcjonowanie trzech domów pomocy społecznej: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Dom Pomocy Społecznej w Jedlance, ▪ Dom Pomocy Społecznej w Krzyżanowicach, ▪ Dom Pomocy Społecznej w Wierzbicy wraz z filią. 	Niska świadomość pracodawców w zakresie korzyści wynikających z zatrudniania osób niepełnosprawnych.
Wykwalifikowana i aktywna kadra pracująca w jednostkach pomocy społecznej.	Niska świadomość osób niepełnosprawnych i ich rodzin w zakresie możliwości uzyskania dofinansowania ze środków PFRON.
Dobra współpraca Powiatu z organizacjami pozarządowymi i kościelnymi w sferze pomocy społecznej. Doświadczenie tych organizacji w realizacji zadań zleconych.	Brak na terenie kilku gmin samochodów, mikrobusów przystosowanych do przewozu osób niepełnosprawnych.
Działalność Warsztatu Terapii Zajęciowej w Pionkach, w którym uczestniczy 35 osób niepełnosprawnych.	Zbyt mała mobilność osób niepełnosprawnych w podnoszeniu kwalifikacji zawodowych i zdobywaniu

	nowych umiejętności oraz mała ich aktywność w skupianiu się w organizacjach pozarządowych.
Aktywna działalność kilku organizacji pozarządowych skupiających osoby niepełnosprawne.	Zbyt mała ilość funkcjonujących warsztatów terapii zajęciowej.
W czterech gminach zorganizowany jest dowóz dzieci niepełnosprawnych do szkół specjalnych poza miejscem zamieszkania.	
Kultura, sport i rekreacja	
Znaczne walory zabytkowe Powiatu, liczne miejsca pamięci narodowej i obiekty wpisane do rejestru zabytków.	Słabo rozwinięty system informacji turystycznej.
<p>Liczne imprezy kulturalne, kojarzone głównie z Powiatem Radomskim:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Dni Przedsiębiorczości w Skaryszewie, ▪ Wstępy Skaryszewskie - największe w Europie targi końskie, ▪ Ogólnopolskie Targi Papryki w Przytyku, ▪ Dni Leśmianowskie w Iłży, ▪ Ogólnopolskie Spotkania z Balladą w Iłży, ▪ Przegląd Twórczości Artystycznej Mieszkańców Powiatu Radomskiego, ▪ Ścięcie Śmierci w Jedlińsku, ▪ Rycerze Bogurodzicy we Wsi Taczów, ▪ Widowisko obrzędowe „Sobótki, Janki, Wianki” w Pionkach, ▪ Mistrzostwa Polski w Boogie-Woogie w Pionkach, ▪ Turniej Rycerski na Zamku w Iłży, ▪ Festiwal Folkloru im. Józefa Myszki, ▪ Iłżecki Jarmark Sztuki Ludowej, ▪ Festyn „Apetyt (na) Gombrowicza”, ▪ Festyn Rodzinny „Powitanie Lata w Domaniowie”, ▪ Wystawa Prac Artystów Powiatu Radomskiego, ▪ Piknik Historyczny „Bitwa pod Iłżą 1939”, ▪ Powiatowy Konkurs Poezji Patriotycznej, ▪ Festiwal Piosenki Harcersko-Turystycznej. 	Słabo rozwinięta baza noclegowa. Brak dostatecznej ilości ścieżek rowerowych i urządzonych szlaków turystycznych.

<p>Funkcjonowanie Fundacji Kolei Wąskotorowych, która realizuje projekt „Pionkowska Kolej Wąskotorowa”.</p>	<p>Brak powiatowego centrum rekreacyjnego w oparciu o zbiornik wodny Domaniów.</p>
<p>Utworzenie w 2005 roku Grupy Partnerskiej „Partnerstwo Puszczy Kozienskiej LOKOMOTYWA” jako części składowej Bursztynowego Szlaku (Amber Trail Greenway) w ramach Programu Zielone Szlaki GREENWAYS - projekt o charakterze międzynarodowym.</p>	<p>Brak powiatowego centrum sportu</p>
<p>Duża liczba prężnie działających stowarzyszeń kultury fizycznej (51 uczniowskich klubów sportowych i 39 klubów sportowych), fachowa kadra, zaangażowanie nauczycieli wychowania fizycznego.</p>	
<p>Bardzo dobra współpraca ze stowarzyszeniami kultury fizycznej o zasięgu regionalnym i wojewódzkim, bardzo duża aktywność Ludowych Zespołów Sportowych.</p>	
<p>Funkcjonowanie zespołów folklorystycznych kultywujących tradycje Ziemi Radomskiej.</p>	
<p>Organizowanie przez Oddział Powiatowy Związku Ochotniczych Straży Pożarnych w Radomiu cyklicznych imprez sportowo-pożarniczych, edukacyjnych i kulturalnych:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Powiatowych Zawodów Sportowo-Pożarniczych jednostek OSP (wspólnie z Komendą Miejską PSP w Radomiu), ▪ Powiatowych Zawodów Sportowo-Pożarniczych Młodzieżowych Drużyn Pożarniczych, ▪ Eliminacji Powiatowych Ogólnopolskiego Turnieju Wiedzy Pożarniczej i Konkursu Plastycznego pt. „Młodzież Zapobiega Pożarom”, ▪ Powiatowego Przeglądu Orkiestr Dętych OSP. 	

Bezpieczeństwo publiczne	
Realizacja Programu „Bezpieczny Powiat Radomski”.	Wysoki wskaźnik wypadków drogowych na terenie Powiatu.
Sukcesywny spadek przestępczości i wzrost stopnia wykrywalności sprawców przestępstw.	Zły stan techniczny budynków Posterunków Policji. Braki w sprzęcie komputerowym i transportowym.
W strukturach Oddziału Powiatowego Związku Ochotniczych Straży Pożarnych RP w Radomiu działa 12 Zarządów Gminnych i Miejsko-Gminnych zrzeszających 3052 strażaków w 87 jednostkach OSP, spośród których 22 jednostki funkcjonują w Krajowym Systemie Ratowniczo-Gaśniczym. W 33 jednostkach OSP działają Młodzieżowe Drużyny Pożarnicze skupiające 330 chłopców. 60% pożarów na terenie Powiatu jest likwidowane przez jednostki OSP.	Wieloletnie niedoinwestowanie Ochotniczych Straży Pożarnych - dekapitalizacja samochodów pożarniczych oraz obiektów strażnic OSP. Niedostateczna wielkość środków finansowych przeznaczanych z budżetów gmin na cele ochrony przeciwpożarowej.
Finanse	
Stosunkowo niewielkie zadłużenie budżetu Powiatu (7% dochodów ogółem na koniec 2007 roku przy dopuszczalnym ustawowo poziomie 60%), co umożliwia w przypadku braku własnych środków zaciągnięcie kredytów bankowych na sfinansowanie udziału własnego, jak też na okresowe sfinansowanie (do czasu refundacji) kosztów zadań inwestycyjnych współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej. Druga dopuszczalna ustawa o finansach publicznych granica zadłużenia - wysokość spłaty rocznej zaciągniętych kredytów i pożyczek oraz udzielonych poręczeń i gwarancji - także nie jest wysoki i wynosi 6% dochodów budżetu w 2007 roku (dopuszczalna granica 15%).	Zbyt małe środki finansowe przeznaczane na inwestycje w stosunku do występujących potrzeb - ok. 5 mln zł.
Uzyskiwane dochody budżetu Powiatu pokrywają w pełni wydatki bieżące funkcjonujących jednostek organizacyjnych.	
Wysoka świadomość korzyści płynących z pozyskiwania środków pomocowych Unii Europejskiej władz Powiatu Radomskiego,	

<p>samorządy gminne i liderów lokalnych, owocująca stwarzaniem sprzyjających warunków i pobudzaniem działań na rzecz pozyskiwania wsparcia unijnego na współfinansowanie zadań własnych. W efekcie Starostwo Powiatowe w Radomiu oraz jego jednostki organizacyjne pozyskały dofinansowanie unijne do 14 projektów (środki przedakcesyjne i fundusze. Łączna kwota projektów wyniosła 46,8 mln zł, w tym 32,3 mln zł to środki Unii Europejskiej. Gminy Powiatu Radomskiego zrealizowały łącznie 12 projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej.</p>	
Administracja samorządowa	
<p>Dobrze przygotowana kadra pracująca w Starostwie Powiatowym w Radomiu i w powiatowych jednostkach organizacyjnych.</p>	<p>Niedobór kadr i duża rotacja pracowników zatrudnianych przy przygotowaniu wniosków o dofinansowanie oraz zarządzaniu projektami realizowanymi z udziałem funduszy pomocowych Unii Europejskich.</p>
<p>Przystąpienie Starostwa Powiatowego w Radomiu do społecznej akcji „Przejrzysta Polska”, której organizatorem jest Gazeta Wyborcza przy wsparciu Polsko-Amerykańskiej Fundacji Wolności, Programu Przeciw Korupcji Fundacji im. S. Batorego, Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej, Centrum Edukacji Obywatelskiej i Banku Światowego. Uzyskanie przez Starostwo Powiatowe w Radomiu certyfikatu jakości pracy ISO.</p>	<p>Niewystarczająca współpraca samorządów gminnych na rzecz realizacji wspólnych przedsięwzięć współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej - nadmierna dominacja „konkurencji” nad „kooperacją” w staraniach o pozyskanie wsparcia z funduszy UE.</p>
<p>Współpraca międzynarodowa Powiatu Radomskiego z:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ powiatem Spiska Nowa Wieś (Słowacja), ▪ okręgiem Prahova (Rumunia), ▪ okręgiem Solechniki (Litwa). 	<p>Niewystarczające środki finansowe na promocję walorów i zasobów Powiatu - wydarzeń kulturalnych, sportowych, walorów gospodarczych oraz turystyczno-rekreacyjnych.</p>
<p>Ustanowienie uchwałą Rady Powiatu Radomskiego medalu „Zasłużony dla Powiatu Radomskiego.</p>	<p>Niewykorzystany potencjał w zakresie współpracy Powiatu ze środowiskiem przedsiębiorców i instytucjami tzw. otoczenia biznesu.</p>

	Brak informatyzacji zasobu geodezyjno-kartograficznego, co uniemożliwia szybsze i pełniejsze pozyskanie informacji niezbędnej do opracowania dokumentacji projektowej i kosztorysowej planowanej inwestycji.
	Brak stacji referencyjnej GPS na budynku Starostwa Powiatowego w Radomiu, co uniemożliwia szybkie i precyzyjne wykonywanie pomiarów tą techniką na terenie całego Powiatu.

3. Strategiczne problemy dalszego rozwoju Powiatu

Diagnoza istniejącego stanu oraz analiza uwarunkowań rozwojowych, zwłaszcza zagrożeń, tkwiących w otoczeniu i słabych stron Powiatu Radomskiego umożliwiła zdefiniowanie strategicznych problemów dalszego jego rozwoju. Wychodząc od definicji problemu, jako „zadania danego do rozwiązania (wykonania)” wskazano na te z nich, które powodują obecnie lub powodować będą w przyszłości powstawanie barier rozwoju społeczno-gospodarczego Powiatu, a w konsekwencji rzutować na poziom życia mieszkańców oraz funkcjonowania podmiotów gospodarczych. Problemy rozwojowe są więc określonymi uciążliwościami, których usunięcie lub, co najmniej złagodzenie ich negatywnych skutków, wymaga podjęcia określonych działań naprawczych (w wielu przypadkach długookresowych). W poniższym zestawieniu zdefiniowano strategiczne problemy rozwojowe Powiatu Radomskiego:

KATALOG STRATEGICZNYCH PROBLEMÓW ROZWOJOWYCH POWIATU RADOMSKIEGO (problemy wymagające podjęcia działań naprawczych)

Zbyt słaba integracja społeczności lokalnej, niezbyt liczne działania prospołeczne, za małe zaangażowanie mieszkańców w rozwiązywanie wspólnych problemów.

Wysoki poziom rejestrowanego bezrobocia. Brak pozarolniczych miejsc pracy.

Rozdrobnienie, niska wydajność i opłacalność produkcji rolniczej, brak zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego.

Znaczne niedobory w sieci kanalizacji sanitarnej i oczyszczaniu ścieków. Brak kompleksowego systemu gromadzenia, segregacji i składowania odpadów.

Pogłębiające się trudności komunikacyjne w Powiecie Radomskim i w jego powiązaniach z otoczeniem wskutek nienadążania rozwoju i modernizacji sieci dróg publicznych za rozwojem ruchu samochodowego. Mała liczba urządzeń podnoszących bezpieczeństwo ruchu drogowego. Zbyt mała liczba ścieżek rowerowych.

4. Rozwój zrównoważony jako podstawa działań planistycznych i realizacyjnych

ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY oznacza nowy sposób podejścia do rozwiązywania problemów społeczno-gospodarczych oraz ekologiczno-przestrzennych w skali globalnej, krajowej, regionalnej i lokalnej. Jest to taki sposób organizacji życia społecznego, prowadzenia działalności gospodarczej i wykorzystania potencjału środowiska przyrodniczego, który zapewni trwałą oraz dynamiczny rozwój jakościowo nowych procesów wytwórczych, trwałość użytkowania zasobów przyrodniczych i poprawę jakości życia człowieka. Na ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY składają się następujące podstawowe elementy:

- rozwój społeczno-gospodarczy i zagospodarowanie przestrzenne zharmonizowane ze środowiskiem przyrodniczym tak, aby nie powodować nieodwracalnych zmian w zasobach i walorach przyrody - równowaga pomiędzy celami społecznymi, gospodarczymi i ekologicznymi,
- kształtowanie nieantagonistycznych stosunków między różnymi grupami społecznymi, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i pomoc osobom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej,
- wdrażanie nowoczesnych kierunków rozwoju gospodarki, zmierzających do minimalizowania zużycia surowców i energii oraz emisji zanieczyszczeń do środowiska przyrodniczego,
- wdrażanie nowych sposobów organizacji i zarządzania jednostkami gospodarczymi i samorządu terytorialnego,
- planowanie dla przyszłości, czyli rozwiązując dzisiejsze problemy nie zapominajmy o przyszłych pokoleniach i jego potrzebach,
- planowanie dla środowiska życia człowieka, obejmującego zarówno elementy przyrodnicze, jak i antropogeniczne (sztucznie stworzone przez człowieka),
- zapewnienie sprawiedliwego dostępu do zasobów przyrodniczych obecnych i przyszłych pokoleń,
- szeroki udział różnych grup społecznych w podejmowaniu decyzji dotyczących kierunków i tempa procesów rozwojowych.

Istotą ROZWOJU ZRÓWNOWAŻONEGO jest więc nadanie konsumpcji, produkcji i rozwojowi cywilizacyjnemu takiego kierunku, który przyczyniać się będzie z jednej strony do trwałej poprawy jakości życia człowieka, z drugiej zaś do zachowania walorów i zasobów środowiska przyrodniczego przy jednoczesnej czynnej ich ochronie. Przyjmuje on więc za swoją podstawę założenie, że poprawa, a co najmniej niepogarszanie stanu środowiska przyrodniczego, winny być jednym z podstawowych czynników warunkujących rozwój gospodarczy i społeczny.

We wspólnej polityce rozwoju Unii Europejskiej, w tym ochrony środowiska przyrodniczego, największy nacisk kładzie się obecnie na ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY uwzględniający potrzeby obecnego i przyszłych pokoleń. Jest on traktowany jako strategiczna

zasada działania (planistyczna i realizacyjna) w sferze społecznej, gospodarczej i ekologicznej, która zakłada osiągnięcie następujących celów:

- zachowanie i rozwój jakości życia,
- ochronę zdrowia człowieka,
- racjonalizację zakresu i charakteru produkcji oraz konsumpcji energii,
- zachowanie, ochronę i poprawę środowiska naturalnego (ochrona dziedzictwa przyrodniczego, unikanie wyrządzania trwałych szkód w środowisku, zapobieganie zanieczyszczeniom i szkodom oraz ich ograniczanie), a w przypadku niemożności ich uniknięcia stosowanie działań kompensacyjnych,
- zmianę nawyków konsumpcyjnych obywateli na bardziej proekologiczne,
- zapewnienie ciągłego dostępu do surowców naturalnych, rozważne i racjonalne ich wykorzystanie oraz optymalne gospodarowanie i właściwe zagospodarowanie odpadów (odzyskiwanie surowców wtórnych),
- edukację ekologiczną obywateli.

Cele te są zaadresowane do wszystkich podmiotów, tj. władz publicznych wszystkich szczebli, podmiotów gospodarczych (publicznych i prywatnych), organizacji społecznych i ogółu obywateli. Ich realizacja powinna odbywać się drogą uzyskania wysokiego poziomu ochrony środowiska z zastosowaniem działań zapobiegawczych, pilnego naprawiania szkód u źródeł ich powstawania oraz ponoszenia kosztów zanieczyszczeń przez sprawcę. Tak więc, prawo Unii Europejskiej uznało ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY jako podstawową ZASADĘ warunkującą rozwój gospodarczy i społeczny oraz zagospodarowanie przestrzenne. Oparta na niej ochrona środowiska musi być uwzględniana we wszystkich sferach aktywności i na wszystkich etapach działań władz publicznych, obywateli i podmiotów gospodarczych, tj. planowania i podejmowania decyzji, wdrażania przyjętych ustaleń oraz kontroli postępów w ich realizacji.

Wprowadzane od kilku lat w Polsce przepisy prawa tworzą podstawy dla urzeczywistnienia zasady ROZWOJU ZRÓWNOWAŻONEGO, co znalazło swój wyraz w zapisach Konstytucji RP z 2 kwietnia 1997 roku⁴, jak też w ustawach: prawo ochrony środowiska⁵ oraz o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym⁶. Wprowadzanie w życie tej zasady wynika także ze zobowiązań międzynarodowych. Polska podpisała w 1992 roku *Deklarację z Rio de Janeiro* oraz *Agendę 21* określające prawa i obowiązki państw w procesie realizacji zasady zrównoważonego rozwoju oraz zestaw zaleceń dla działań na rzecz jej urzeczywistnienia.

⁴ Art. 5. Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolność i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju; Art. 74 ust. 1. Władze publiczne prowadzą politykę zapewniającą bezpieczeństwo ekologiczne współczesnemu i przyszłym pokoleniom; Art. 74 ust. 2. Ochrona środowiska jest obowiązkiem władz publicznych; Art. 86. Każdy jest obowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za spowodowane przez siebie jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa.

⁵ Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 roku prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2001r. Nr 62 poz. 627 z póź. zm).

⁶ Ustawa z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2003r. Nr 80 poz. 717).

Także podpisany przez Polskę w 1991 roku *Układ Stowarzyszeniowy z WE* zawiera zapis, że „polityka realizacji rozwoju społeczno-gospodarczego Polski powinna kierować się zasadą zrównoważonego rozwoju”.

Planowanie i podejmowanie decyzji na szczeblu władz Powiatu Radomskiego dotyczących celów rozwoju i kierunków działań realizacyjnych zgodnie z zasadą ROZWOJU ZRÓWNOWAŻONEGO zakłada konieczność zintegrowanego i kompleksowego podejścia do procesów jego dalszego rozwoju, tj. traktowania ich jako współzależne i wzajemnie uwarunkowane procesy rozwoju społecznego, gospodarczego, ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego, ochrony dziedzictwa kulturowego oraz zagospodarowania przestrzeni. ROZWÓJ ZRÓWNOWAŻONY Powiatu Radomskiego będzie opierać się na:

- miejscowym potencjale rozwojowym, tj. miejscowych zasobach przyrodniczych, ludzkich i materialnych oraz lokalnej inicjatywie społecznej, gospodarczej i inwestycyjnej,
- racjonalnym użytkowaniu zasobów naturalnych poprzez zmniejszanie zużycia energii, surowców i materiałów, a równocześnie wzrost udziału w wykorzystywaniu zasobów odnawialnych,
- ochronie powietrza atmosferycznego i ochronie przed hałasem poprzez redukcję emisji gazów i pyłów oraz emitorów hałasu i wibracji,
- ochronie wód powierzchniowych i podziemnych przez właściwą gospodarkę wodno-ściekową oraz racjonalizację zużycia wody,
- ochronie zasobów przyrodniczych z uwzględnieniem bioróżnorodności przez zmniejszanie presji wynikającej z rozwoju osadnictwa i działalności gospodarczej,
- ustaleniach krańcowej możliwości zainwestowania terenu, oszczędzaniu ziemi i innych zasobów naturalnych,
- jak najlepszym wykorzystaniu istniejących materialnych elementów zagospodarowania przestrzeni i jej racjonalne kształtowanie,
- „czystych” ekologicznie technologiach produkcji, w tym wytwarzania energii,
- zbilansowaniu wszystkich ekonomicznych, społecznych i ekologicznych korzyści i strat wynikających z określonych przedsięwzięć społeczno-gospodarczych.

Biorąc powyższe pod uwagę, WŁADZE POWIATU RADOMSKIEGO PRZY FORMUŁOWANIU CELÓW ROZWOJU, A NASTĘPNIE KIERUNKÓW DZIAŁAŃ REALIZACYJNYCH KIEROWAŁY SIĘ KONSTITUCYJNĄ ZASADĄ ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU. Ta zasada będzie również przestrzegana na etapie realizacji ustaleń strategicznych. Wdrażanie tej zasady musi dokonywać się przy respektowaniu realiów społecznych i ekonomicznych, w tym finansowych (zasobność budżetu). Skuteczne wdrażanie w życie zasady ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU w Powiecie Radomskim będzie wymagało systematycznej edukacji ekologicznej mieszkańców, przede wszystkim najmłodszego pokolenia, jako podstawy do wzrostu ich świadomości ekologicznej, a w konsekwencji zwiększenia odpowiedzialności za stan środowiska przyrodniczego.

Część III

Cele rozwoju Powiatu Radomskiego

1. Zasady i przesłanki formułowania celów rozwoju

CELOWOŚĆ, REALNOŚĆ i SYSTEMATYCZNOŚĆ działań władz Powiatu Radomskiego na rzecz tworzenia jak najlepszego zaspokajania zbiorowych potrzeb mieszkańców składają się łącznie na wspólną cechę planowości podejmowanych działań. Dotyczy to zarówno działań o charakterze krótkookresowym (rocznym), średniookresowym (kadencyjnym), jak i długookresowym (perspektywicznym, obejmującym kilka następnych kadencji).

Formułowanie strategicznych i operacyjnych celów rozwoju Powiatu Radomskiego jest ważne przynajmniej z czterech zasadniczych powodów, a mianowicie:

CELE WSKAZUJĄ PODSTAWOWE KIERUNKI ROZWOJU POWIATU. Dzięki ustaleniu celów następuje mobilizacja podmiotów odpowiedzialnych za ich realizację (władz Powiatu, pracowników starostwa powiatowego, powiatowych jednostek organizacyjnych), a także zyskują one źródło motywacji do konkretnych działań wykonawczych. Wzrasta również ich poczucie odpowiedzialności za losy mieszkańców Powiatu.

CELE WYZNACZAJĄ DECYZJE I KIERUNKI DZIAŁAŃ. Władze Powiatu na podstawie wyznaczonych celów, zwłaszcza operacyjnych, formułują katalog kierunków działań realizacyjnych i wskazują priorytety realizacyjne.

CELE WPLYWAJĄ NA KONCENTRACJĘ ZASOBÓW. Powiat dysponuje ograniczonymi zasobami finansowymi (budżet) w stosunku do występujących potrzeb społecznych. Określając cele rozwoju Powiatu, jego władze ustalają priorytety rozwojowe, co umożliwia koncentrację ograniczonych własnych zasobów finansowych na wybranych celach, mających najistotniejsze znaczenie dla odczuwalnej poprawy warunków życia mieszkańców i funkcjonowania podmiotów gospodarczych.

CELE POMAGAJĄ W OCENIE OSIĄGANÝCH POSTĘPÓW. Są one istotnym elementem procesu monitorowania i kontroli postępów w ich realizacji. Jeśli okaże się, że nie realizujemy ich zgodnie z planem, albo napotykamy na nieoczekiwane przeszkody lub bariery w ich realizacji, to możemy podjąć od razu działania korygujące, modyfikując działania realizacyjne.

Biorąc powyższe pod uwagę, utworzono katalog celów rozwoju Powiatu Radomskiego, który został opracowany według z góry określonego porządku, a mianowicie: cele zawarte w katalogu tworzą układ hierarchiczny (im niższy poziom hierarchiczny tym większy stopień szczegółowości zapisu celów). Katalog składa się z trzech poziomów hierarchicznych, a mianowicie:

Poziom I - MISJA ROZWOJU (GENERALNY CEL KIERUNKOWY), wyrażająca syntetyczną deklarację intencji władz Powiatu Radomskiego, jaka stoi u podstaw formułowania STRATEGII. Określa ona zasadnicze kierunki jego dalszego rozwoju, czyli wskazuje „do czego zmierzamy, co chcemy osiągnąć”. Misja rozwoju umożliwia skoncentrowanie wysiłków planistycznych i realizacyjnych na określonej wiązce celów i kierunków działań realizacyjnych. Tak więc, misja rozwoju (generalny cel kierunkowy) to zestaw względnie trwałych dążeń władz Powiatu Radomskiego, na które powinny być przede wszystkim zorientowane działania realizacyjne.

Poziom II - CELE STRATEGICZNE, będące konkretyzacją misji rozwoju (generalnego celu kierunkowego). Wskazują one priorytetowe obszary (dziedziny) zaspokajania zbiorowych potrzeb mieszkańców Powiatu.

Poziom III - CELE OPERACYJNE, będące konkretyzacją celów strategicznych. Są one formułowane jako cele funkcjonalne, tzn. wyrażające pożądane potrzeby, które powinny być zaspokojone w określonym horyzoncie czasu, czyli do 2020 roku. Do każdego celu operacyjnego został przyporządkowane określone kierunki działań realizacyjnych.

Ogólnie rzecz biorąc, cele rozwoju Powiatu Radomskiego wynikają z dwóch podstawowych przesłanek, a mianowicie:

- konieczności eliminowania słabych stron (barier oraz ograniczeń i dysproporcji rozwojowych) lub chociażby łagodzenia ich negatywnych skutków dla mieszkańców, gospodarki lokalnej i środowiska przyrodniczego,
- konieczności tworzenia warunków (podstaw) dla zaspokajania różnorodnych potrzeb społecznych i gospodarczych w przyszłości, czyli tworzenia nowych impulsów (możliwości) rozwojowych Powiatu, aby następował stały wzrost jego atrakcyjności osadniczej, gospodarczej i turystyczno-rekreacyjnej.

2. Misja rozwoju (generalny cel kierunkowy) i cele strategiczne

Przystępując do formułowania generalnego celu kierunkowego, celów strategicznych, a następnie celów operacyjnych rozwoju Powiatu Radomskiego wzięto pod uwagę:

- obecny poziom rozwoju społeczno-gospodarczego i stopień zaspokojenia zbiorowych potrzeb mieszkańców,
- wyniki analizy uwarunkowań rozwoju, zwłaszcza zagrożeń tkwiących w otoczeniu oraz słabych stron Powiatu,
- strategiczne problemy rozwojowe wymagające podjęcia działań naprawczych.

Umożliwiło to wskazanie zwłaszcza tych problemów, które mogą utrudniać lub hamować dalszy rozwój Powiatu Radomskiego w sytuacji, gdy nie będą one pomyślnie rozwiązywane. Tworzą one katalog obecnie niezaspokojonych zbiorowych potrzeb mieszkańców. Przy formułowaniu celów rozwoju uwzględniono również przyszłe potrzeby wynikające z konieczności sprostania wzrastającym wymogom (standardom) cywilizacyjnym w zakresie warunków zamieszkiwania, obsługi i wypoczynku mieszkańców, wymogom ochrony

środowiska przyrodniczego, a także dynamizowania procesów rozwoju gospodarczego. Tworzą one katalog przyszłych zbiorowych potrzeb mieszkańców.

Wzięto także pod uwagę możliwości pozyskiwania środków finansowych z Unii Europejskiej na współfinansowanie realizacji zadań powiatowych. Stąd też, przy formułowaniu celów rozwoju Powiatu Radomskiego uwzględniono ustalenia zawarte w:

- Strategii Rozwoju Kraju 2007-2015,
- Narodowych Strategicznych Ramach Odniesienia 2007-2013 wspierających wzrost gospodarczy i zatrudnienie (Narodowa Strategia Spójności),
- Programach Operacyjnych: Infrastruktura i Środowisko, Kapitał Ludzki i Innowacyjna Gospodarka oraz Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich,
- Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do 2020 roku (aktualizacja),
- Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Mazowieckiego na lata 2007-2013,
- Planie Zagospodarowania przestrzennego Województwa Mazowieckiego.

Formułując misję rozwoju (generalny cel kierunkowy) i cele rozwoju (strategiczne i operacyjne) Powiatu Radomskiego wskazywano na KONIECZNOŚĆ TWORZENIA PODSTAW DO TRWAŁEGO I WIELOFUNKCYJNEGO JEGO ROZWOJU W OPARCIU O POSIADANE WALORY I ZASOBY. Stąd też, u podstaw formułowania celów rozwoju Powiatu Radomskiego leży przekonanie jego władz, że ma on potencjalne szanse stania się:

- POWIATEM konsekwentnie wdrażającym w życie zasadę zrównoważonego rozwoju, czyli takiego rozwoju społeczno-gospodarczego i zagospodarowania przestrzeni, który będzie podporządkowany wymogom ochrony środowiska przyrodniczego,
- POWIATEM troszczącym się o jak najlepszy stan środowiska przyrodniczego jako istotnego warunku poprawy warunków życia mieszkańców oraz rozwoju funkcji turystyczno-wypoczynkowych, poprzez ochronę istniejących zasobów ekologicznych, racjonalne zagospodarowanie przestrzeni,
- POWIATEM aktywnie wspierającym rozwój różnorodnych - bezpiecznych ekologicznie - form aktywności gospodarczej mieszkańców oraz inwestorów zewnętrznych w sferze produkcji, w tym w rolnictwie oraz w handlu, usługach komercyjnych i rzemiośle,
- POWIATEM aktywnie wspierającym modernizację rolnictwa i wzrost kondycji ekonomicznej gospodarstw rolnych oraz działania zmierzające do podnoszenie jakości produkcji rolnej, integracji producentów rolnych (grupy producenckie i ich związki) oraz rozwoju gospodarstw produkujących metodami ekologicznymi,
- POWIATEM tworzącym jak najlepsze warunki lokalizacyjne dla rozwoju funkcji turystyczno-wypoczynkowych,
- POWIATEM tworzącym atrakcyjne i bezpieczne warunki zamieszkania,
- POWIATEM posiadającym sprawne powiązania komunikacyjne z otoczeniem, a także zmodernizowany wewnętrzny układ drogowy i dobrze rozwiniętą sieć komunikacji publicznej,
- POWIATEM zapewniającym jak najlepszą jakość kształcenia dzieci i młodzieży w szkołach (kadra pedagogiczna, programy nauczania, baza lokalowo-sportowa, wyposażenie w pomoce dydaktyczne, różnorodne zajęcia pozalekcyjne, sprawny i bezpieczny dowóz uczniów do szkół),

- POWIATEM zapewniającym dobry poziom świadczeń podstawowej oraz specjalistycznej opieki zdrowotnej (kadra medyczna, baza lokalowa, sprzęt i aparatura medyczna),
  - POWIATEM troszczącym się o zachowanie w należytym stanie zasobów dziedzictwa kulturowego,
  - POWIATEM integrującym gminy, organizacje społeczne i zawodowe oraz przedsiębiorców i instytucje tzw. otoczenia biznesu na rzecz wspólnego rozwiązywania problemów społeczno-gospodarczych,
  - POWIATEM rozwijającym partnerską współpracę z samorządami europejskimi.
- Biorąc powyższe pod uwagę, sformułowano misję rozwoju (generalny cel kierunkowy) i strategiczne cele rozwoju Powiatu Radomskiego:

Misja rozwoju (generalny cel kierunkowy):

POWIAT RADOMSKI TO OBSZAR ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU, ZAPEWNIAJĄCY STAŁĄ POPRAWĘ JAKOŚCI ŻYCIA MIESZKAŃCÓW, CHRONIĄCY ZASOBY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO I DZIEDZICTWA KULTUROWEGO, WSPIERAJĄCY DALSZY ROZWÓJ FUNKCJI OSADNICZEJ, GOSPODARCZEJ I TURYSTYCZNO-REKREACYJNEJ

Strategiczne cele rozwoju:

Cel strategiczny

1. Wzrost konkurencyjności gospodarki, zatrudnienia i przedsiębiorczości mieszkańców

Cele operacyjne:

1.1. Likwidacja niedoborów w sferze infrastruktury technicznej oraz ochrona środowiska przyrodniczego

- 1.2. Poprawa efektywności i specjalizacja sektora rolnego
- 1.3. Rozwój aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu
- 1.4. Rozwój infrastruktury turystycznej
- 1.5. Promocja walorów i zasobów oraz rozwój współpracy międzynarodowej powiatu

Cel strategiczny

2. Rozwój usług społecznych oraz tworzenie społeczeństwa obywatelskiego i informacyjnego

Cele operacyjne:

- 2.1. Podniesienie poziomu wykształcenia, wiedzy i umiejętności praktycznych mieszkańców
- 2.2. Poprawa stanu zdrowia mieszkańców oraz opieki społecznej
- 2.3. Poprawa stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego
- 2.4. Wspieranie działań na rzecz integracji i aktywizacji prospołecznej mieszkańców
- 2.5. Edukacja ekologiczna i promocja proekologicznego stylu życia mieszkańców
- 2.6. Upowszechnienie technologii informacyjnych i komunikacyjnych

Z przyjętych strategicznych celów rozwoju wynika, że deklarowaną intencją władz Powiatu Radomskiego jest dążenie do tego, aby stawał się on w coraz większym stopniu powiatem nowoczesnym, zamożnym oraz atrakcyjnym do zamieszkania i prowadzenia działalności gospodarczej oraz spędzania czasu wolnego przez przyjezdnych, a także potrafiącym sprostać wymogom Unii Europejskiej.

3. Cele operacyjne i kierunki działań realizacyjnych

Cele operacyjne określają poszczególne problemy, jakie powinny być rozwiązane, aby zrealizować zdefiniowane cele strategiczne, zaś kierunki działań realizacyjnych są to przedsięwzięcia, które winny być zrealizowane w ramach poszczególnych celów operacyjnych - określają one sposoby osiągania przyjętych celów strategicznych i misji rozwoju (generalnego celu kierunkowego).

Cel strategiczny:

1. Wzrost konkurencyjności gospodarki, zatrudnienia i przedsiębiorczości mieszkańców

Cel operacyjny:

1.1. Likwidacja niedoborów w sferze infrastruktury technicznej oraz ochrona środowiska przyrodniczego

Kierunki działań realizacyjnych

Współpraca z gminami w zakresie rozbudowy infrastruktury wodno-ściekowej.

Wspieranie działań na rzecz polepszenia powiązań transportowych Powiatu z otoczeniem - modernizacja szlaków drogowych (krajowych i wojewódzkich) oraz kolejowych.

Modernizacja dróg powiatowych wraz z budową urządzeń zapewniających wzrost bezpieczeństwa ruchu pieszych, rowerzystów i samochodów.

Współpraca z gminami w zakresie poprawy standardu gminnego układu drogowego.

Inwestycje i działania w zakresie uporządkowania gospodarki odpadami, w tym tworzenie zbiorczych systemów segregacji, odbioru i unieszkodliwiania odpadów komunalnych i niebezpiecznych.

Współdziałanie z gminami w zakresie kompleksowego uzbrajania terenów w infrastrukturę techniczną pod nową działalność gospodarczą i nowe budownictwo mieszkaniowe.

Wspieranie działań na rzecz gazyfikacji oraz rozbudowy i modernizacji sieci elektroenergetycznych na terenie Powiatu.

Ograniczenie ilości odprowadzonych zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego, wody i gleby. Sukcesywne usuwanie azbestu.

Ochrona cennych przyrodniczo obszarów przez zabudowę i degradacją, poprawa retencji wód, zalesianie przestrzeni rolniczo nieprzydatnych.

Upowszechnianie wiedzy o nowoczesnych przyjaznych środowisku technologiach produkcji i wytwarzania energii.

Cel operacyjny:

1.2. Poprawa efektywności i specjalizacji sektora rolnego

Kierunki działań realizacyjnych

Rozwój systemu szkoleń i doszkalania ogólnego i zawodowego rolników w zakresie upowszechniania postępu organizacyjnego, technicznego i biologicznego w gospodarstwach rolnych (wzrost jakości produkcji rolniczej).

Pomoc dla rolników przy ubieganiu się o środki finansowe z Unii Europejskiej na inwestycje w gospodarstwach rolnych, służących poprawie jakości, zmianie profilu produkcji rolniczej, wzmocnieniu konkurencyjności gospodarstw rolnych.

Wspieranie zespołowych form gospodarowania rolników - tworzenie grup marketingowo-producentekich w rolnictwie i ich związków - rozwój tzw. integracji poziomej.

Szkolenie członków grup marketingowo-producentekich i pracowników zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego w zakresie prawodawstwa Unii Europejskiej, marketingu, bezpieczeństwa produkcji żywności i zarządzania jakością produkcji.

Stworzenie systemu informacji o dostępnych środkach pomocowych na rzecz rolnictwa i wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich.

Upowszechnianie i wspieranie stosowania metod rolnictwa ekologicznego (rozwoju produkcji żywności ekologicznej).

Promocja bezpieczeństwa i higieny pracy w rolnictwie i przetwórstwie rolno-spożywczym.

Wspieranie działań na rzecz zwiększania powierzchni gospodarstw rolnych - scalanie gruntów, przekazywanie gospodarstw za renty strukturalne, itd.

Organizowanie powiatowych wystaw rolniczych, promujących radomskie rolnictwo i przemysł rolno-spożywczy.

Wspieranie intensyfikacji bezpośrednich kontaktów rolników radomskich z rolnikami w Unii Europejskiej.

Cel operacyjny:

1.3. Rozwój aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu

Kierunki działań realizacyjnych

Wsparcie publicznych i niepublicznych instytucji rynku pracy - szkolenia i doskonalenie zawodowe pracowników służb zatrudnienia, wyposażenie w odpowiednie narzędzia i systemy informatyczne.

Rozwój i doskonalenie usług świadczonych przez instytucje rynku pracy i instrumentów aktywizacji zawodowej - poradnictwo zawodowe, szkolenia i przekwalifikowania, pośrednictwo pracy, staże i praktyki zawodowe, zatrudnienie subsydiowane, elastyczne formy zatrudnienia, wolontariat, itd.

Wspieranie współpracy i partnerstwa publiczno-społecznego na rzecz rozwoju lokalnego rynku pracy.

Aktywne uczestnictwo instytucji rynku pracy z Powiatu w ogólnopolskich i wojewódzkich programach aktywizacji zawodowej (ujętych w krajowych i regionalnych planach działań na rzecz zatrudnienia).

Promocja przedsiębiorczości i samozatrudnienia - kampanie informacyjno-edukacyjne, szkolenia, dobre praktyki, itd.)

Wsparcie dla powstających mikro- i małych przedsiębiorstw, w tym w szczególności na obszarach wiejskich - system szkoleń i doradztwa.

Aktywizacja zawodowa kobiet i osób długotrwale bezrobotnych.

Wspieranie działań na rzecz tworzenia parku przemysłowego Radom-Pionki-Szydłowiec oraz budowy lotniska cywilnego w Radomiu i drogowych tras ekspresowych S7 i S12.

Cel operacyjny:

1.4. Rozwój infrastruktury turystycznej

Kierunki działań realizacyjnych

Rozwój publicznej infrastruktury turystycznej - ścieżki rowerowe, szlaki turystyczne, sztuczne zbiorniki wodne, punkty informacji turystycznej, itd.

Rewitalizacja obiektów i zespołów zabytkowych oraz lokalnych pomników historii.

Wspieranie rozwoju bazy noclegowej i gastronomicznej, a także sportowej i rekreacyjnej.

Wspieranie rozwoju agroturystyki.

Wspieranie budowy Centrum Sportu i Rekreacji w oparciu o zbiornik wodny Domaniów i Siczki.

Cel operacyjny:

1.5. Promocja walorów i zasobów Powiatu

Kierunki działań realizacyjnych

Sporządzenie wraz z gminami kompleksowej oferty terenów i obiektów przeznaczonych pod nowe inwestycje - tworzenie baz danych o terenach inwestycyjnych.

Opracowanie kompleksowego programu (strategii) promocji walorów i zasobów Powiatu skierowanej do potencjalnych przedsiębiorców, mieszkańców i turystów.

Promocja gospodarcza Powiatu - działania podejmowane we współpracy z przedsiębiorcami i gminami.

Promowanie walorów i zasobów Powiatu - turystycznych, krajobrazowych, historycznych we współpracy z gminami i organizacjami pozarządowymi oraz przedsiębiorcami.

Wspieranie działań Lokalnej Organizacji Turystycznej oraz Grupy Partnerskiej „Partnerstwo Puszczy Kozienickiej LOKOMOTYWA” na rzecz realizacji projektu „Produkt kulturalno-turystyczny Puszczy Kozienickiej” jako część składowa Bursztynowego Szlaku.

Wspieranie rozwoju lokalnych produktów turystycznych oraz ich promocje - potrawy, tradycyjne produkty rękodzielnicze, itd.

Dalszy rozwój współpracy międzynarodowej Powiatu.

Cel strategiczny:

2. Rozwój usług społecznych oraz tworzenie społeczeństwa obywatelskiego i informacyjnego

Cel operacyjny:

2.1. Podniesienie poziomu wykształcenia, wiedzy i umiejętności praktycznych mieszkańców

Kierunki działań realizacyjnych

Stałe podnoszenie jakości kształcenia w szkołach i placówkach oświatowych - doskonalenie kadr nauczycielskich, innowacyjne programy nauczania, komputeryzacja i wyposażenie szkół w niezbędny sprzęt, wymiana młodzieży i współpraca międzynarodowa szkół, itd.).

Dostosowanie bazy edukacyjnej i sportowej do zmieniających się standardów i potrzeb - modernizacja budynków, budowa i modernizacja przyszkolnych obiektów sportowych. Rozwój sportu szkolnego.

Wyrównywanie szans edukacyjnych młodzieży - zajęcia wyrównawcze, zasiłki dla osób najuboższych, systemy stypendialne, itd.

Rozwój nauczania języków obcych i zajęć pozalekcyjnych.

Skorelowanie kierunków kształcenia i nauczania praktycznego z rozwojem mikro- i małych przedsiębiorstw oraz branż.

Rozwój działalności Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych.

Promocja różnych form edukacji pozaszkolnej - kształcenie ustawiczne osób starszych, edukacja na odległość, itd.

Cel operacyjny:

2.2. Poprawa stanu zdrowia mieszkańców oraz pomocy społecznej

Kierunki działań realizacyjnych

Rozwój infrastruktury ochrony zdrowia poprawiającej dostępność i jakość świadczonych usług medycznych - rozbudowa i modernizacja obiektów służby zdrowia, zakup i modernizacja sprzętu medycznego (do diagnostyki, terapii i rehabilitacji), wdrażanie systemów zarządzania jakością w placówkach ochrony zdrowia.

Poprawa dostępu mieszkańców do specjalistycznej opieki medycznej (lekarzy specjalistów).

Działania na rzecz promocji zdrowia i zdrowego stylu życia - badania profilaktyczne, wspieranie rozwoju sportu i rekreacji.

Utworzenie wolontariatu dla osób potrzebujących przy Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie, przy współdziałaniu organizacji charytatywnych i parafii - pomoc rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej. Tworzenie systemu pomocy sąsiedzkiej dla osób potrzebujących.

Likwidacja barier architektonicznych w obiektach użyteczności publicznej dla osób niepełnosprawnych.

Pozyskiwanie i rozwój rodzinnych form opieki - zawodowa: specjalistyczna, wielodzietna, o charakterze pogotowia rodzina zastępcza.

Rozwój placówek wsparcia dziennego (świetlic socjoterapeutycznych).

Poprawa standardu funkcjonowania (remonty, rozbudowa i modernizacja) Domów Pomocy Społecznej w: Jedlance, Krzyżanowicach i Wierzbicy.

Aktywizacja zawodowa osób niepełnosprawnych - tworzenie warsztatów terapii zajęciowej.

Cel operacyjny:

2.3. Poprawa stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego

Kierunki działań realizacyjnych

Prowadzenie stałego monitoringu stanu bezpieczeństwa i porządku publicznego.

Systematyczna realizacja programów prewencyjnych (bezpieczna wieś, bezpieczna szkoła, bezpieczna droga do szkoły, bezpieczny wypoczynek).

Wzrost zatrudnienia w Policji – etaty dla policjantów służb patrolowych i pionów logistycznych oraz pracowników cywilnych.

Remonty i modernizacja bazy lokalowej Policji.

Wyposażenie Policji w nowoczesny sprzęt techniczny (samochody, środki łączności, komputery wraz z oprogramowaniem).

Remonty i modernizacja bazy lokalowej oraz wyposażenie w nowoczesny sprzęt techniczny Państwowej Straży Pożarnej.

Współpraca z Ochotniczymi Strażami Pożarnymi i ich doposażenie w nowoczesny sprzęt techniczny (pojazdy samochodowe, umundurowanie bojowe) oraz zestawy pierwszej pomocy medycznej, a także modernizacja strażnic.

Utworzenie sekcji ratownictwa wodnego i przeciwpowodziowego w Ochotniczej Straży Pożarnej w Domaniowie.

Tworzenie Gminnych Centrów Zarządzania Kryzysowego na bazie gminnych jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych.

Wspieranie organizacyjno-finansowe imprez sportowo-pożarniczych, edukacyjnych i kulturalnych organizowanych przez Zarząd Oddziału Powiatowego Związku OSP RP w Radomiu.

Cel operacyjny:

2.4. Wspieranie działań na rzecz integracji i aktywizacji prospołecznej mieszkańców

Kierunki działań realizacyjnych

Prowadzenie cyklicznych szkoleń oraz doradztwa w zakresie tworzenia inicjatyw obywatelskich na rzecz rozwoju Powiatu i poszczególnych gmin, w tym Lokalnych Grup Działania w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich - oś 4 Leader.

Zorganizowanie internetowej „giełdy” inicjatyw społeczno-gospodarczych jako formy aktywizacji oraz integracji mieszkańców, organizacji i instytucji na rzecz rozwiązywania wspólnych problemów lokalnych.

Wspieranie lokalnych inicjatyw kultywowania tradycji dziedzictwa narodowego oraz cyklicznych imprez kulturalnych, sportowo-rekreacyjnych o charakterze integrującym społeczność lokalną.

Zorganizowanie przy Starostwie Powiatowym punktu wspierania organizacji pozarządowych w zakresie organizacyjno-prawnym, rachunkowo-księgowym oraz pozyskiwania środków finansowych na działalność statutową.

Wspieranie rozwoju organizacji pozarządowych i wolontariatu.

Wspieranie działań na rzecz utworzenia Zakładów Aktywizacji Zawodowej w Alojzowie w gminie Iłża.

Cel operacyjny:

2.5. Edukacja ekologiczna i promocja proekologicznego stylu życia mieszkańców

Kierunki działań realizacyjnych

Upowszechnianie rzetelnej wiedzy o stanie środowiska przyrodniczego Powiatu, jego walorach, zasobach i głównych zagrożeniach.

Kształtowanie proekologicznych postaw dorosłych mieszkańców Powiatu w miejscu ich zamieszkania i wypoczynku.

Systematyczna edukacja ekologiczna mieszkańców, w tym dzieci i młodzieży w szkołach.

Integracja społeczności lokalnej wokół programu poprawy stanu środowiska przyrodniczego oraz utworzenie lokalnego lobby na rzecz jego skutecznej realizacji.

Wzmocnienie egzekwowania od mieszkańców i podmiotów gospodarczych przestrzegania istniejących przepisów prawa w zakresie ochrony środowiska.

Cel operacyjny:

2.6. Upowszechnienie technologii informacyjnych i komunikacyjnych

Kierunki działań realizacyjnych

Informatyzacja Powiatu - budowa szerokopasmowej infrastruktury dostępu do Internetu oraz wspieranie rozwoju usług elektronicznych.

Zapewnienie powszechnego dostępu do kompleksowej informacji o Powiecie Radomskim - udział w realizacji projektu Mazowieckiego Systemu Informacji Przestrzennej

Kompleksowa informatyzacja Starostwa Powiatowego i urzędów gmin Powiatu Radomskiego.

Stworzenie ogólnodostępnych punktów dostępu do Internetu (e-społeczeństwo).

Cel operacyjny:

2.7. Poprawa jakości pracy Starostwa Powiatowego w Radomiu i powiatowych jednostek organizacyjnych

Kierunki działań realizacyjnych

Dostosowanie struktur organizacyjnych Starostwa Powiatowego do zasad i wymogów zarządzania strategicznego. Poprawa efektywności funkcjonowania administracji powiatowej w zakresie przygotowania i realizacji zadań inwestycyjnych, pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych, w tym z UE oraz wykorzystania technik informacyjnych, itd.

Podnoszenie kwalifikacji zawodowych pracowników administracji samorządowej poprzez studia podyplomowe, kursy i szkolenia dla pracowników Starostwa oraz powiatowych jednostek organizacyjnych.

CZEŚĆ IV

WIELOLETNI PLAN INWESTYCYJNY POWIATU RADOMSKIEGO NA LATA 2008-2015

Systematyczna i konsekwentna realizacja ustaleń zawartych w STRATEGII ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU POWIATU RADOMSKIEGO DO 2020 ROKU w celu jak najlepszego (przy danych uwarunkowaniach zewnętrznych i wewnętrznych) zaspokajania zbiorowych potrzeb mieszkańców oraz tworzenia jak najlepszych warunków dla dalszego rozwoju gospodarczego związana jest w dużej mierze z INWESTYCYJAMI w sferze:

- usług społecznych,
- infrastruktury technicznej,
- ochrony walorów i zasobów środowiska przyrodniczego oraz dziedzictwa kulturowego.

Podstawowym czynnikiem wpływającym na skalę i tempo działalności inwestycyjnej jest ograniczony zasób środków finansowych będących w dyspozycji władz Powiatu Radomskiego (budżet). Ta sytuacja wymaga racjonalnego (optymalnego) podejmowania decyzji o sposobie i kierunkach ich wydatkowania na cele inwestycyjne. Wydatki inwestycyjne z budżetu Powiatu Radomskiego muszą więc być programowane w dłuższej perspektywie, wykraczającej poza jedną kadencję władz samorządowych zwłaszcza, że wiele z nich cechuje się długoletnim cyklem i wysokimi kosztami realizacji. W tej sytuacji niezbędne jest sformułowanie długookresowej i skoordynowanej polityki inwestycyjnej Powiatu Radomskiego, której wyrazem jest WIELOLETNI PLAN INWESTYCYJNY (zwany w skrócie WPI), jako merytorycznej podstawy do racjonalnego podejmowania decyzji związanych z inicjowaniem i wdrażaniem w życie inwestycji powiatowych w cyklu wieloletnim. WPI stanowi "pomost" pomiędzy celami rozwoju i kierunkami działań realizacyjnych zawartymi w STRATEGII a corocznymi budżetami Powiatu, a także podstawowy instrument koordynacji procesu planowania i realizacji inwestycji powiatowych, przyczyniając się tym samym do poprawy efektywności wydatkowania środków publicznych (budżet). Innymi słowy, WPI ma charakter długookresowego programu określającego kierunki, dziedziny i priorytety inwestowania w powiecie. Jest on opracowywany w celu:

- skutecznej realizacji zapisów STRATEGII w części dotyczącej inwestycji,
- uporządkowania i zaplanowania procesów inwestycyjnych w cyklach wieloletnich (racjonalizacja decyzji inwestycyjnych),
- utrzymania stabilności procesów inwestycyjnych w kolejnych latach, zgodnie z zapisami przyjętymi w WPI,

- optymalizacji efektów wydatkowania funduszy publicznych (budżet Powiatu) na inwestycje,
- ułatwienia pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych, w tym z funduszy Unii Europejskiej, na współfinansowanie inwestycji.

Zapotrzebowanie na inwestycje w Powiecie Radomskim jest ogromne i dalece przekracza dostępne na ten cel środki finansowe. Ustalenia WIELOLETNIEGO PLANU INWESTYCYJNEGO są więc wynikiem stałego dokonywania wyboru i kompromisu między zaspokajaniem potrzeb bieżących (wydatki bieżące) a zaspokajaniem przyszłych potrzeb (wydatki inwestycyjne). Podejmując ostateczne decyzje, władze Powiatu Radomskiego będą musiały rozstrzygać następujące kwestie:

- jak duże środki finansowe przeznaczać na inwestycje? – jaki ma być udział wydatków inwestycyjnych w ogólnych wydatkach budżetu Powiatu?
- jakie inwestycje powiatowe przedkładać nad inne? – jakie inwestycje mają priorytetowe znaczenie dla mieszkańców Powiatu? (na wszystkie pożądane inwestycje nie wystarczy pieniędzy),
- w jaki sposób finansować preferowane inwestycje? – jakie powinny być źródła finansowania inwestycji?

Przy podejmowaniu decyzji dotyczących umieszczania poszczególnych zadań w WIELOLETNIM PLANIE INWESTYCYJNYM preferowano takie inwestycje, które:

- przynoszą największe korzyści mieszkańcom i podmiotom gospodarczym,
- zapewnią ochronę zasobów i walorów środowiska przyrodniczego oraz poprawę jego stanu, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju,
- sprzyjają podnoszeniu atrakcyjności lokalizacyjnej Powiatu dla nowych mieszkańców i inwestorów oraz pobytu turystów,
- dają realne podstawy do ubiegania się o zagraniczne środki pomocowe, w tym z funduszy Unii Europejskiej, oraz preferencyjne pożyczki i kredyty oraz dotacje,
- powinny być kontynuowane lub rozpoczęte z uwagi na wymogi stawiane przez przepisy prawa,
- pozwolą obniżyć wydatki bieżące budżetu Powiatu poprzez zmniejszenie kosztów utrzymania obiektów i urządzeń oraz nakładów pracy.

Biorąc powyższe pod uwagę, WIELOLETNI PLAN INWESTYCYJNY będzie miał bardzo duże znaczenie dla Starosty Radomskiego i Rady Powiatu między innymi jako:

- dokument ułatwiający podejmowanie bieżących decyzji w zgodności z długookresowymi celami rozwoju Powiatu zapisanymi w STRATEGII,
- formalny mechanizm podejmowania decyzji o skali i tempie realizacji inwestycji powiatowych,
- narzędzie racjonalnego zarządzania finansami Powiatu, zwłaszcza środkami inwestycyjnymi (optymalne wykorzystanie ograniczonych środków publicznych),
- mechanizm (instrument) koordynujący wszelkie działania poszczególnych wydziałów Starostwa Powiatowego i jego jednostek organizacyjnych, związane z przygotowaniem oraz przebiegiem procesu inwestycyjnego,

- merytoryczna podstawa do ubiegania się o kredyty preferencyjne i komercyjne w bankach oraz środki pomocowe Unii Europejskiej (fundusze strukturalne),
- podstawa do negocjacji z prywatnymi inwestorami w sprawie zaangażowania ich kapitału w realizację konkretnych inwestycji (są to tzw. przedsięwzięcia publiczno-prywatne),

WIELOLETNI PLAN INWESTYCYJNY stanowi także istotne źródło informacji dla mieszkańców, organizacji pozarządowych, istniejących podmiotów gospodarczych i potencjalnych inwestorów o planowanych inwestycjach (rodzaj, koszt, termin realizacji i miejsce lokalizacji).

WIELOLETNI PLAN INWESTYCYJNY zawiera program inwestycji na lata 2008-2015, wielkość środków finansowych przeznaczonych na ich realizację (ogólną oraz w rozbiciu na poszczególne zadania inwestycyjne) oraz roczne plany realizacji inwestycji zawierające rzeczowy wykaz zadań wraz z określoną wielkością środków finansowych przeznaczonych na ich realizację. Ogólna kwota wszystkich środków finansowych przeznaczonych w danym roku budżetowym na realizację inwestycji gminnych określona została jako tzw. BUDŻET INWESTYCYJNY (w odróżnieniu od pozostałej części budżetu Powiatu, która określana jest mianem budżetu operacyjnego). Budżet inwestycyjny stanowi podstawę dla konstruowania rocznego budżetu Powiatu w części dotyczącej wydatków inwestycyjnych.

Główną cechą WIELOLETNIEGO PLANU INWESTYCYJNEGO jest odniesienie kosztów programu inwestycyjnego do zdolności jego sfinansowania zarówno ze źródeł wewnętrznych (własnych), jak i zewnętrznych (kredyty bankowe, środki z funduszy pomocowych Unii Europejskiej) - patrz część VI.

Jednak podstawowym źródłem zapewnienia środków finansowych na realizację przyjętych w WPI - zadań inwestycyjnych będzie przede wszystkim budżet Powiatu. W tej sytuacji należy w sposób ciągły prognozować jego dochody i wydatki, aby mieć orientację w przewidywanych możliwościach sfinansowania zadań inwestycyjnych z własnych środków.

Biorąc powyższe pod uwagę, WIELOLETNI PLAN INWESTYCYJNY POWIATU RADOMSKIEGO NA LATA 2008-2015 prezentuje w swej treści:

- zbiorcze ujęcie kluczowych elementów polityki zrównoważonego rozwoju Powiatu w odniesieniu do inwestycji, wynikające z ustaleń STRATEGII (cele rozwoju i kierunki działań realizacyjnych),
- odniesienie kosztu realizacji WPI do wszystkich środków finansowych, które mogą być przeznaczone na ujęte w tym planie zadania inwestycyjne (źródła wewnętrzne i zewnętrzne).

Zadania inwestycyjne przewidziane do realizacji w latach 2008-2015 zamieszczono w Załączniku Nr 1.

ZAŁĄCZNIK NR 1: PROPOZYCJE ZADAŃ INWESTYCYJNYCH DO WPI POWIATU RADOMSKIEGO – LATA 2008-2015 ⁷

Lp	Nazwa programu i tytuł zadania (projektu) inwestycyjnego	Okres realizacji zadania (projektu)	Nakłady inwestycyjne w złotych								Przewidywane łączne koszty realizacji zadania (projektu) w latach 2008-2015
			2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	13
PROGRAM INWESTYCYJNY: DROGI											
1	Przebudowa obiektu mostowego przez rzekę Kobylanę w ciągu drogi powiatowej nr 3540W Parznice-Skaryszew	2008	700 000,00								700 000,00
2	Przebudowa drogi nr 3563W Wolanów-Chronówek	2008	580 000,00								580 000,00
3	Przebudowa drogi nr 3533W Kłonówek-Rawica	2008	300 000,00								300 000,00
4	Przebudowa drogi nr 3548W Iłża-Wólka Gonciarska	2008	400 000,00								400 000,00
5	Przebudowa drogi nr 3503W Młódnice-Jarosławice-Cerekiew-Radom-gmina Wolanów	2008	650 000,00								650 000,00
6	Przebudowa drogi nr 3524W gr. Województwa-Seredzice-Iłża	2008	180 000,00								180 000,00
7	Przebudowa drogi nr 3524W Jedlnia Letnisko-Czarna przez wieś Cudnów	2008	100 000,00								100 000,00
8	Przebudowa drogi nr 3556W Wierzbica-Zbijów-gr. Województwa-Grzybowa Góra	2008	900 000,00								900 000,00

⁷ Programy i zadania inwestycyjne mogą w kolejnych latach podlegać zmianom w sytuacji wystąpienia uwarunkowań technicznych, prawnych, organizacyjnych lub finansowych.

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Radomskiego do 2020 roku

(wraz z Wieloletnim Planem Inwestycyjnym i Prognozą Budżetu na lata 2008-2015)

L.p.	Nazwa programu i tytuł zadania	Okres	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2008-2015
9	Zakup zestawu komputerowego dla potrzeb Powiatowego Zarządu Dróg Publicznych	2008	5 000,00								5 000,00
10	Zakup programu komputerowego do ewidencji dróg EWIDR dla PZDP	2008	5 000,00								5 000,00
11	Przebudowa układu komunikacyjnego zachodniej części powiatu radomskiego *	2009-2010		14 959 683,39	6 724 889,22						21 684 572,61
12	Przebudowa układu komunikacyjnego wschodniej części powiatu radomskiego **	2009-2010		9 684 114,45	16 855 422,94						26 539 537,39
13	Przebudowa drogi powiatowej nr 3535W Trablice - Sołyków	2009		1 400 000,00							1 400 000,00
14	Przebudowa drogi powiatowej nr 3503W Młódnice-Jarosławice-Cerekiew-Radom na odc.od granicy m. Radomia do kościoła w Cerekwi	2009		1 500 000,00							1 500 000,00
15	Przebudowa drogi nr 3502 W Przytyk - Wawrzyszów	2011				3 600 000					3 600 000,00
16	Przebudowa drogi nr 3515 W Jedlińsk - Bartodzieje - Wola Goryńska - Łukawa - Głowaczów	2011				2 800 000					2 800 000,00
17	Przebudowa drogi nr 3545 W Wierzbica - Polany - Krzyżanowice	2011				1 650 000					1 650 000,00
18	Przebudowa drogi nr 3536 W Odechów - Kowalków - Sienno	2011				1 600 000					1 600 000,00
19	Przebudowa drogi nr 1716 W Brzóza - Przejazd (do dr. 737)	2011				1 300 000					1 300 000,00
20	Przebudowa drogi nr 4008 W Kol. Chronów - Wawrzyszów	2011				400 000					400 000,00
21	Przebudowa drogi nr 3525 W Słupica - Gózd	2011				1 300 000					1 300 000,00

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Radomskiego do 2020 roku

(wraz z Wieloletnim Planem Inwestycyjnym i Prognozą Budżetu na lata 2008-2015)

Lp	Nazwa programu i tytuł zadania	Okres	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2008-2015
22	Przebudowa drogi nr 3569 Sucha - Męciszów	2011-2012				40 000	900 000				940 000,00
23	Przebudowa drogi nr 3517 W Wojciechów - Kozłów - Rajec Szlachecki	2011-2012				80 000	1 800 000				1 880 000,00
24	Przebudowa drogi nr 3548 W Iłża - Wólka Gonciarska	2011-2012				90 000	2 000 000				2 090 000,00
25	Przebudowa drogi nr 1715 1W Brzóza -Radom	2011-2012				200 000	4 700 000				4 900 000,00
26	Przebudowa drogi nr 3559 W Młodocin - Kowala	2011-2012				40 000	1 000 000				1 040 000,00
27	Przebudowa drogi nr 3534 W Makowiec - Rawica	2012-2013					200 000	3 500 000			3 700 000,00
28	Przebudowa drogi nr 3554 W (Krupów) gr. woj. - Seredzice - Iłża wraz z przebudową mostu	2012-2013					100 000	2 870 000			2 970 000,00
29	Przebudowa drogi nr 3562 W Mniszek - Łaziska - Orońsko	2012-2013					40 000	1 000 000			1 040 000,00
30	Przebudowa drogi nr 3544 W Walentynów - Tomaszów	2012-2013					135 000	2 500 000			2 635 000,00
31	Przebudowa drogi nr 3336 W Wieniawa - Przytyk - Jedlińsk na odcinku Przytyk - Sukowska Wola	2013-2014						60 000	1 600 000		1 660 000,00
32	Przebudowa ulicy Wójtowskiej w Iłży leżącej w ciągu drogi 3548W Iłża-Wólka Gonciarska	2013-2014						50 000	1 300 000		1 350 000,00
33	Przebudowa drogi nr 3561 W Mniszek - Omiecin - Szydłowiec	2013-2014						40 000	1 000 000		1 040 000,00

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Radomskiego do 2020 roku

(wraz z Wieloletnim Planem Inwestycyjnym i Prognozą Budżetu na lata 2008-2015)

Lp	Nazwa programu i tytuł zadania	Okres	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2008-2015
34	Przebudowa ulicy Wspólnej, Aleja Jana Pawła II, Radomskiej leżących w ciągu drogi 3523W Jedlnia - Sokoly-Pionki	2013-2014						50 000	1 810 000		1 860 000,00
35	Przebudowa drogi nr 3543 W Bujak - Dzierzkówek	2013-2014						90 000	1 700 000		1 790 000,00
36	Przebudowa drogi nr 3506 W Jankowice - Gulin - Zakrzew	2013-2014						40 000	1 000 000		1 040 000,00
37	Przebudowa drogi nr 3530 W Klwatka Królewska - Bogusławice - Skaryszew	2014-2015							150 000	2 000 000	2 150 000,00
38	Przebudowa drogi nr 3518 W Wola Goryńska - Stare Mąkosy - Jedlnia	2014-2015							80 000	1 500 000	1 580 000,00
39	Przebudowa drogi nr 3564W Radom-Augustów	2014-2015							50 000	600 000	650 000,00
40	Przebudowa drogi nr 3551 W Błaziny Dolne - Piotrowe Pole	2014-2015							110 000	1 855 000	1 965 000,00
41	Przebudowa drogi nr 3508 W Radom - Dąbrówka Podłęzna	2014-2015							180 000	4 000 000	4 180 000,00
42	Przebudowa ulicy Spacerowej i Polnej w mieście Pionki leżących w ciągu drogi 3522W Pionki-Podgórze	2014-2015							50 000	1 500 000	1 550 000,00
PRZEWIDYWANE KOSZTY REALIZACJI RAZEM:			3 820 000,00	27 543 797,84	23 580 312,16	13 100 000,00	10 875 000,00	10 200 000,00	9 030 000,00	11 455 000,00	109 604 110,00
PROGRAM INWESTYCYJNY: OCHRONA ZDROWIA											
43	Modernizacja budynków A i D z pracami zewnętrznymi w celu rozszerzenia działalności Zakładu Opiekuńczo-Leczniczego w SPZZOZ - Szpital w Iży	2008	589 000,00								589 000,00

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Radomskiego do 2020 roku

(wraz z Wieloletnim Planem Inwestycyjnym i Prognozą Budżetu na lata 2008-2015)

Lp	Nazwa programu i tytuł zadania	Okres	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2008-2015
44	Modernizacja Bloku Operacyjnego I Oddziału Chirurgii Ogólnej w SPZZOZ - Szpital w Iłży	2008	150 000,00								150 000,00
45	Zakup aparatury i sprzętu medycznego w celu zwiększenia potencjału medycznego i poprawy jakości usług w SPZZOZ - Szpital w Iłży	2008	350 000,00								350 000,00
46	Zakup defibrylatora z zapisem EKG z wózkiem przejezdnym i pulsoksymetrem dla Izby Przyjęć w SPZZOZ - Szpital w Iłży	2008	20 700,00								20 700,00
47	Modernizacja budynków Ai D z pracami zewnętrznymi w celu rozszerzenia działalności Zakładu Opiekuńczo-Leczniczego w SPZZOZ - Szpital w Iłży	2008	30 778,00								30 778,00
48	Zwiększenie potencjału medycznego i poprawa jakości, dostępności oraz bezpieczeństwa świadczonych usług medycznych poprzez zakup aparatury i sprzętu specjalistycznego w SPZZOZ w Pionkach	2008	588 235,00								588 235,00
49	Zakup taboru sanitarnego - zespołu wyjazdowego "R" i "Z" wraz z wyposażeniem dla SPZZOZ w Pionkach	2008	300 000,00								300 000,00
50	Wykonanie projektu budowlanego (wraz z projektami branżowymi) na budowę Zakładu Opiekuńczo-Leczniczego na działce położonej przy ul. 15 Stycznia w Pionkach	2008	200 000,00								200 000,00

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Radomskiego do 2020 roku

(wraz z Wieloletnim Planem Inwestycyjnym i Prognozą Budżetu na lata 2008-2015)

Lp	Nazwa programu i tytuł zadania	Okres	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2008-2015
51	Wykonanie studium koncepcyjnego proqramowo-przestrzennego architektoniczno-technologicznego modernizacji Szpitala przy ul. 15 Stycznia 1 w Pionkach, wykonanie docelowego projektu modernizacji przebudowy Szpitala	2011				600 000,00					600 000,00
52	Budowa Zakładu Opiekuńczo-Leczniczego w Pionkach	2012-2015					1 000 000,00	1 000 000,00	1 000 000,00	1 000 000,00	4 000 000,00
53	Przebudowa i modernizacja Szpitala w Pionkach (odz. Chirurgiczny, ginekologiczny, labolatorium)	2012-2015					500 000,00	800 000,00	800 000,00	800 000,00	2 900 000,00
54	Wykonanie prac inwestycyjno - modernizacyjnych w Pracowni Diagnostyki Laboratoryjnej w budynku "B" przy SPZZOZ Szpital w Iłży	2011				300 000,00					300 000,00
55	Wykonanie prac inwestycyjno - modernizacyjnych w budynku magazynowym naprzeciw ZOZ Pogotowia Ratunkowego dla potrzeb ekip wyjazdowych "P" i "S" przy SPZZOZ Szpital w Iłży	2011				70 000,00					70 000,00
56	Modernizacja centrali telefonicznej w budynku "C" przy SPZZOZ Szpital w Iłży	2011				30 000,00					30 000,00
57	Wykonanie prac inwestycyjno - modernizacyjnych w budynku warsztatowo-magazynowym dla potrzeb segregacji bielizny przy SPZZOZ Szpital w Iłży	2012					100 000,00				100 000,00

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Radomskiego do 2020 roku

(wraz z Wieloletnim Planem Inwestycyjnym i Prognozą Budżetu na lata 2008-2015)

Lp	Nazwa programu i tytuł zadania	Okres	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2008-2015
58	Wykonanie prac inwestycyjno - modernizacyjnych I-go piętra budynku "A" dla potrzeb Działu Analiz Statystyki Medycznej i Marketingu i Działu Obsługi Techniczno - Administracyjnej oraz wymiana stropu przy SPZZOZ Szpital w Iłży	2012					550 000,00				550 000,00
59	Budowa łącznika przy budynku "A" dla potrzeb ZOL-u i szatni dla białego personelu przy SPZZOZ Szpital w Iłży	2012					150 000,00				150 000,00
60	Wykonanie prac inwestycyjno - modernizacyjnych w budynku Pralni dla potrzeb Poradni Specjalistycznych przy SPZZOZ Szpital w Iłży	2013						400 000,00			400 000,00
61	Zakup i montaż baterii słonecznych dla potrzeb "CWU" na terenie SPZZOZ Szpitala w Iłży	2013						400 000,00			400 000,00
62	Rozbudowa budynku "C" dla potrzeb utworzenia szatni dla osób odwiedzających przy SPZZOZ Szpital w Iłży	2013						200 000,00			200 000,00
63	Remont więźby dachowej, wykonanie nowego pokrycia dachu budynku "A" przy SPZZOZ Szpital w Iłży	2014							550 000,00		550 000,00
64	Wykonanie termomodernizacji budynku Poradni Specjalistycznej przy ul. Bodzentyńskiej 17 w SPZZOZ Szpital w Iłży	2014							250 000,00		250 000,00

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Radomskiego do 2020 roku

(wraz z Wieloletnim Planem Inwestycyjnym i Prognozą Budżetu na lata 2008-2015)

L.p.	Nazwa programu i tytuł zadania	Okres	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2008-2015
65	Wykonanie prac inwestycyjno - modernizacyjnych dróg wewnętrznych, placów, chodników i parkingu dla osób odwiedzających przy SPZZOZ Szpital w Iłży	2014							200 000,00		200 000,00
PRZEWIDYWANE KOSZTY REALIZACJI RAZEM:			2 228 713,00			1 000 000,00	2 300 000,00	2 800 000,00	2 800 000,00	1 800 000,00	9 728 713,00
PROGRAM INWESTYCYJNY: OŚWIATA											
66	Wykonanie projektu wymiany pokrycia dachu na głównym budynku szkoły oraz projektu adaptacji strychu na pomieszczenia do zajęć dydaktycznych w ZSP Iłży	2008	20 000,00								20 000,00
67	Zakup samochodu osobowego typu BUS dla ZSP nr.1 w Pionkach	2008	70 000,00								70 000,00
68	Budowa sali sportowej oraz boiska przy LO w Pionkach	2011-2014				500 000,00	1 000 000,00	1 000 000,00	1 000 000,00		3 500 000,00
PRZEWIDYWANE KOSZTY REALIZACJI RAZEM:			90 000,00			500 000,00	1 000 000,00	1 000 000,00	1 000 000,00		3 590 000,00
PROGRAM INWESTYCYJNY: POMOC SPOŁECZNA											
69	Budowa budynku administracyjnego z pracowniami terapeutycznymi w DPS w Jedlance	2008-2009	1 126 294,00	1 000 000,00							2 126 294,00
70	Modernizacja systemów grzewczych i źródeł energii w DPS w Wierzbicy z wykorzystaniem energii odnawialnej	2008	235 123,00								235 123,00
71	Modernizacja centralnego ogrzewania w DPS w Wierzbicy	2011				400 000,00					400 000,00
72	Przebudowa i modernizacja DPS w Wierzbicy przy ul. Partyzantów	2012					355 000,00				355 000,00

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Radomskiego do 2020 roku

(wraz z Wieloletnim Planem Inwestycyjnym i Prognozą Budżetu na lata 2008-2015)

L.p.	Nazwa programu i tytuł zadania	Okres	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2008-2015
73	Rozbudowa i zagospodarowanie terenu wokół DPS w Jedlance	2012-2013					470 000,00	400 000,00			870 000,00
74	Nadbudowa nad świetlicą sali terapeutycznej w DPS w Wierzbicy	2013-2015						600 000,00	600 000,00		1 200 000,00
75	Budowa budynku i wyposażenie pracowni rehabilitacji w DPS w Wierzbicy	2014-2015							1 570 000,00	1 720 000,00	3 290 000,00
76	Przygotowanie dokumentacji na budowę kaplicy w DPS w Jedlance	2015-2016								25 000,00	25 000,00
PRZEWIDYWANE KOSZTY REALIZACJI RAZEM:			1 361 417,00	1 000 000,00		400 000,00	825 000,00	1 000 000,00	2 170 000,00	1 745 000,00	8 501 417,00
PROGRAM INWESTYCYJNY: POLITYKA SPOŁECZNA											
77	Modernizacja kotłowni centralnego ogrzewania w PUP Radom	2008	302 540,00								302 540,00
78	Modernizacja łazienek w budynku PUP w Radomiu	2008	30 000,00								30 000,00
79	Zagospodarowanie terenu PUP w Radomiu	2008	55 000,00								55 000,00
80	Montaż klimatyzacji w budynku PUP w Radomiu	2008	120 000,00								120 000,00
81	Modernizacja systemu alarmowego PUP w Radomiu i w Filii Pionki	2008	150 000,00								150 000,00
82	Modernizacja podłóg budynku PUP w Radomiu	2008	30 000,00								30 000,00
83	Wzmocnienie stropu w Filii PUP w Pionkach	2008	25 000,00								25 000,00
84	Modernizacja budynku oraz parkingu Filii PUP w Pionkach	2008	15 000,00								15 000,00
85	Zakup kserokopiarek	2008	10 000,00								10 000,00

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Radomskiego do 2020 roku

(wraz z Wieloletnim Planem Inwestycyjnym i Prognozą Budżetu na lata 2008-2015)

L.p.	Nazwa programu i tytuł zadania	Okres	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2008-2015
86	Zakup przejezdnych regałów archiwalnych	2008	100 000,00								100 000,00
PRZEWIDYWANE KOSZTY REALIZACJI RAZEM:			837 540,00								837 540,00
PROGRAM INWESTYCYJNY: ADMINISTRACJA PUBLICZNA											
87	Zakup materiałów i urządzeń do rozbudowy infrastruktury sieciowej	2008	30 000,00								30 000,00
88	Modernizacja systemu alarmowego ul. Domagalskiego 7	2008	15 000,00								15 000,00
89	Zakup namiotu z logo i herbem powiatu	2008	5 500,00								5 500,00
90	Zakup prawa użytkowania wieczystego części drogi położonej w Radomiu przy ul. Domagalskiego 7	2008	20 000,00								20 000,00
91	Zakup sprzętu komputerowego i oprogramowania	2008	220 000,00								220 000,00
92	Dostosowanie Filii Wydziału Komunikacji do wymagań systemu CEPiK	2008	30 000,00								30 000,00
93	Zakup regałów przesuwanych do archiwum Wydziału Architektury	2008	45 000,00								45 000,00
94	Zakup systemu alarmowania o zagrożeniach	2008	30 000,00								30 000,00
PRZEWIDYWANE KOSZTY REALIZACJI RAZEM:			395 500,00								395 500,00
PROGRAM INWESTYCYJNY: BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE											
95	Zakup wideorejestratora do pomiaru prędkości dla potrzeb Komendy Miejskiej Policji w Radomiu	2008	10 000,00								10 000,00
PRZEWIDYWANE KOSZTY REALIZACJI RAZEM:			10 000,00								10 000,00

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Radomskiego do 2020 roku

(wraz z Wieloletnim Planem Inwestycyjnym i Prognozą Budżetu na lata 2008-2015)

L.p.	Nazwa programu i tytuł zadania	Okres	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2008-2015
PROGRAM INWESTYCYJNY: ADMINISTRACJA SAMORZĄDOWA											
96	Budowa Mazowieckiego Systemu Informacji Przestrzennej gmin i powiatów współdziałających w ramach województwa	2008	10 000,00								10 000,00
PRZEWIDYWANE KOSZTY REALIZACJI RAZEM:			10 000,00								10 000,00
PRZEWIDYWANE KOSZTY REALIZACJI WSZYSTKICH PROGRAMÓW INWESTYCYJNYCH OGÓŁEM:			8 753 170,00	28 543 797,84	23 580 312,16	15 000 000,00	15 000 000,00	15 000 000,00	15 000 000,00	15 000 000,00	132 677 280,00

* Zadania ujęte w projekcie pn. Przebudowa układu komunikacyjnego zachodniej części powiatu radomskiego	
3336W	Wieniawa-Przytyk-Jedlińsk w Wólce Domaniowskiej
3553W	gr. woj.-Jasieniec Iłżecki G-Pastwiska
3510W	Kaszów - Bród
3506W	Jankowice -Gulin-Zakrzew
3509W	Gulin-Wsola-Wojciechów
3557W	Kowala-Ruda Wielka - Wierzbica
1133W	Stara Błotnica - Jedlanka
3555W	gr. woj.. - Pakosław-Iłża
** Zadania ujęte w projekcie pn Przebudowa układu komunikacyjnego wschodniej części powiatu radomskiego	
3521W	Czarna - Sucha
3524W	Jedlnia Letnisko-Czarna
3528W	Kiedrzyń - Radom
3523W	Jednia-Sokoły-Pionki
3547W	Iłża-Antoniów
3509W	Gulin - Wsola-Wojciechów
3522W	Pionki - Podgóra
3538W	Gaj - Tomaszów

CZĘŚĆ V

WIELOLETNI PLAN FINANSOWY POWIATU RADOMSKIEGO NA LATA 2008-2015

Wydatki inwestycyjne budżetu Powiatu Radomskiego nie mogą być planowane w perspektywie jednego roku budżetowego (jest to tzw. „planowanie od budżetu do budżetu”) lub też jednej kadencji władz powiatu (jest to tzw. „planowanie kadencyjne”). Jak pokazuje bowiem praktyka, prowadzi to do niepożądanych zjawisk ekonomiczno-społecznych takich jak:

- doraźność i przypadkowość w podejmowaniu decyzji powodująca nieuzasadniony ekonomicznie, społecznie i ekologicznie wybór inwestycji do realizacji,
- nadmierna rozbudowa frontu inwestycyjnego (prowadzi się jednocześnie zbyt wiele zadań inwestycyjnych) oraz wydłużenie cyklu inwestycyjnego poszczególnych inwestycji - w konsekwencji powoduje to wzrost kosztów tych inwestycji, a także przesunięcie w czasie korzyści dla mieszkańców i podmiotów gospodarczych z tytułu oddania do użytku danej inwestycji,
- nadmierne zadłużanie się Powiatu bez analizy negatywnych skutków dla jego budżetu, jakie z tego tytułu mogą powstać w przyszłości - w konsekwencji może to doprowadzić do utraty płynności finansowej i zdolności kredytowej, a także znacznego zmniejszenia potencjału inwestycyjnego Powiatu.

W tej sytuacji niezbędne jest opracowanie WIELOLETNIEGO PLANU FINANSOWEGO, który stanowić będzie narzędzie racjonalnego gospodarowania środkami publicznymi, poprzez:

- powiązanie środków finansowych z celami rozwoju zawartymi w STRATEGII, WIELOLETNIM PLANIE INWESTYCYJNYM oraz w innych wieloletnich programach i planach rozwoju Powiatu,
- badanie efektywności wydatkowania środków finansowych na poszczególne zadania inwestycyjne,
- harmonizowanie strumieni dochodów i wydatków budżetu Powiatu.

WIELOLETNI PLAN FINANSOWY stanowić będzie podstawowe narzędzie efektywnego zarządzania finansami Powiatu Radomskiego oraz istotny instrument strategicznego zarządzania jego rozwojem. Określa on bowiem w perspektywie 2015 roku:

- niezbędny, racjonalny poziom wydatków bieżących zapewniający wykonanie wszystkich zadań statutowych Powiatu,

- wolne środki brutto, które można wykorzystać na finansowanie inwestycji powiatowych i obsługę długu,
- wolne środki netto na realizację powiatowych programów inwestycyjnych (a więc po uwzględnieniu kosztów obsługi istniejącego zadłużenia i zabezpieczenia środków na obsługę planowanego zadłużenia),
- górny pułap możliwości zadłużenia się Powiatu - przyjmując najbardziej prawdopodobne założenia co do warunków kredytowania inwestycji.

WIELOLETNI PLAN FINANSOWY Powiatu Radomskiego na lata 2008-2015, podobnie jak WIELOLETNI PLAN INWESTYCYJNY, stanowi „pomost” między perspektywicznymi ustaleniami (cele rozwoju i kierunki działań realizacyjnych) zawartymi w STRATEGII a corocznymi budżetami Powiatu. Wzajemne powiązania obu tych planów z corocznymi budżetami staną się istotnym czynnikiem poprawy efektywności gospodarowania środkami finansowymi pozostającymi w gestii jego władz, a tym samym lepszego zaspokajania zbiorowych potrzeb mieszkańców.

Rozmiary potrzeb społeczno-gospodarczych, jakie występują w Powiecie Radomskim, wymagają systematycznego prowadzenia prorozwojowej (proinwestycyjnej) polityki finansowej. Polityka ta winna zmierzać w pierwszym rzędzie do:

- racjonalizacji wydatków bieżących,
- wzrostu i poprawy efektywności wykorzystania środków inwestycyjnych.

Racjonalizacja wydatków bieżących powinna zmierzać do minimalizacji kosztów zaspokajania potrzeb społecznych należących do zadań Powiatu, przy zachowaniu określonego standardu świadczonych usług. Dlatego konieczne jest prowadzenie stałego monitoringu bieżących kosztów utrzymania określonych obiektów, urządzeń i świadczenia usług. Poprawa efektywności wykorzystania środków inwestycyjnych wymaga konsekwentnego stosowania zasady racjonalności, tj. „maksymalizacji efektów z ponoszonych nakładów lub minimalizacji nakładów na uzyskanie założonego efektu”. Możliwość stosowania tej zasady występuje we wszystkich fazach procesu inwestycyjnego: od koncepcji projektu inwestycyjnego poczynając, poprzez jego przygotowanie, a następnie realizację. Najważniejszą sprawą jest maksymalne skracanie czasu procesu inwestycyjnego, zgodnie z zasadą „czas to pieniądz”, co wymaga precyzyjnego jego zaplanowania. Ponadto nie należy zbytnio rozbudowywać „frontu inwestycyjnego”, bowiem grozi to wydłużeniem się czasu realizacji inwestycji, a w konsekwencji wzrostem ich ogólnych kosztów.

Możliwości znacznego zwiększenia środków finansowych na inwestycje istnieją także poprzez szersze korzystanie z zewnętrznych źródeł finansowania, a zwłaszcza:

- kredytów preferencyjnych na inwestycje proekologiczne,
- kredytów zwykłych (komercyjnych) i obligacji komunalnych,
- zagranicznych środków pomocowych, w tym z Unii Europejskiej, z czego Powiat Radomski już aktywnie korzysta,
- podejmowania wspólnych przedsięwzięć w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego.

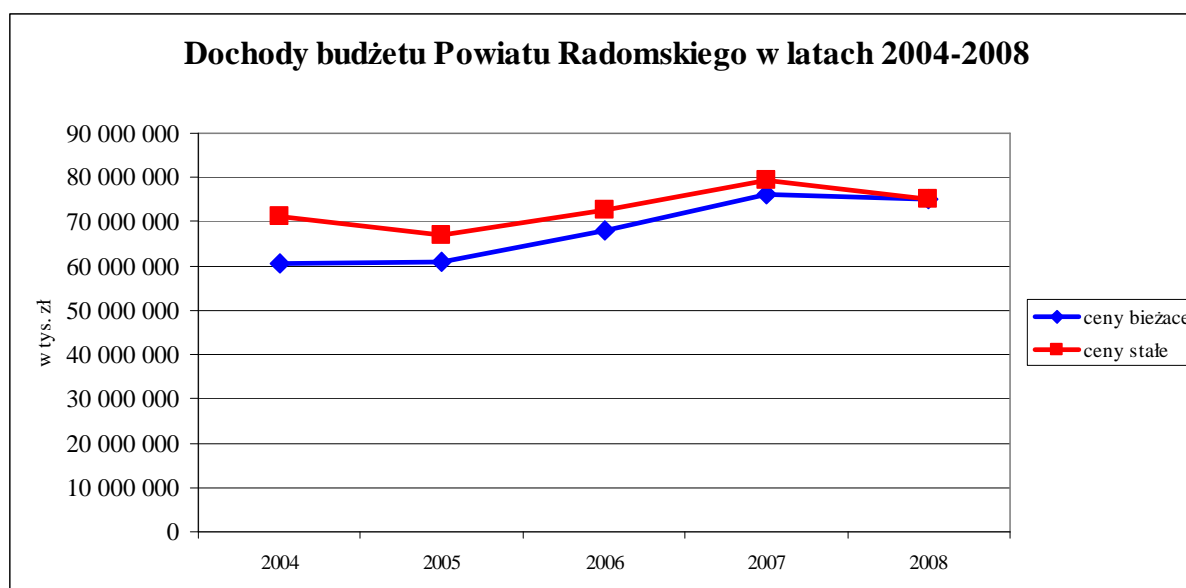
1. Analiza historyczna budżetu - lata 2004-2008

Dochody budżetowe

W latach 2004–2008⁸ dochody budżetu Powiatu wzrosły nominalnie z 60.590,2 tys. zł. do 75.239,6 tys. zł. Ich realna wartość (liczona w cenach stałych 2008 roku) zwiększyła się z 71.132,9 tys. zł w 2004 roku do 75.239,6 tys. zł w 2008 roku (plan), czyli wzrosła o 5,8 proc. W kolejnych latach nastąpił stopniowy, dość równomierny przyrost poziomu dochodów, bez większych różnicowań w poszczególnych podokresach. W roku 2008 zaplanowano niewielki spadek poziomu dochodów. Zestawienie dochodów budżetu Powiatu w cenach bieżących i stałych (w złotych), z wyszczególnieniem ich głównych źródeł dla lat 2004-2008, przedstawiono w poniższym zestawieniu:

Wyszczególnienie	2004		2005		2006		2007		2008 ceny bieżące i stałe	Dynamika 2008/2004 2004=100 ceny stałe
	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące	ceny stałe		
Dochody własne	7 804 416	9 162 384	10 810 528	11 902 391	14 434 720	15 416 281	10 031 794	10 433 066	6 727 926	73,43
Udziały w podatkach dochod. budżetu państwa	4 765 731	5 594 968	6 566 451	7 229 663	8 347 549	8 915 182	10 167 752	10 574 462	10 080 000	180,16
Subwencja ogólna	27 249 211	31 990 574	27 212 983	29 961 494	25 336 426	27 059 303	29 939 054	31 136 616	34 074 874	106,52
Dotacje	20 770 808	24 384 929	16 180 107	17 814 298	24 666 231	26 343 534	26 066 709	27 109 377	24 356 808	99,88
Dotacje UE	0	0	0	0	0	0	0	0	0	-
RAZEM DOCHODY	60 590 166	71 132 855	60 770 069	66 907 846	72 784 925	77 734 300	76 205 309	79 253 521	75 239 608	105,77

Źródło: obliczenia autorów na podstawie danych z wykonania budżetu Starostwa Powiatowego w Radomiu.

Źródło: rysunek autorów na podstawie danych budżetowych Starostwa Powiatowego w Radomiu.

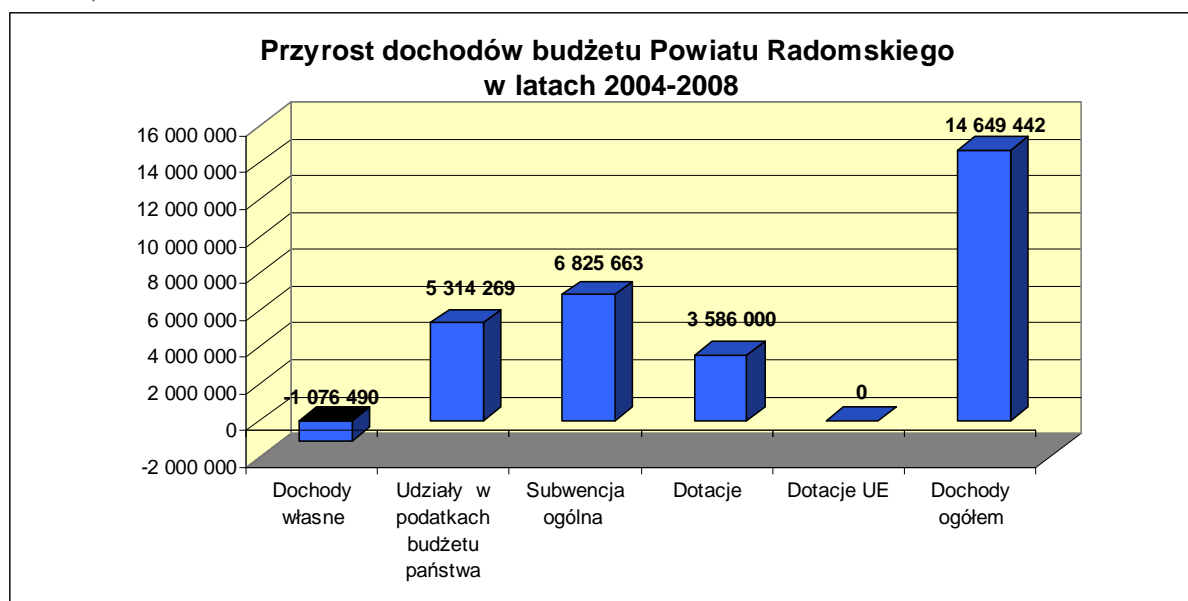
⁸ Dla roku 2008 dane budżetowe zgodnie z uchwalonym planem. Dotyczy całego opracowania.

Z przeprowadzonych analiz wynika, że przyrost dochodów budżetowych skrajnych lat badanego okresu - w łącznej kwocie 14,65 mln zł wynikał ze zwiększenia :

- wpływów z podatków wspólnych z budżetem państwa (PIT i CIT) - o 5,31 mln zł;
- subwencji – o 6,82 mln zł,
- dotacji – 3,59 mln zł.

Jednocześnie nastąpił spadek dochodów uzyskiwanych z lokalnych dochodów własnych o 1,08 mln zł.

Źródło: rysunek autorów na podstawie danych budżetowych Starostwa Powiatowego w Radomiu.

Pozytywnym aspektem jest zanotowany przyrost dochodów własnych, uzyskany w wyniku zwiększenia wpływów z udziałów w podatkach budżetu państwa.

Struktura dochodów budżetu Starostwa w latach 2004-2008

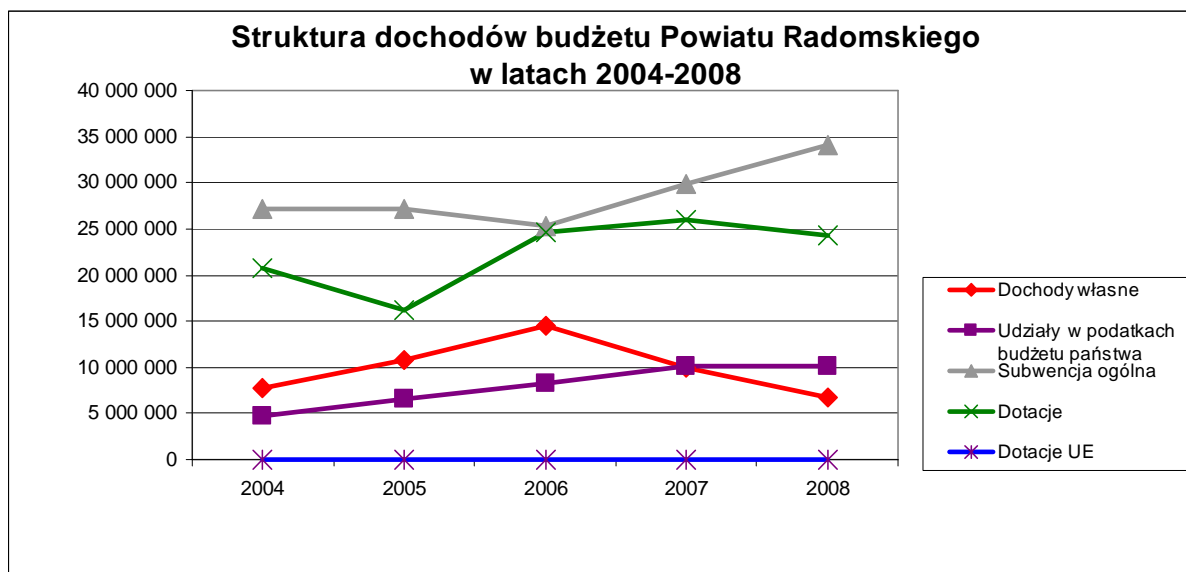
Dane liczbowe obrazujące zmiany struktury poszczególnych źródeł dochodów w budżecie Powiatu w latach 2004-2008 przedstawiono w poniższym zestawieniu tabelarycznym (w %), zilustrowanym rysunkiem (wartości w złotych) .

Struktura dochodów budżetu Powiatu Radomskiego 2004-2008 (w %)

Wyszczególnienie	2004	2005	2006	2007	2008	2008-2004
Dochody własne	12,88	17,79	19,83	13,16	8,94	-3,94
Udziały w podatkach budżetu państwa	7,87	10,81	11,47	13,34	13,40	5,53
Subwencja ogólna	44,97	44,78	34,81	39,29	45,29	0,32
Dotacje	34,28	26,63	33,89	34,21	32,37	-1,91
Dotacje UE	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	
Dochody ogółem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	0,00

Źródło: obliczenia autorów na podstawie danych z wykonania budżetu Starostwa Powiatowego w Radomiu.

Źródło: rysunek autorów na podstawie danych budżetowych Starostwa Powiatowego w Radomiu.

Analizy historyczne wielkości i dynamiki zmian dochodów budżetu Powiatu wykazały zarówno pozytywne jak i negatywne aspekty finansów Starostwa. Wśród zjawisk pozytywnych można wyróżnić :

- nominalny (+24,2%) i realny (+5,8%) wzrost wartości dochodów ogółem. Z punktu widzenia zarządzania Powiatem ważną jest zanotowana stała tendencja wzrostu dochodów. Zwiększający się zasób środków budżetowych daje możliwość lepszej realizacji zadań jednostki samorządu terytorialnego;
- bardzo dynamiczny - nominalny i realny - wzrost wartości dochodów z udziałów w podatkach budżetu państwa (+80,2%). Jest to bardzo korzystna tendencja, świadcząca o wzroście potencjału społeczno-gospodarczego Starostwa, a także poziomu zamożności społeczeństwa;
- licząc łącznie, tempo wzrostu lokalnych dochodów własnych oraz podatków wspólnych z budżetem państwa było wyższe od przyrostu dochodów ogółem. Wykazana tendencja sprzyja kształtowaniu stabilnych podstaw prognozowania budżetu. Im więcej środków budżetowych podlega lokalnemu władztwu decyzyjnemu, tym większa jest przewidywalność wpływów, a tym samym trafność prognoz finansowych;
- realny przyrost wpływów w budżecie Powiatu uzyskiwanych z tytułu dotacji budżetu państwa (+6,5%).

Wśród zagrożeń wynikających z przeprowadzonych analiz dochodów można wymienić :

- nominalny i realny spadek wpływów z lokalnych dochodów własnych Powiatu (w wartościach stałych ok. 26,6% w całym analizowanym okresie). Realnie najwyższe

wpływy osiągnięto tu w 2006r. (15,4 mln zł). W 2007 r. zrealizowano je w wysokości 10,4 mln zł. W całym badanym nastąpił spadek udziału (-3,9 pkt proc.) w dochodach ogółem;

- częste zmiany we wzajemnej strukturze poszczególnych źródeł dochodów,

Wnioski

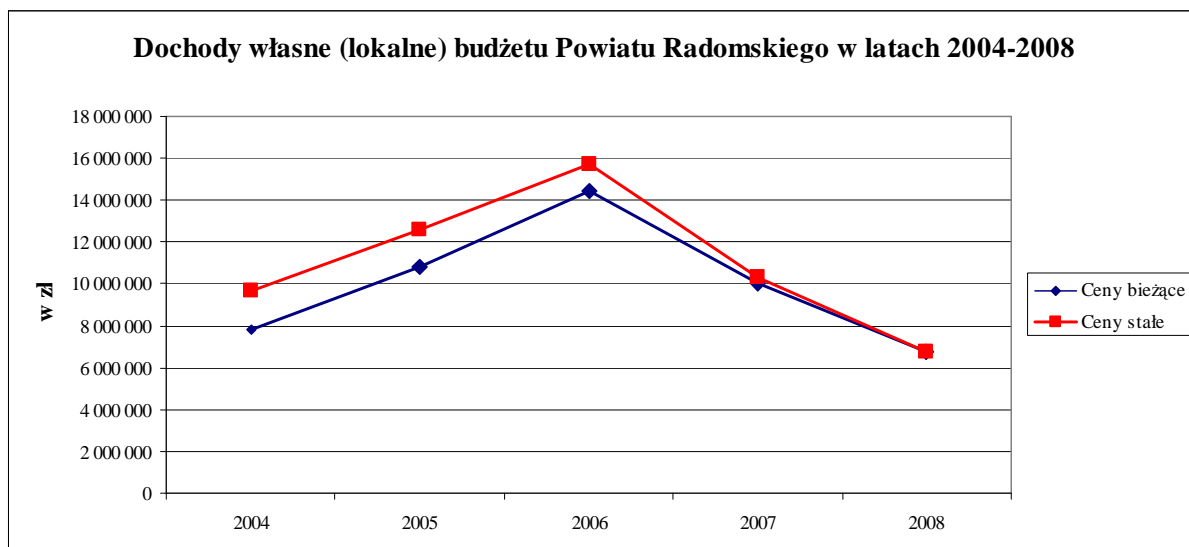
1. Z punktu widzenia gospodarowania budżetem i możliwości jego długookresowego prognozowania zanotowane w analizowanym okresie zmiany są korzystne dla Powiatu. Wynika to głównie ze stałego wzrostu dochodów budżetu.
2. Korzystne zmiany zanotowano w strukturze dochodów. Wzrastający udział dochodów własnych sprzyja tworzeniu trafnych prognoz i strategii rozwojowych. Jest też wskaźnikiem pozytywnie ocenianym przez podmioty zewnętrzne, w tym instytucje kapitałowe i finansowe - w sytuacji wejścia na rynek kapitałowy;
3. Analiza danych historycznych budżetu Powiatu wykazuje, iż w kolejnych latach (2004-2008) miało miejsce zróżnicowanie wielkości i wzajemnych proporcji poszczególnych źródeł dochodów;

Działania bieżące i strategiczne władz Powiatu powinny zmierzać do wzrostu dochodów budżetu. Politykę tę należy prowadzić konsekwentnie w ciągu najbliższych kilku lat w celu równoważenia budżetu, zwłaszcza w sytuacji realizacji zwiększonego w stosunku do własnego potencjału zakresu zadań inwestycyjnych, poprawy płynności finansowej oraz kształtowania rozwoju lokalnego.

Lokalne dochody własne budżetu⁹

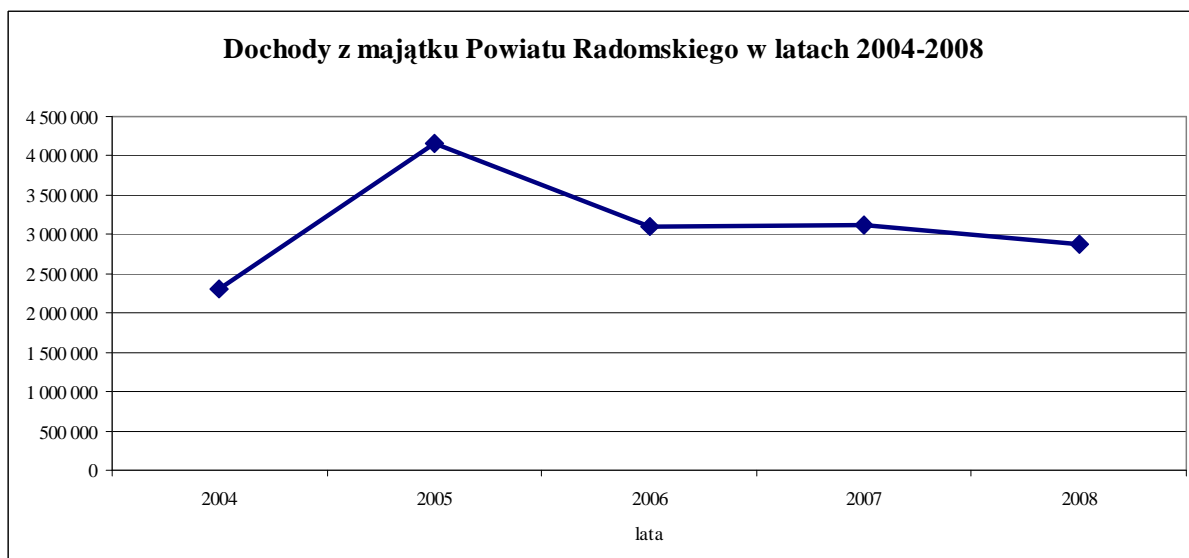
W latach 2004-2008 wielkość lokalnych dochodów własnych Powiatu zmniejszyła się w wartościach nominalnych z 7.804,4 tys. zł w 2004 r. do 6.727,9 tys. zł w 2008r. Oznacza to spadek ich realnej wartości z 9.162,4 tys. zł w 2004r. do 6.727,9 tys. zł. zaplanowanych w 2008r. tj. o 26,6%. Wykazana dynamika wzrostu była o ok. 32 punkty procentowe niższa od tempa wzrostu dochodów ogółem i ok. 107 punktów proc. niższa niż podatków wspólnych z budżetem państwa.

⁹ Liczone bez udziału w podatkach wspólnych z budżetem państwa

Źródło: rysunek autorów na podstawie danych budżetowych Starostwa Powiatowego w Radomiu.

W strukturze dochodów własnych w 2008r. dominują wpływy ze sprzedaży majątku Powiatu oraz kategoria pozostałych dochodów (21,6%). Ta grupa dochodów najwyższe wartości osiągnęła w 2006r., od tego czasu notowany jest duży spadek ich wartości. Dochody z majątku Powiatu począwszy od 2005r. wykazują w kolejnych latach całego okresu niewielką tendencję malejącą.

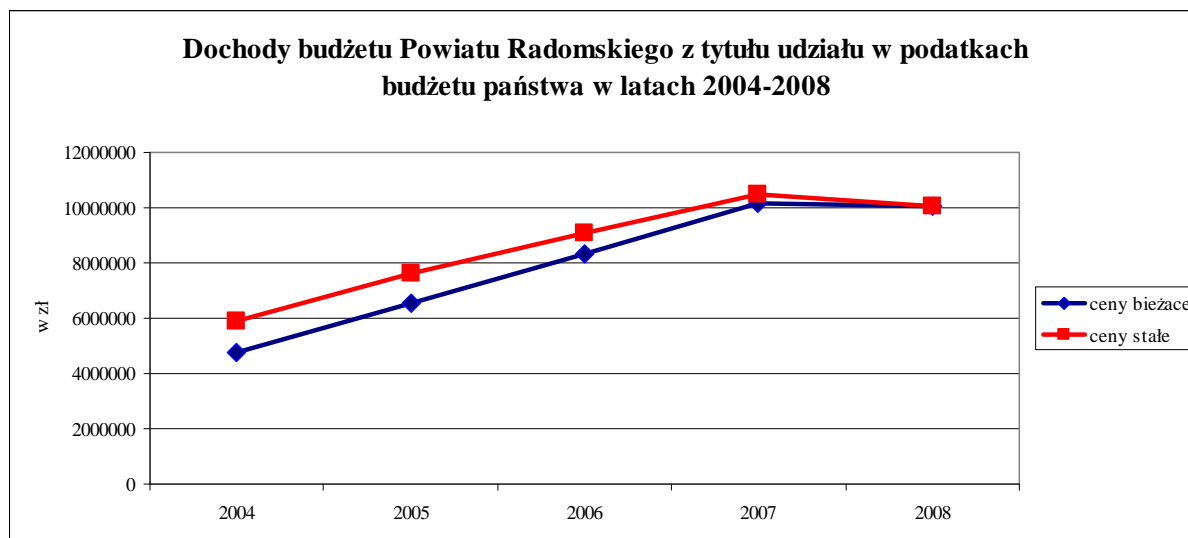
Źródło: rysunek autorów na podstawie danych budżetowych Starostwa Powiatowego w Radomiu.

Działy w podatkach budżetu państwa

Dochody Powiatu uzyskiwane z tytułu udziału w podatkach budżetu państwa wzrosły nominalnie z 4.765,7 tys. zł w 2004r. do 10.080,0 tys. zł. zaplanowanych w budżecie 2008r. W

wartościach realnych ich wartość zwiększyła się odpowiednio z 5.595,0 tys. zł do 10.080,0 tys. zł. Tempo wzrostu tej grupy dochodów było o ok. 75 pkt proc. wyższe od tempa wzrostu dochodów ogółem. Udziały w podatkach budżetu państwa cechowała największa dynamika przyrostu wśród wszystkich źródeł dochodów budżetowych Powiatu. Tendencja ta jest w dużym stopniu wynikiem rozwoju lokalnej bazy ekonomicznej oraz wzrostu zamożności mieszkańców.

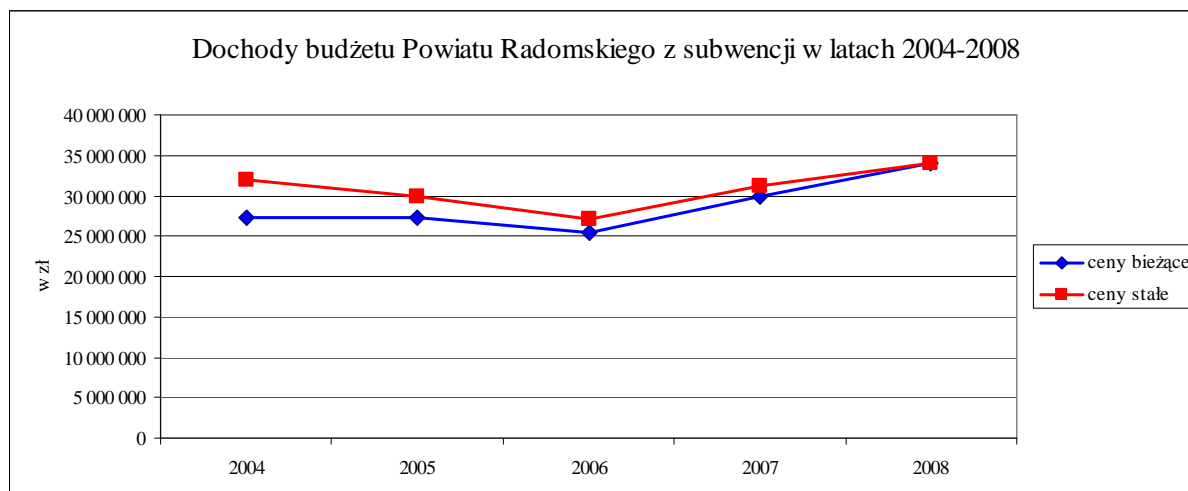

Źródło: rysunek autorów na podstawie danych budżetowych Starostwa Powiatowego w Radomiu.

W strukturze tej grupy dochodów w badanym okresie dominowały wpływy z podatku od osób fizycznych. Ich udział w latach 2004-2008 był nieco niższy od średnich krajowych i wahał się w przedziale 97,7-99,2%. Uzupełnieniem były środki pochodzące z podatku CIT.

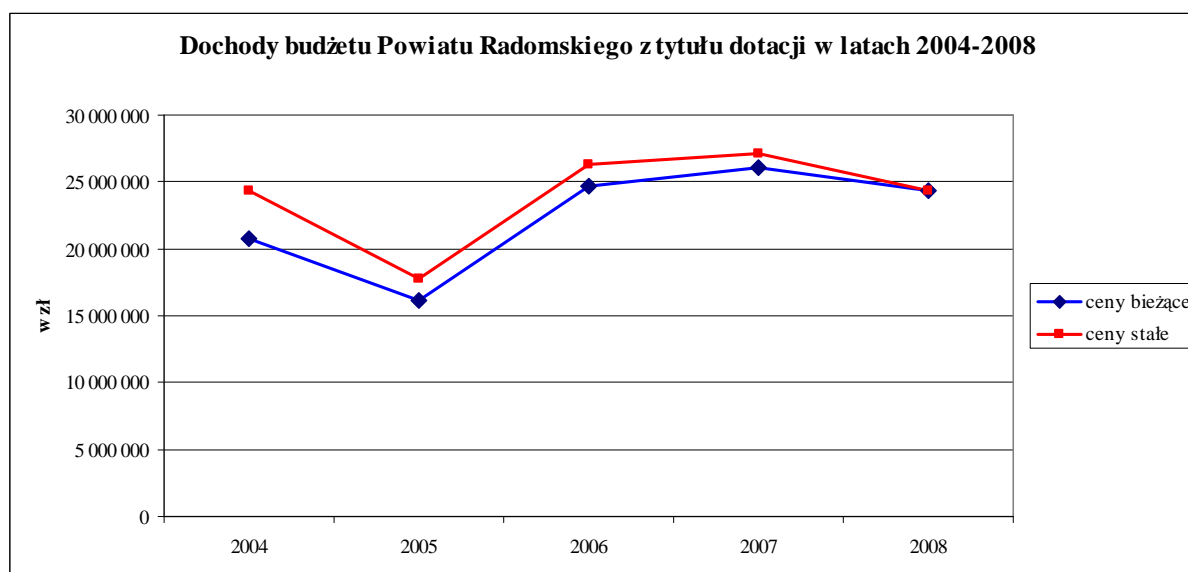
Subwencje i dotacje

Dochody budżetu Powiatu z tytułu subwencji wzrosły w latach 2004-2008 w wartościach nominalnych z 27.249,2 tys. zł do 34.074,9 tys. zł. W wartościach realnych zwiększyły się one odpowiednio z 31.990,6 tys. zł do 34.074,9 tys. zł, tj. o 6,5%. To źródło dochodów cechowała stabilność wpływów z dodatnią dynamiką zmian w całym okresie. Podstawową część subwencji stanowiła subwencja oświatowa. Należy podkreślić, że jej wysokość odpowiadała faktycznym kosztom bieżącego funkcjonowania szkół.

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań budżetowych Starostwa Powiatowego w Radomiu

Dochody budżetu Powiatu uzyskiwane z tytułu dotacji zwiększyły się z 20.770,8 tys. zł. w 2004r. do 24.356,8 tys. zł. w 2008r., a w wartościach realnych obniżyły się nieznacznie odpowiednio z 24.384,9 tys.zł. do 24.356,8 tys. zł.

Źródło: rysunek autorów na podstawie danych budżetowych Starostwa Powiatowego w Radomiu.

W strukturze dotacji dominowały dotacje celowe, głównie na zadania zlecone z zakresu administracji rządowej.

Wydatki budżetu Powiatu Radomskiego w latach 2004-2008

Wydatki budżetu Powiatu wzrosły w badanym okresie z 60.974,0 tys. zł w 2004r. do 72.964,9 tys. zł w 2007r. W 2008r. zaplanowano je w kwocie 77.424,8 tys. zł. W stosunku do

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Radomskiego do 2020 roku

(wraz z Wieloletnim Planem Inwestycyjnym i Prognozą Budżetu na lata 2008-2015)

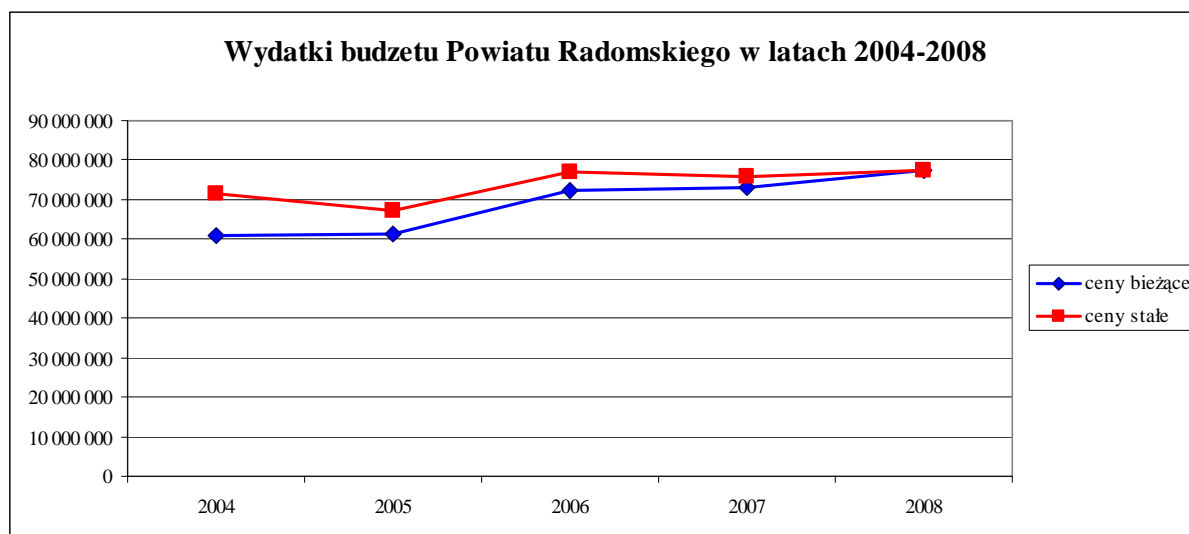

2004r. w wartościach realnych nastąpił przyrost ich wartości o 8,2% z 71.583,5 tys. zł w 2004r. do 77.424,8 tys. zł. w 2008r. Tempo wzrostu wydatków było o ok. 2,5 pkt proc. wyższe od tempa wzrostu dochodów. Najwyższe realne wartości cechują lata 2006-2007. Szczegółowe zestawienie przedstawiono w poniższej tabeli.

Wydatki budżetu Powiatu Radomskiego w latach 2004-2008 w tys. zł

Wyszczególnienie	2004		2005		2006		2007		2008	Dynamika zmian 2008/2004 2004=100 ceny stałe
	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące i stałe	
wydatki ogółem	60 974,02	71 583,50	61 199,23	67 380,35	72 142,26	76 528,51	72 964,88	75 883,48	77 424,76	108,16
wydatki bieżące	52 504,49	61 640,27	54 012,79	59 468,08	57 775,53	61 288,29	60 723,88	63 152,84	69 929,13	113,45
wydatki inwestycyjne	8 469,54	9 943,23	7 186,44	7 912,27	14 366,73	15 240,23	12 241,00	12 730,64	7 495,63	75,38

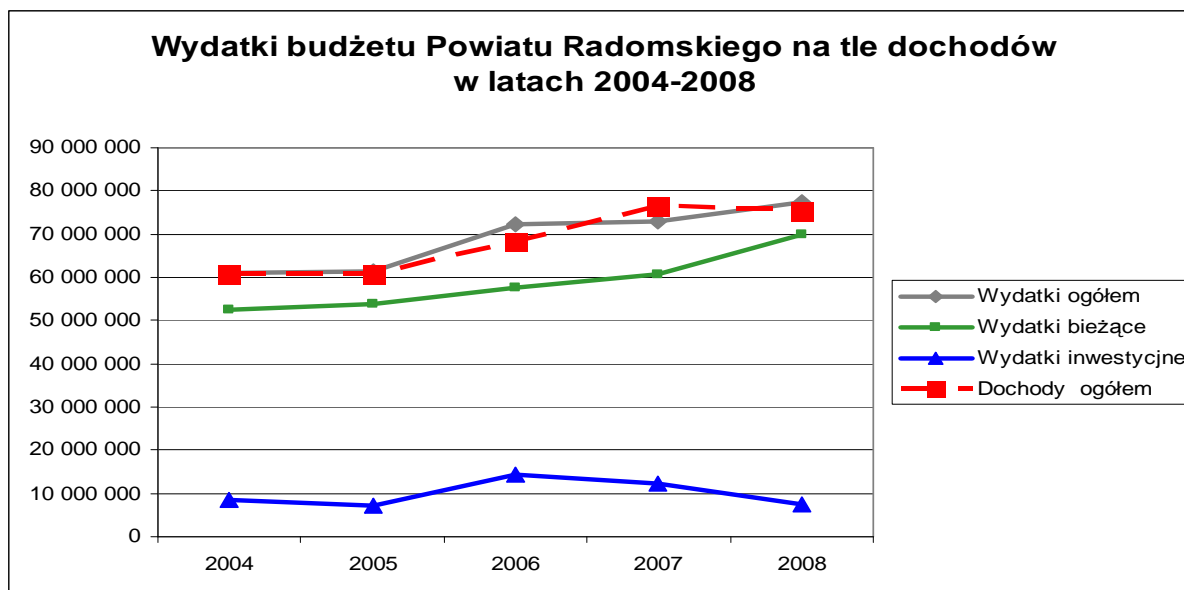
Źródło: obliczenia autorów na podstawie danych z wykonania budżetu Starostwa Powiatowego w Radomiu.

Źródło: rysunek autorów na podstawie danych budżetowych Starostwa Powiatowego w Radomiu.

Analiza dynamiki zmian wykazuje zróżnicowany poziom wydatków notowanych w kolejnych latach. W wartościach nominalnych począwszy od 2004r. ma miejsce ich stały, powolny wzrost z ich najwyższą wartością zanotowaną w latach 2006-2008.

Analiza budżetu wykazała w badanym okresie zjawisko niewielkiego rozwarcia nożyc pomiędzy tempem wzrostu dochodów i wydatków budżetowych (o ok. 2,5 pkt. proc. na niekorzyść dochodów). Skutkuje to zjawiskiem deficytu budżetowego. Jego obecny poziom nie stanowi zagrożenia dla płynności finansów Powiatu. Nakazuje jednakże corocznie monitorować wynik finansowy budżetu, z zaleceniem przeciwdziałania generowaniu zbyt dużych różnic pomiędzy planowanym poziomem dochodów i wydatków.

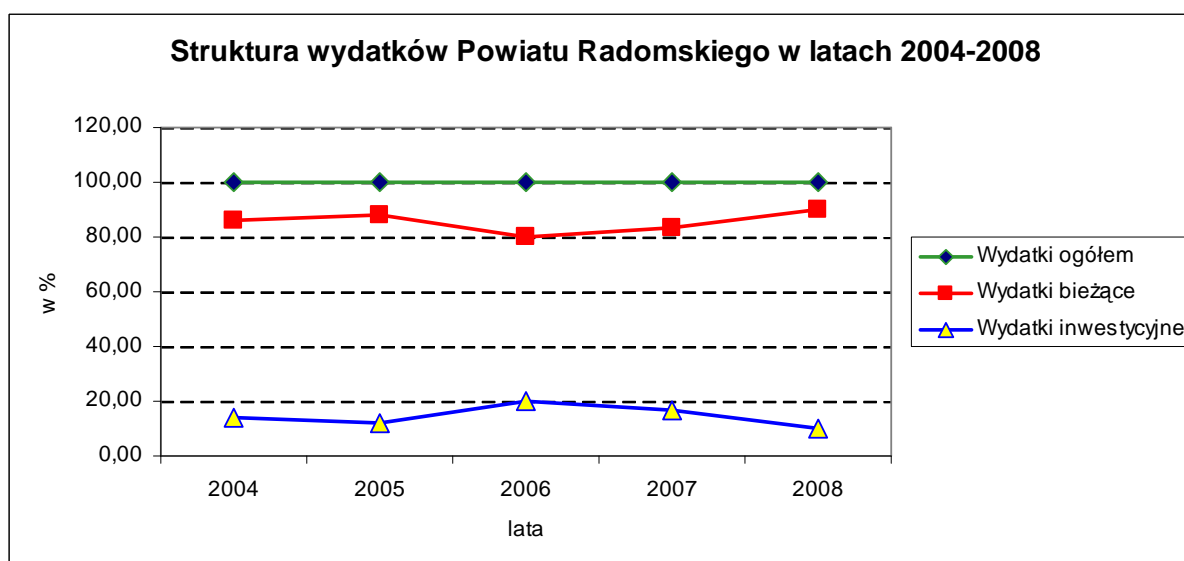
Źródło: rysunek autorów na podstawie danych budżetowych Starostwa Powiatowego w Radomiu.

Wzajemne relacje wydatków bieżących i inwestycyjnych w budżetach Powiatu w latach 2004-2008 przedstawiono w tabeli poniżej.

Struktura % dochodów budżetu Powiatu Radomskiego w latach 2004-2008

Wyszczególnienie	2003r.	2004r.	2005r.	2006r.	2007r.
Wydatki ogółem	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Wydatki bieżące	86,11	88,26	80,09	83,22	90,32
Wydatki inwestycyjne	13,89	11,74	19,91	16,78	9,68

Źródło: obliczenia autorów na podstawie danych z wykonania budżetu Starostwa Powiatowego w Radomiu.

Źródło: rysunek autorów na podstawie danych budżetowych Starostwa Powiatowego w Radomiu.

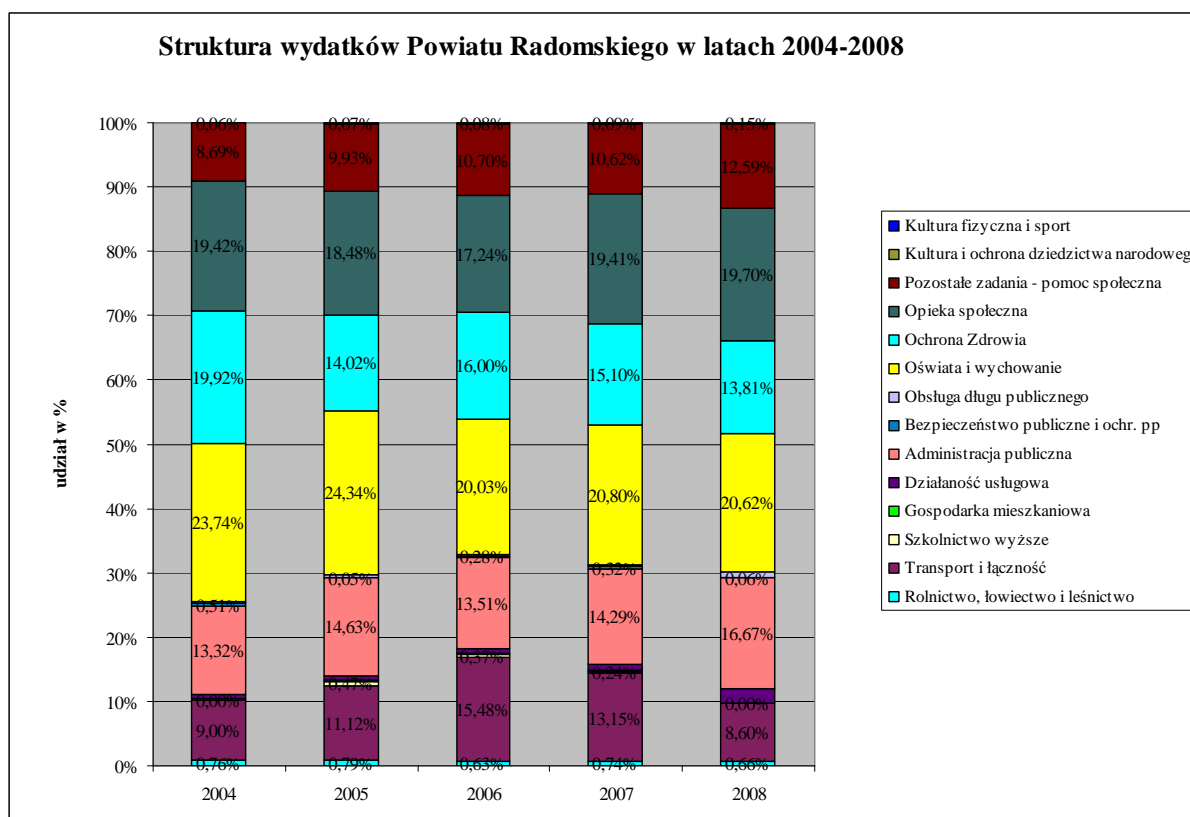

W analizowanym okresie miały miejsce nieznaczne wahania wzajemnych proporcji wydatków bieżących i inwestycyjnych. Najwyższy udział inwestycji w budżecie notowano w latach: 2005 (19,9%) oraz 2006 (16,8%), a niższy w 2004r. (13,9%) oraz planie 2008r. (9,7%). Analiza przebiegu krzywych wydatków bieżących i inwestycyjnych w wydatkach ogółem obrazuje starania władz Powiatu zmierzające do utrzymania stabilnych proporcji ich podziału. W przyszłości dla realizacji rozszerzonego zakresu inwestycji należy uwzględnić wykorzystanie zewnętrznych źródeł finansowania, w tym z funduszy Unii Europejskiej oraz/lub dochodów o charakterze zwrotnym (pożyczki, kredyty bankowe, obligacje komunalne).

Na rysunku poniżej przedstawiono zmiany struktury wydatków budżetu Powiatu występujące w latach 2004-2008, z wykazaniem wartości średnich dla całego analizowanego.

Struktura wydatków ogółem budżetu Powiatu w okresie 2004-2008.

Źródło: rysunek autorów na podstawie danych budżetowych Starostwa Powiatowego w Radomiu.

W strukturze wydatków budżetowych ogółem uwidoczniły się następujące relacje i proporcje:

- w całym badanym okresie największa część środków finansowych była kierowana na cele oświaty i wychowania (średniorocznie 21,9 % ogółu wydatków). W 2008r. wydatki w

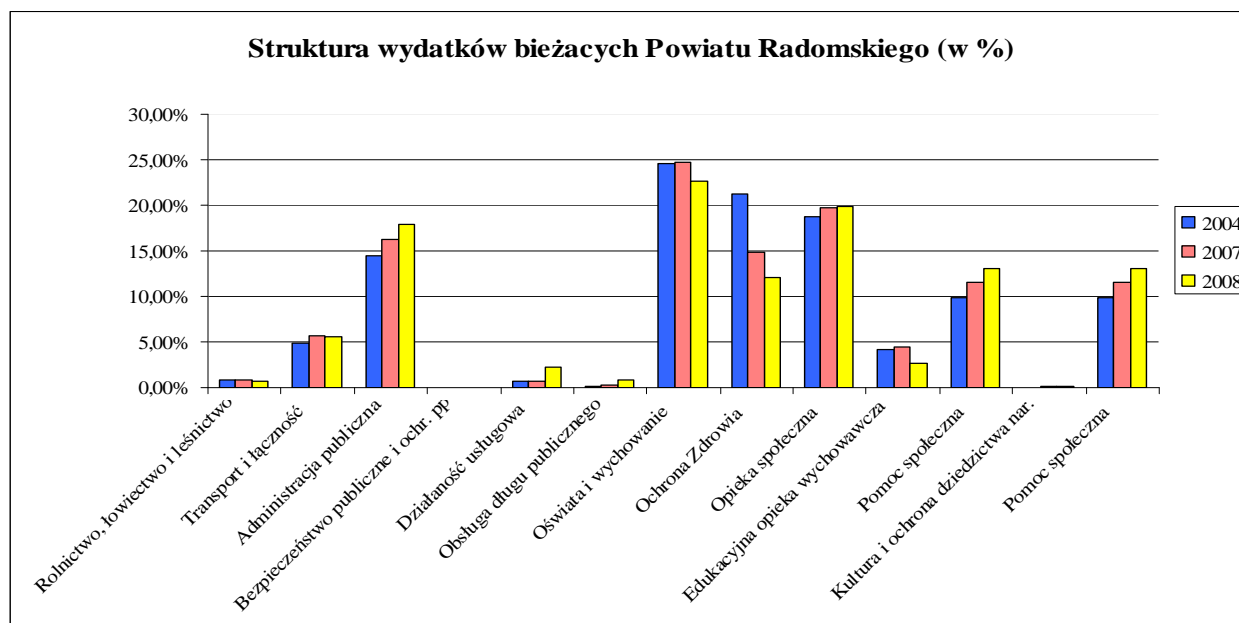

tym dziale zaplanowano w wysokości o 1,49 mln zł wyższej niż w 2004r. Jak wykazano w analizie wydatków bieżących, zanotowanej dynamice wzrostu towarzyszyły odpowiednio wysokie kwotowe wartości przyrostów;

- znaczący udział środków kierowano na cele Opieki społecznej (średniorocznie 18,85%). W analizowanym okresie wzrosły one o 3,4 mln zł. Z kolei wydatki na „Pomoc społeczną” stanowiły średniorocznie 10,5% ogółu wydatków budżetowych. Ich wartość wzrosła w analizowanym okresie o 4,6 mln zł. Należy zakładać, że w następstwie zachodzących zmian demograficznych udział tej grupy wydatków w wydatkach ogółem będzie miał w dłuższym okresie charakter rosnący;
- udział wydatków na cele administracji publicznej wyniósł średniorocznie 14,5% wydatków budżetowych i był nieco wyższy od wartości średnich. W analizowanym okresie wydatki tego działu wzrosły o 4,8 mln. zł.;
- znaczne środki finansowe (średnioroczne 15,8% ogółu wydatków) przeznaczano w kolejnych latach na potrzeby działu „Ochrona zdrowia”. W wartościach kwotach wydatki 2008r. były o 1,5 mln zł. niższe od zrealizowanych w 2004r (spadek o 30,7%);
- znaczące, wyższe procentowo od średnich krajowych, środki budżetowe Powiat kierował na cele transportu (średniorocznie 11,5%). Wydatki 2008r. są o 1,2 mln zł wyższe od dokonanych w 2004r. Biorąc pod uwagę rozmiary potrzeb w zakresie drogownictwa w najbliższych latach należy liczyć się z dalszym wzrostem wydatków, a zanotowaną dotychczas tendencję ocenić pozytywnie;
- wydatki w pozostały działach sprawozdawczości budżetowej miały znacznie niższy udział w wydatkach ogółem.

Wydatki bieżące

W latach 2004-2008 wydatki bieżące budżetu Powiatu zwiększyły się realnie o 13,5% (z 61.640,3 tys. zł do 69.929,1 tys. zł). Ich stopniowy przyrost notowano w całym analizowanym okresie, przy czym tempo zmian było znacznie szybsze od dynamiki wydatków inwestycyjnych. Strukturę wydatków bieżących przedstawiono na poniższym rysunku.

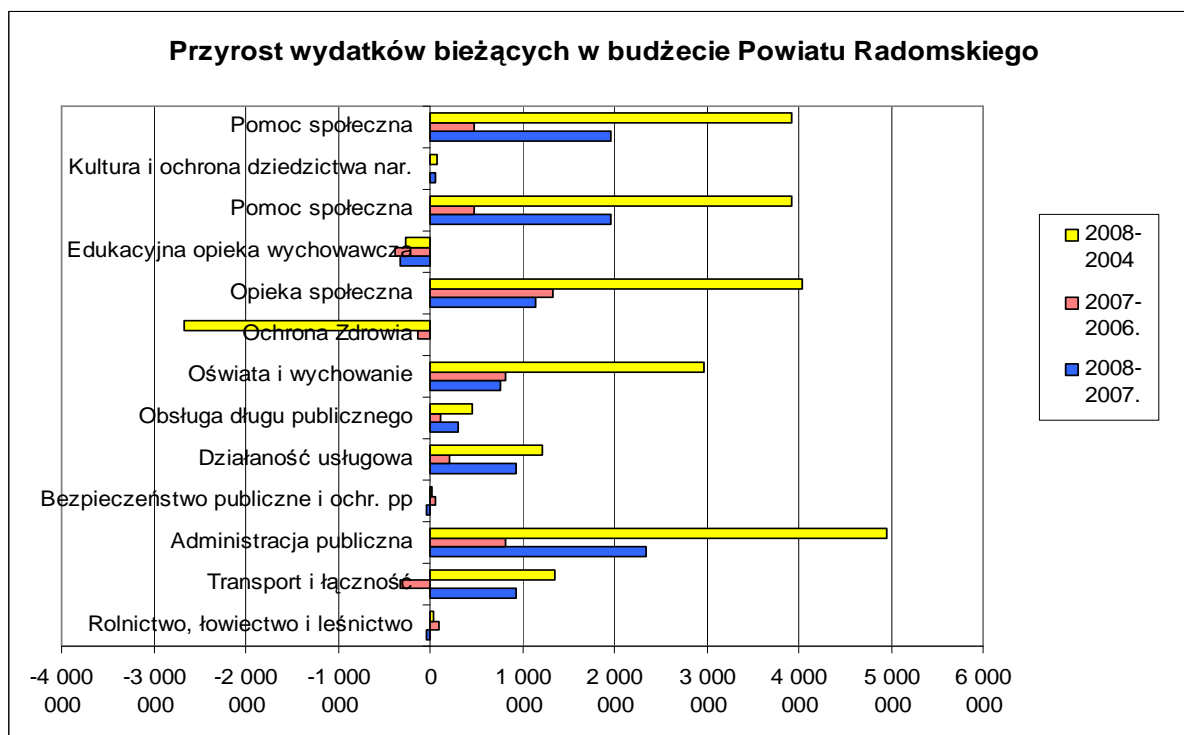
Źródło: rysunek autorów na podstawie danych budżetowych Starostwa Powiatowego w Radomiu.

Analiza zmian wydatków bieżących w latach 2004-2008 wykazuje ich znaczny kwotowy przyrost (17,4 mln zł; dynamika wzrostu +13,5%), najwyższy w następujących działach:

- administracja publiczna - + 4,946 mln zł (+65,4%)
- opieka społeczna - + 4,040 mln zł (+40,99%),
- pomoc społeczna - + 3,919 mln zł (+75,5%),
- oświata i wychowanie - + 2,964 mln zł (+22,95%),
- transport i łączność - + 1,350 mln zł (+52,86%),
- działalność usługowa - + 1,223 mln zł (+367,1%),
- obsługa długu publicznego - + 0,464 mln zł (+131,2%)

Z kolei znaczące zmniejszenie wydatków miało miejsce w następujących działach :

- ochrona zdrowia - - 2,662,9 mln zł,
- edukacyjna opieka wychowawcza - - 0,274 mln zł.

Źródło: rysunek autorów na podstawie danych budżetowych Starostwa Powiatowego w Radomiu.

Należy zwrócić uwagę na fakt, iż w niektórych działach przyrost wydatków bieżących znacznie przewyższał poziom inflacji, a także dynamikę przyrostu dochodów budżetu Powiatu. Zanotowano wysoką dynamikę zmian, a jeszcze bardziej ich kwotowy wymiar, szczególnie widoczny w administracji i sferze społecznej (administracja publiczna, oświata, opieka społeczna). Działo się to dużym wysiłkiem finansowym budżetu Powiatu.

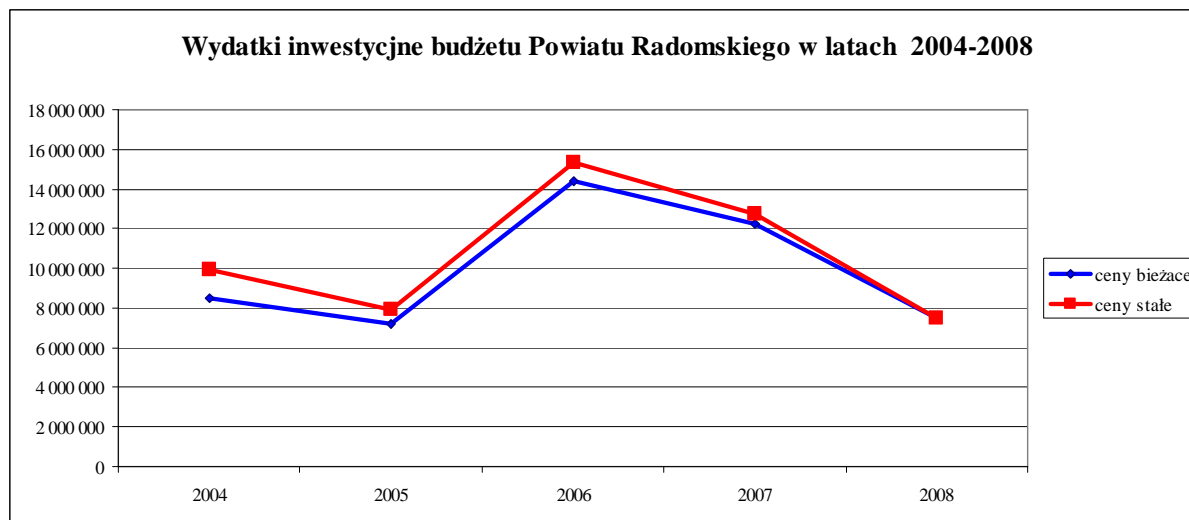
Wydatki inwestycyjne

W latach 2004-2008 wydatki inwestycyjne Powiatu wzrosły w wartościach realnych z 9.943,2 tys. zł w 2004r. do 12.730,6 tys. zł w 2007r. W 2008r. zrealizowano je na poziomie 7.495,6 tys. zł, co oznacza spadek ich wartości o ok. 25%. Tempo wzrostu wydatków inwestycyjnych jest wolniejsze niż przyrost dochodów i wydatków ogółem. Szczegółowe dane obrazujące wielkość wydatków inwestycyjnych w kolejnych latach zestawiono w poniższej tabeli, zilustrowanej rysunkiem.

Wydatki inwestycyjne w budżecie Powiatu w latach 2004-2008 (w tys. zł)

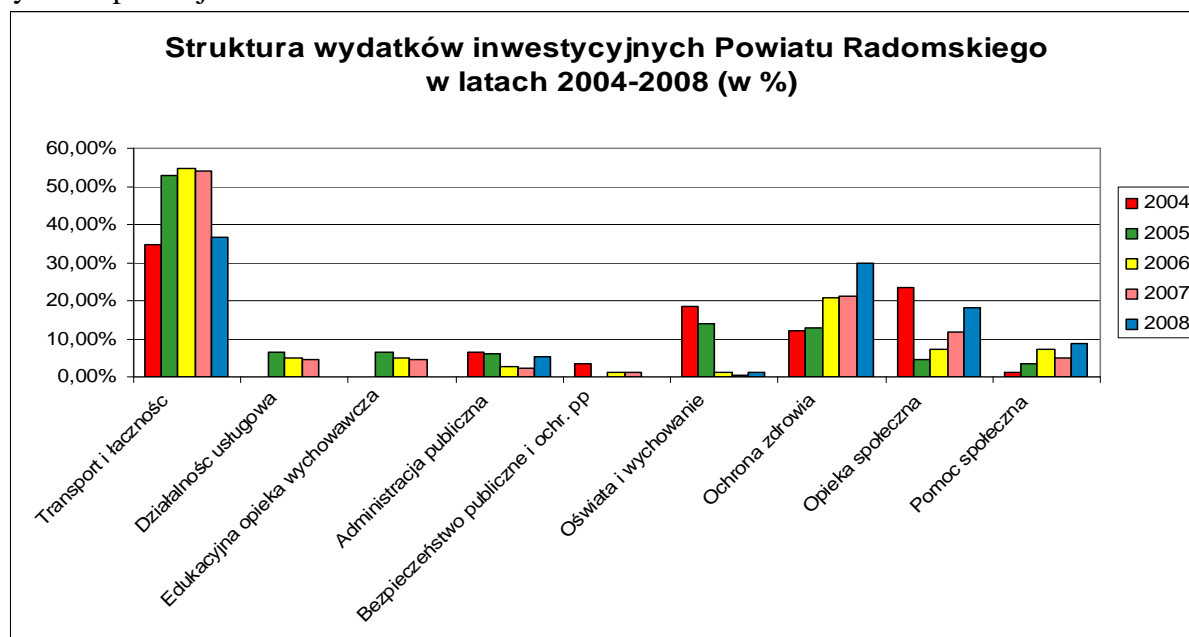
Wyszczególnienie	2004		2005		2006		2007		2008	Dynamika zmian 2008/2004 2004=100 ceny stałe
	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące	ceny stałe	ceny bieżące i stałe	
wydatki inwestycyjne	8 469,54	9 943,23	7 186,44	7 912,27	14 366,73	15 240,23	12 241,00	12 730,64	7 495,63	75,38

Źródło: obliczenia autorów na podstawie danych z wykonania budżetu Starostwa Powiatowego w Radomiu.

Źródło: rysunek autorów na podstawie danych budżetowych Starostwa Powiatowego w Radomiu.

Strukturę wydatków inwestycyjnych Powiatu w latach 2004-2008 przedstawiono na rysunku poniżej:

Źródło: rysunek autorów na podstawie danych budżetowych Starostwa Powiatowego w Radomiu.

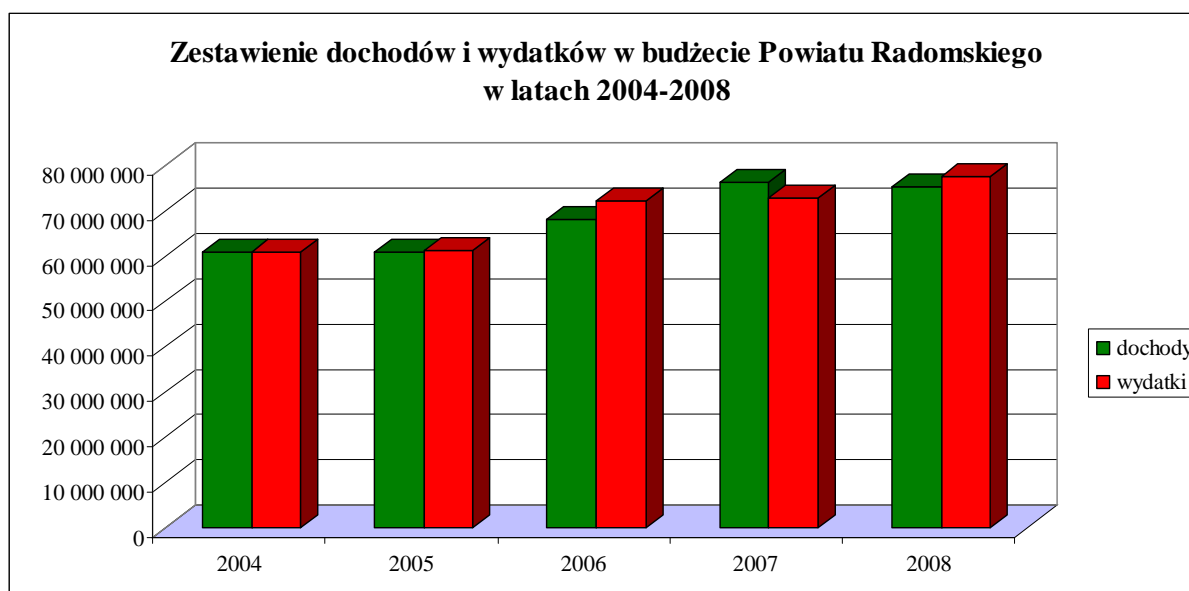
W strukturze wydatków inwestycyjnych budżetu Powiatu dominowały wydatki w dziale „Transport i łączność”, „Ochrona zdrowia”, „Pomoc społeczna” oraz w wybranych latach „Oświata i wychowanie”. Należy zwrócić uwagę na szeroki zakres branżowy realizowanych inwestycji – wydatki notowano w większości działów sprawozdawczości budżetowej, z dominacją dwóch- trzech z nich, a także zmienność kwotową wydatków w czasie.

Wynik finansowy budżetu Powiatu Radomskiego

Na rysunku poniżej przedstawiono wielkość wydatków budżetowych na tle dochodów Powiatu w latach 2004-2008. W gospodarce finansowej w okresie 2004-2005 budżet miał charakter zrównoważony, w 2007r. dochody nieznacznie przewyższały wydatki, a w latach 2006 i 2008 notowany jest nieco wyższy poziom wydatków budżetowych w stosunku do osiągniętych dochodów. W żadnym roku zanotowany poziom deficytu budżetowego nie stanowił zagrożenia utraty płynności finansowej Powiatu.

Występowanie deficytu budżetowego, będącego wynikiem rozszerzonego zakresu finansowania inwestycji, nie jest zjawiskiem negatywnym. Należy jednak kontrolować jego poziom, tak z punktu widzenia wymogów prawa, jak i uwarunkowań ekonomicznych.

Źródło: rysunek autorów na podstawie danych budżetowych Starostwa Powiatowego w Radomiu.

Zobowiązania dłużne Powiatu Radomskiego w latach 2004-2008

W latach 2004-2008 władze Powiatu prowadziły aktywną politykę kredytowo-pożyczkową. Na dzień 31 grudnia 2007 roku zadłużenie Powiatu wyniosło 5.900,2 tys. zł., w roku 2008 zaplanowano zadłużenie w kwocie 5.647,3 tys. zł. W zestawieniu poniżej przedstawiono podstawowe dane charakteryzujące poziom zadłużenia Powiatu w latach 2004-2008.

Zadłużenie Powiatu w latach 2004-2008 w zł.

Wyszczególnienie	2005	2006	2007	2008
Transze kredytu	1 381 048	3 507 433	1 738 022	2 317 707
Odsetki	161 976	133 786	223 381	226 439
Raty kapitałowe	897 688	1 182 054	2 099 737	2 570 663
Saldo zadłużenia	3 936 569	6 261 948	5 900 232	5 647 276

Źródło: obliczenia autorów na podstawie danych Starostwa Powiatowego w Radomiu.

Wskaźnik zadłużenia z tytułu obsługi tych zobowiązań, liczony jako stosunek obsługi kredytów i pożyczek oraz poręczeń do dochodów zachowuje bezpieczne wartości w stosunku do wymogów prawnych wyznaczonych ustawą o finansach publicznych (bariera 15% oraz bariera 60%).

Jeśli w kolejnych latach władze stanowiące i wykonawcze Powiatu będą chciały realizować duże programy inwestycyjne, niezbędnym będzie racjonalne korzystanie z długu komunalnego jako elementu montażu finansowego projektów.

2. SCENARIUSZE FINANSOWANIA WYDATKÓW INWESTYCYJNYCH NA LATA 2008-2015

SCENARIUSZ I – WŁASNY POTENCJAŁ INWESTYCYJNY POWIATU

Wartość wydatków inwestycyjnych w tym scenariuszu przyjmuje się na poziomie bazującym na dochodach zaprezentowanych w budżecie Powiatu oraz wskazanym poziomie wydatków bieżących, bez sięgania po dodatkowe dochody o charakterze zwrotnym (bez nowego długu). Wariant nie uwzględnia ewentualnego pozyskania środków pomocowych Unii Europejskiej. W kolejnych latach ustala się wartości wydatków na poziomie, który pozwala na to, że skumulowany stan gotówki na koniec każdego roku jest dodatni. Przy tak realizowanej polityce finansowej własny potencjał inwestycyjny pozwoli począwszy od 2008r. realizować wydatki inwestycyjne w wysokości: 8,46 mln zł. w 2008 r., 4,0 mln zł. w 2009 r., 3,9 mln zł. w 2010 r., 4,2 mln zł. w 2011r., 4,9 mln zł. w 2012r., 5,45 mln zł. w 2013r. oraz 5,75 mln zł. w 2014r. i 6,1 mln zł. w 2015r. W następnych latach wartości te ulegają stałemu podwyższeniu do kwoty 7,4 mln zł w 2018r. oraz 9,1 mln zł w 2021r. Wartości te obrazują własny potencjał inwestycyjny Powiatu. Przy tak określonych przepływach finansowych, w tym wielkości nakładów inwestycyjnych Powiat w całym analizowanym okresie zachowuje płynność finansową.

Scenariusz ten obrazuje własny (bieżący i przyszły) potencjał finansowy Powiatu – możliwy do realizacji pod warunkiem zachowania racjonalności wydatków bieżących przy jednoczesnym dążeniu do stałego wzrostu dochodów budżetowych.

SCENARIUSZ II - WŁASNY POTENCJAŁ INWESTYCYJNY POWIATU + KREDYTY

Scenariusz ten przedstawia możliwość realizacji wariantu przyspieszonego rozwoju Powiatu w stosunku do „Scenariusza I”, zwłaszcza w okresie najbliższych kilku lat. Warunkiem jego wykonania jest sięgnięcie po instrumenty rynku dłużnego w postaci kredytu bankowego lub obligacji komunalnych. Wartość wydatków inwestycyjnych w okresie

prognozowanym przyjmuje się na poziomie, który pozwala uzyskać dodatni skumulowany stan gotówki na koniec każdego roku.

W tym wariantcie prognozy bazując na założeniach Scenariusza I dodatkowo począwszy od 2008r. zostają zaciągnięte nowe kredyty przeznaczone na cele inwestycje. Ich wielkość wynosi 2,57 mln zł w 2008r., 3,0 mln zł w 2009r., 3,6 mln zł w 2010 r., 3,8 mln zł w 2011r., 3,7 mln zł. w 2012r., 3,75 mln zł. w 2013r., 4,0 mln zł w 2014r. oraz 4,4 mln zł w 2015r. Razem nowy dług na cele finansowania inwestycji zaplanowano w wysokości 28,82 mln zł (lata 2008 - 2013.). Całkowita spłata tego zadłużenia nastąpi do końca 2021r. W wyniku tak prowadzonej polityki możliwym będzie wzrost wielkości realizowanych zadań inwestycyjnych do poziomu 8,46 mln w 2008r., oraz 7,0 mln zł rocznie w latach 2009-2015.

W wyniku powstałych kosztów (wskutek spłaty rat kapitałowych i odsetek) spłaty zadłużenia nastąpi pewne zmniejszenie potencjału inwestycyjnego w kolejnych latach. Począwszy od 2016r. własny potencjał inwestycyjny Powiatu (bez nowych kredytów) wyniesie 2,2 mln zł w 2016r., 2,8 mln w 2017r., a w okresie 2018-2021 ok. 3,4 mln zł. w 2018 r., 4,2 mln zł w 2019r., 5,2 mln zł w 2020r. oraz 6,4 mln zł w 2021r.

Począwszy od 2016r. możliwym jest zaciągnięcie nowego długu inwestycyjnego w kwotach zbliżonych do wartości lat poprzednich. Realizacja tego Scenariusza zwiększa potencjał inwestycyjny Powiatu, wzrasta także możliwość absorpcji środków Unii Europejskiej.

Przyjmując ten wariant – Powiat wykazuje zdolność ekonomiczną do sfinansowania proponowanego zakresu zadań inwestycyjnych, zachowując zdolność do spłaty zadłużenia oraz utrzymując płynność finansowa w całym analizowanym okresie. Zachowuje także bezpieczny poziom wskaźników zadłużenia wynikających z ustawy o finansach publicznych (art. 169 i art.170 – bariery: 15% i 60%).

Przedstawiony scenariusz zakłada zrównoważenie budżetu, a tym samym zachowanie płynności finansowej w całym analizowanym okresie.

SCENARIUSZ III – FINANSOWANIE WPI – ŚRODKI WŁASNE + KREDYT + FUNDUSZE UE

Scenariusz ten przedstawia możliwość realizacji wariantu przyspieszonego (w stosunku do Scenariuszy I i II) rozwoju Powiatu w bieżącym okresie budżetowania Unii Europejskiej. Zgodnie z oczekiwaniami władz Powiatu obejmuje finansowanie szerokiego zakresu inwestycji drogowych – zgodnie z planowanym zakresem wnioskowania o dofinansowanie projektów funduszami UE. Warunkiem realizacji Scenariusza III jest:

- pełne wykorzystanie własnego potencjału finansowego,
- uzyskanie wpływów budżetowych ze sprzedaży mienia komunalnego w następującej wysokości:

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Radomskiego do 2020 roku

(wraz z Wieloletnim Planem Inwestycyjnym i Prognozą Budżetu na lata 2008-2015)

2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
2 634 238	900 000	900 000	400 000	400 000	0	0	0

- sięgnięcie po instrumenty rynku dłużnego w postaci kredytu bankowego lub emisji obligacji komunalnych w następujących kwotach:

2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
2 570 247	3 900 000	4 300 000	4 100 000	4 000 000	4 050 000	4 400 000	4 800 000

z całkowitą spłatą zadłużenia założoną do 2021r;

- stała racjonalizacja wydatków bieżących w całym prognozowanym okresie;
- zachowanie szybszego tempa dochodów budżetowych niż wydatków bieżących;
- uzyskanie dofinansowania funduszami UE lub innymi zagranicznymi nie podlegającymi zwrotowi na poziomie wykazanym w zestawieniu poniżej (tabela).

Realizując ten Scenariusz władze Powiatu powinny:

- maksymalizować dochody budżetowe,
- stale monitorować koszty świadczenia usług komunalnych i społecznych, dążąc do racjonalizacji wydatków bieżących,
- umiejętnie zarządzać długiem komunalnym,
- profesjonalnie przygotować projekty inwestycyjne do współfinansowania funduszami UE,

Planowane źródła finansowania zadań inwestycyjnych zawartych w Scenariuszu IV przedstawiono w poniższym zestawieniu :

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Razem nakłady inwestycyjne w zł	28 545 429	23 581 714	15 000 000	15 000 000	15 000 000	15 000 000	15 000 000
środki własne + dług w zł	8 500 000	8 000 000	7 000 000	7 000 000	7 000 000	7 000 000	7 000 000
Fundusze UE w zł	20 045 429	15 581 714	8 000 000	8 000 000	8 000 000	8 000 000	8 000 000
% projektów inwestycyjnych objętych dofinansowaniem	82,54%	68,17%	40,00%	40,00%	40,00%	40,00%	40,00%
% dofinansowania funduszami UE	70,22%	66,08%	53,33%	53,33%	53,33%	53,33%	53,33%

Wartość wydatków inwestycyjnych w okresie prognozowanym przyjmuje się na poziomie, który pozwala uzyskać dodatni skumulowany stan gotówki na koniec każdego roku.

Przedstawiony scenariusz ma charakter hipotetyczny, należy go traktować jako wariant maksimum. Warunkiem jego realizacji jest pozyskanie instrumentów dłużnych na zapewnienie udziału własnego we współfinansowaniu projektów unijnych oraz bardzo dobre przygotowanie projektów inwestycyjnych do dofinansowania funduszami unijnymi, a także uzyskanie pozytywnych wyników na etapie oceny formalnej i oceny merytorycznej projektów.

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Radomskiego do 2020 roku

(wraz z Wieloletnim Planem Inwestycyjnym i Prognozą Budżetu na lata 2008-2015)

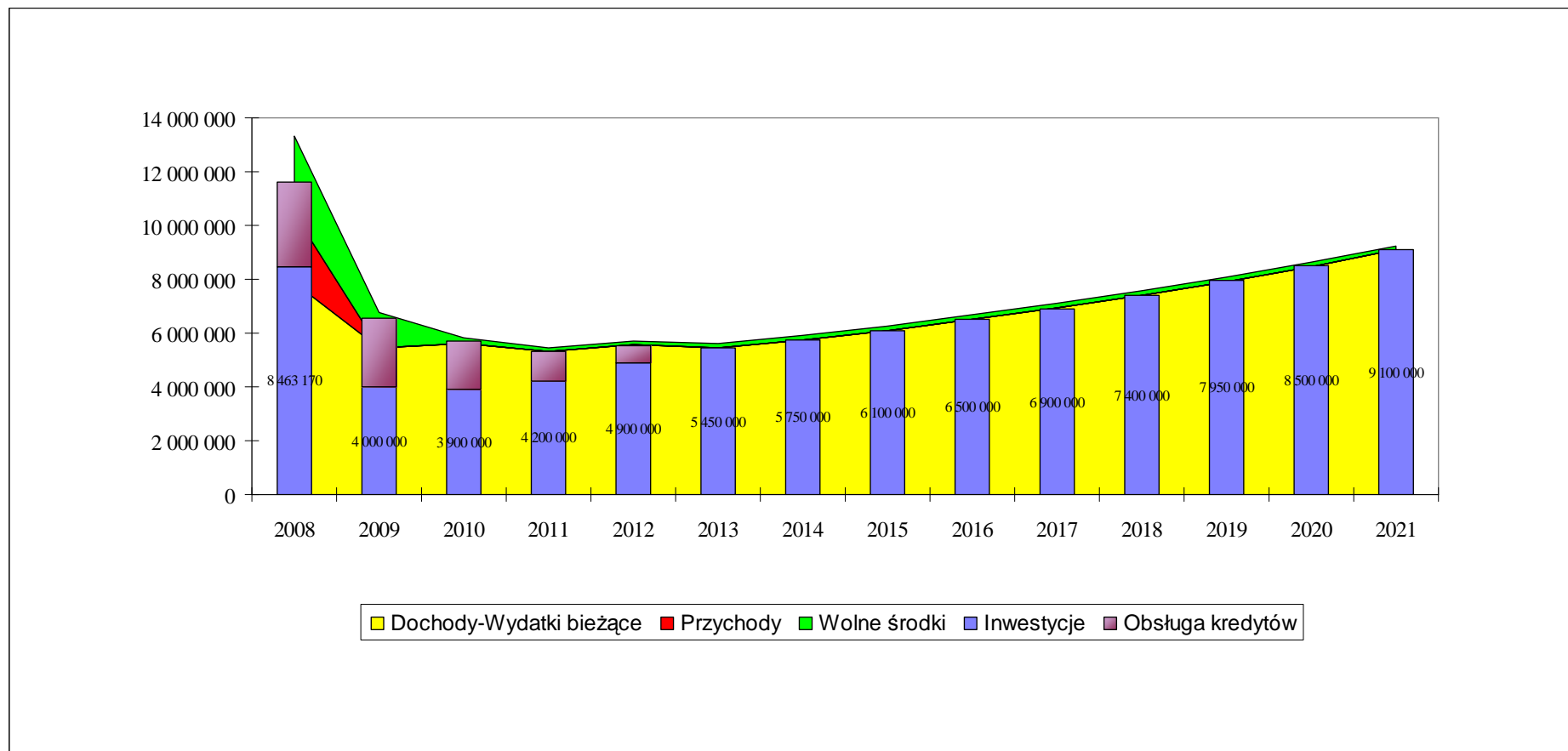

TABELA I - SCENARIUSZ I „WŁASNY POTENCJAŁ FINANSOWY POWIATU - LATA 2008-2021”

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
DOCHODY OGÓLEM	76 267 708	76 859 529	80 580 028	84 110 366	88 435 069	93 471 649	99 261 909	105 627 142	112 419 736	119 611 746	127 282 496	135 464 373	144 191 988	153 502 329
Dochody własne	16 723 377	15 758 615	16 647 394	17 099 865	18 130 443	19 015 090	20 408 101	21 954 185	23 626 809	25 420 278	27 351 220	29 430 243	31 668 779	34 079 146
1. Podstawowe dochody podatkowe	10 080 000	10 667 160	11 343 858	12 066 788	12 854 414	13 833 233	14 900 896	16 089 633	17 381 454	18 772 361	20 274 572	21 896 994	23 649 247	25 541 718
2. Wpływy z majątku i sprzedaży	2 867 817	1 144 207	1 156 570	669 951	680 982	295 481	310 908	327 950	346 106	365 271	385 678	407 409	430 548	455 189
3. Dochody z działalności finansowej	162 196	169 476	177 945	187 110	196 944	209 297	222 439	236 869	252 246	268 503	285 817	304 256	323 895	344 810
4. Pozostałe dochody własne	3 613 364	3 777 772	3 969 022	4 176 016	4 398 103	4 677 079	4 973 858	5 299 733	5 647 004	6 014 143	6 405 153	6 821 584	7 265 089	7 737 429
Subwencje i dotacje	59 544 331	61 100 914	63 932 634	67 010 501	70 304 626	74 456 559	78 853 808	83 672 957	88 792 927	94 191 468	99 931 276	106 034 130	112 523 209	119 423 183
Subwencje ogółem	34 074 874	35 451 499	37 064 542	38 825 923	40 702 970	43 077 777	45 574 703	48 300 708	51 180 435	54 200 695	57 399 186	60 786 427	64 373 556	68 172 368
Dotacje ogółem	25 384 908	25 649 415	26 868 092	28 184 578	29 601 656	31 378 782	33 279 106	35 372 249	37 612 493	39 990 773	42 532 090	45 247 703	48 149 653	51 250 815
Dotacje UE i inne niepodlegające zwrotowi	84 549	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
WYDATKI BIEŻĄCE:	68 409 207	71 427 840	74 950 995	78 774 640	82 873 201	88 032 663	93 510 922	99 523 090	105 923 415	112 684 725	119 883 681	127 548 944	135 711 071	144 402 640
WYDATKI NA OBSŁUGĘ ZADŁUŻENIA	572 909	129 202	59 081	16 102	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
SRODKI NA WYDATKI MAJĄTKOWE BRUTTO	7 285 592	5 302 486	5 569 952	5 319 624	5 561 868	5 438 987	5 750 987	6 104 052	6 496 321	6 927 021	7 398 815	7 915 429	8 480 917	9 099 689
FINANSOWANIE MBBR														
Przychody z zaciągania długu	2 570 247	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Przychody z prywatyzacji	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Splata zadłużenia	2 570 663	2 419 216	1 740 823	1 097 218	642 559	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Pozostałe rozchody	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ŚRODKI NA WYDATKI MAJĄTKOWE NETTO	7 285 176	2 883 270	3 829 129	4 222 406	4 919 309	5 438 987	5 750 987	6 104 052	6 496 321	6 927 021	7 398 815	7 915 429	8 480 917	9 099 689
INWESTYCJE I INNE WYDATKI MAJĄTKOWE	8 463 170	4 000 000	3 900 000	4 200 000	4 900 000	5 450 000	5 750 000	6 100 000	6 500 000	6 900 000	7 400 000	7 950 000	8 500 000	9 100 000
Roczne przepływy gotówki netto	-1 177 994	-1 116 730	-70 871	22 406	19 309	-11 013	987	4 052	-3 679	27 021	-1 185	-34 571	-19 083	-311
Wolne środki na koniec roku 2007 – 2.493.414 zł	1 315 420	198 690	127 819	150 225	169 534	158 521	159 508	163 559	159 881	186 901	185 717	151 146	132 062	131 752

RYSUNEK I - SCENARIUSZ I „WŁASNY POTENCJAŁ FINANSOWY POWIATU - LATA 2008-2021”

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Radomskiego do 2020 roku

(wraz z Wieloletnim Planem Inwestycyjnym i Prognozą Budżetu na lata 2008-2015)

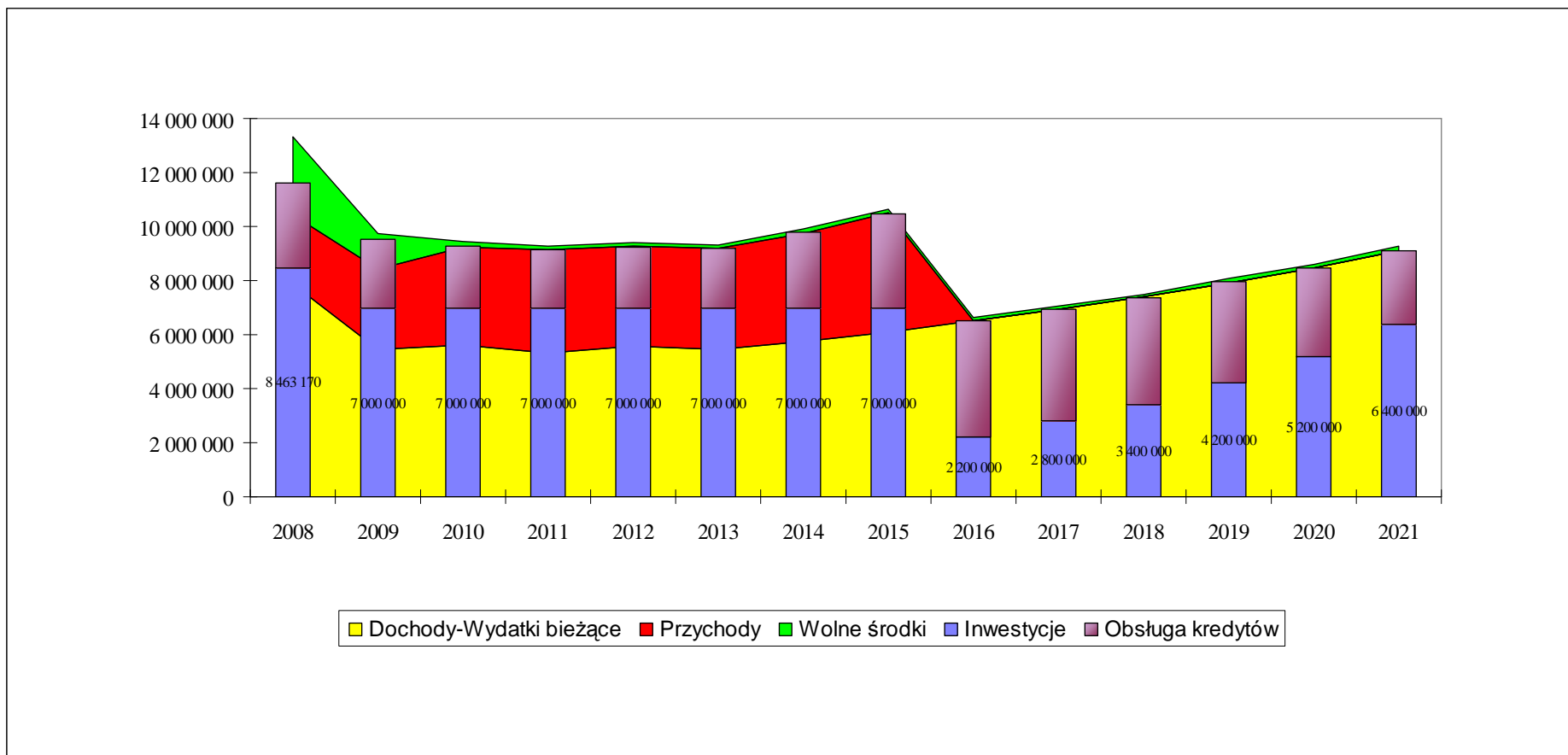
SCENARIUSZ II – „FINANSOWANIE SCENARIUSZA FINANSOWANIA INWESTYCJI – ŚRODKI WŁASNE + KREDYT LATA 2008-2021”

Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
DOCHODY OGÓLEM	76 267 708	76 859 529	80 580 028	84 110 366	88 435 069	93 471 649	99 261 909	105 627 142	112 419 736	119 611 746	127 282 496	135 464 373	144 191 988	153 502 329
Dochody własne	16 723 377	15 758 615	16 647 394	17 099 865	18 130 443	19 015 090	20 408 101	21 954 185	23 626 809	25 420 278	27 351 220	29 430 243	31 668 779	34 079 146
1. Podstawowe dochody podatkowe	10 080 000	10 667 160	11 343 858	12 066 788	12 854 414	13 833 233	14 900 896	16 089 633	17 381 454	18 772 361	20 274 572	21 896 994	23 649 247	25 541 718
2. Wpływy z majątku i sprzedaży	2 867 817	1 144 207	1 156 570	669 951	680 982	295 481	310 908	327 950	346 106	365 271	385 678	407 409	430 548	455 189
3. Dochody z działalności finansowej	162 196	169 476	177 945	187 110	196 944	209 297	222 439	236 869	252 246	268 503	285 817	304 256	323 895	344 810
5. Pozostałe dochody własne	3 613 364	3 777 772	3 969 022	4 176 016	4 398 103	4 677 079	4 973 858	5 299 733	5 647 004	6 014 143	6 405 153	6 821 584	7 265 089	7 737 429
Subwencje i dotacje	59 544 331	61 100 914	63 932 634	67 010 501	70 304 626	74 456 559	78 853 808	83 672 957	88 792 927	94 191 468	99 931 276	106 034 130	112 523 209	119 423 183
Subwencje ogółem	34 074 874	35 451 499	37 064 542	38 825 923	40 702 970	43 077 777	45 574 703	48 300 708	51 180 435	54 200 695	57 399 186	60 786 427	64 373 556	68 172 368
Dotacje ogółem	25 384 908	25 649 415	26 868 092	28 184 578	29 601 656	31 378 782	33 279 106	35 372 249	37 612 493	39 990 773	42 532 090	45 247 703	48 149 653	51 250 815
Dotacje UE i inne niepodlegające zwrotowi	84 549	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
WYDATKI BIEŻĄCE:	68 409 207	71 427 840	74 950 995	78 774 640	82 873 201	88 032 663	93 510 922	99 523 090	105 923 415	112 684 725	119 883 681	127 548 944	135 711 071	144 402 640
WYDATKI NA OBSŁUGĘ ZADŁUŻENIA	572 909	129 202	239 081	394 102	566 400	726 000	863 934	988 743	1 103 266	909 789	716 313	522 836	329 359	153 883
ŚRODKI NA WYDATKI MAJĄTKOWE BRUTTO	7 285 592	5 302 486	5 389 952	4 941 624	4 995 468	4 712 987	4 887 053	5 115 309	5 393 055	6 017 231	6 682 503	7 392 593	8 151 557	8 945 807
FINANSOWANIE MBBR														
Przychody z zaciągania długu	2 570 247	3 000 000	3 600 000	3 800 000	3 700 000	3 750 000	4 000 000	4 400 000	0	0	0	0	0	0
Przychody z prywatyzacji	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Splata zadłużenia	2 570 663	2 419 216	2 040 823	1 757 218	1 682 559	1 451 100	1 919 850	2 491 280	3 224 613	3 224 613	3 224 613	3 224 613	2 924 608	2 564 710
Pozostałe rozchody	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ŚRODKI NA WYDATKI MAJĄTKOWE NETTO	7 285 176	5 883 270	6 949 129	6 984 406	7 012 909	7 011 887	6 967 203	7 024 029	2 168 442	2 792 618	3 457 890	4 167 980	5 226 949	6 381 097
INWESTYCJE I INNE WYDATKI MAJĄTKOWE	8 463 170	7 000 000	7 000 000	7 000 000	7 000 000	7 000 000	7 000 000	7 000 000	2 200 000	2 800 000	3 400 000	4 200 000	5 200 000	6 400 000
Roczne przepływy gotówki netto	-1 177 994	-1 116 730	-50 871	-15 594	12 909	11 887	-32 797	24 029	-31 558	-7 382	57 890	-32 020	26 949	-18 903
Wolne środki na koniec roku 2007 – 2.493.414 zł	1 315 420	198 690	147 819	132 225	145 134	157 021	124 224	148 252	116 694	109 313	167 202	135 183	162 132	143 229

WYKRES II – „FINANSOWANIE SCENARIUSZA FINANSOWANIA INWESTYCJI – ŚRODKI WŁASNE + KREDYT LATA 2008-2021”

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Radomskiego do 2020 roku

(wraz z Wieloletnim Planem Inwestycyjnym i Prognozą Budżetu na lata 2008-2015)

SCENARIUSZ III - „FINANSOWANIE WPI – ŚRODKI WŁASNE + KREDYT + FUNDUSZE UE + LATA 2008-2021 - LATA 2008-2021”

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Radomskiego do 2020 roku

(wraz z Wieloletnim Planem Inwestycyjnym i Prognozą Budżetu na lata 2008-2015)

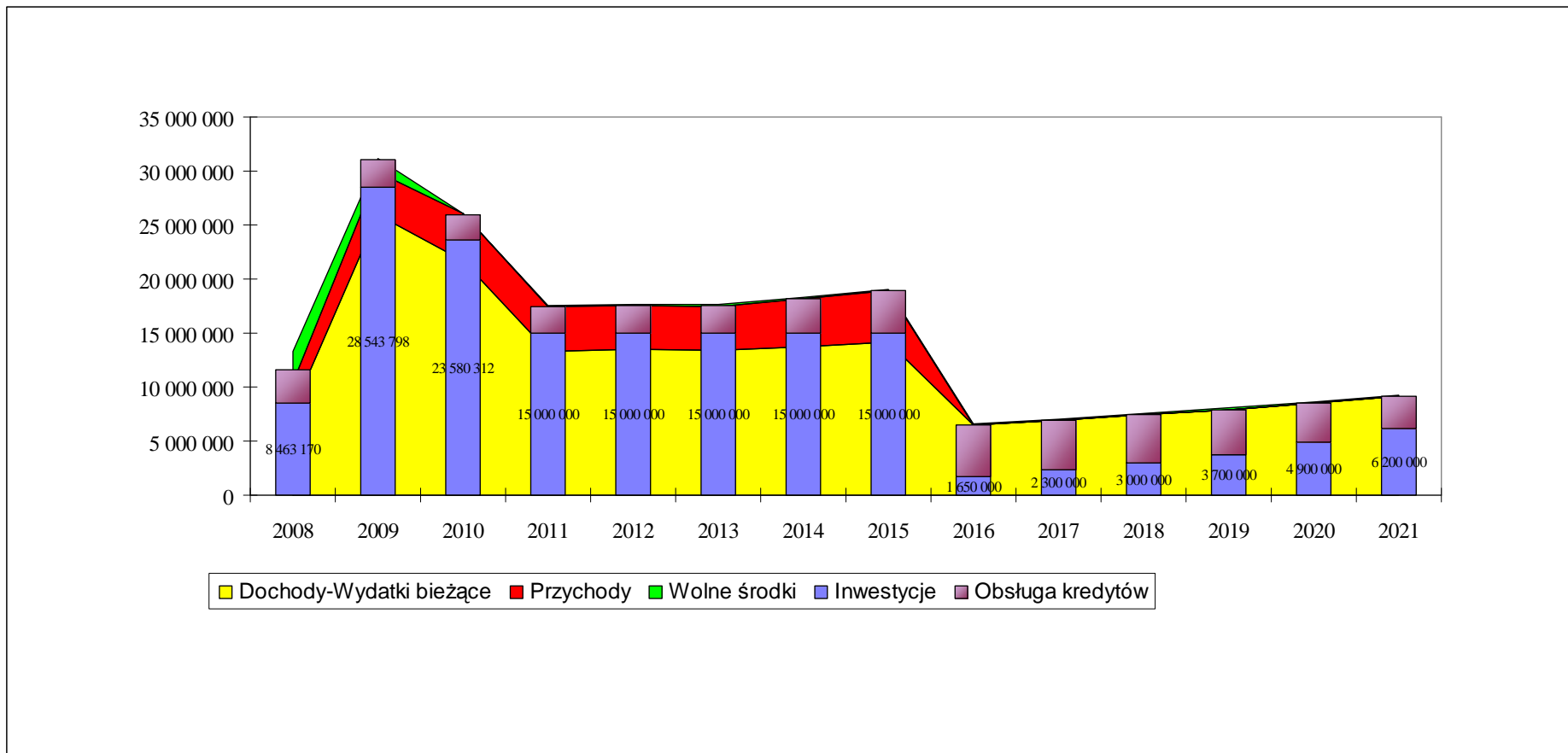
Wyszczególnienie	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
DOCHODY OGÓLEM	76 267 708	97 404 957	96 661 742	92 110 366	96 435 069	101471649	107261909	113627142	112419736	119611746	127282496	135464373	144191988	153502329
Dochody własne	16 723 377	16 258 615	17 147 394	17 099 865	18 130 443	19 015 090	20 408 101	21 954 185	23 626 809	25 420 278	27 351 220	29 430 243	31 668 779	34 079 146
1. Podstawowe dochody podatkowe	10 080 000	10 667 160	11 343 858	12 066 788	12 854 414	13 833 233	14 900 896	16 089 633	17 381 454	18 772 361	20 274 572	21 896 994	23 649 247	25 541 718
2. Wpływy z majątku i sprzedaży	2 867 817	1 644 207	1 656 570	669 951	680 982	295 481	310 908	327 950	346 106	365 271	385 678	407 409	430 548	455 189
3. Dochody z działalności finansowej	162 196	169 476	177 945	187 110	196 944	209 297	222 439	236 869	252 246	268 503	285 817	304 256	323 895	344 810
4. Pozostałe dochody własne	3 613 364	3 777 772	3 969 022	4 176 016	4 398 103	4 677 079	4 973 858	5 299 733	5 647 004	6 014 143	6 405 153	6 821 584	7 265 089	7 737 429
Subwencje i dotacje	59 544 331	81 146 342	79 514 348	75 010 501	78 304 626	82 456 559	86 853 808	91 672 957	88 792 927	94 191 468	99 931 276	106034130	112523209	119423183
Subwencje ogółem	34 074 874	35 451 499	37 064 542	38 825 923	40 702 970	43 077 777	45 574 703	48 300 708	51 180 435	54 200 695	57 399 186	60 786 427	64 373 556	68 172 368
Dotacje ogółem	25 384 908	25 649 415	26 868 092	28 184 578	29 601 656	31 378 782	33 279 106	35 372 249	37 612 493	39 990 773	42 532 090	45 247 703	48 149 653	51 250 815
Dotacje UE i inne niepodlegające zwrotowi	84 549	20 045 429	15 581 714	8 000 000	8 000 000	8 000 000	8 000 000	8 000 000	0	0	0	0	0	0
WYDATKI BIEŻĄCE:	68 409 207	71 427 840	74 950 995	78 774 640	82 873 201	88 032 663	93 510 922	99 523 090	105923415	112684725	119883681	127548944	135711071	144402640
WYDATKI NA OBSŁUGĘ ZADŁUŻENIA	572 909	129 202	293 081	484 702	665 400	831 600	974 136	1 107 300	1 226 751	1 010 202	793 653	577 092	360 528	167 364
SRODKI NA WYDATKI MAJĄTKOWE BRUTTO	7 285 592	25 847 915	21 417 666	12 851 024	12 896 468	12 607 387	12 776 851	12 996 752	5 269 570	5 916 819	6 605 162	7 338 337	8 120 389	8 932 325
FINANSOWANIE MBBR														
Przychody z zaciągania długu	2 570 247	3 900 000	4 300 000	4 100 000	4 000 000	4 050 000	4 400 000	4 800 000	0	0	0	0	0	0
Przychody z prywatyzacji	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Splata zadłużenia	2 570 663	2 419 216	2 130 823	1 917 218	1 872 559	1 674 400	2 180 600	2 809 150	3 609 150	3 609 150	3 609 350	3 609 400	3 219 400	2 789 400
Pozostałe rozchody	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
SRODKI NA WYDATKI MAJĄTKOWE NETTO	7 285 176	27 328 699	23 586 843	15 033 806	15 023 909	14 982 987	14 996 251	14 987 602	1 660 420	2 307 669	2 995 812	3 728 937	4 900 989	6 142 925
INWESTYCJE I INNE WYDATKI MAJĄTKOWE	8 463 170	28 543 798	23 580 312	15 000 000	15 000 000	15 000 000	15 000 000	15 000 000	1 650 000	2 300 000	3 000 000	3 700 000	4 900 000	6 200 000
Roczne przepływy gotówki netto	-1 177 994	-1 215 099	6 531	33 806	23 909	-17 013	-3 749	-12 398	10 420	7 669	-4 188	28 937	989	-57 075
Wolne środki na koniec roku 2007 – 2.493.414 zł	1 315 420	100 321	106 852	140 658	164 567	147 554	143 805	131 406	141 827	149 495	145 307	174 245	175 233	118 159

RYSUNEK III - „FINANSOWANIE WPI – ŚRODKI WŁASNE + KREDYT+ FUNDUSZE UE LATA 2008-2021”

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Powiatu Radomskiego do 2020 roku

(wraz z Wieloletnim Planem Inwestycyjnym i Prognozą Budżetu na lata 2008-2015)

CZĘŚĆ VI

SPÓJNOŚĆ STRATEGII ROZWOJU POWIATU RADOMSKIEGO Z DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI I PROGRAMOWYMI RZĄDU RP I WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO NA LATA 2007-2013

Z dniem wejścia Polski do Unii Europejskiej sektor publiczny, w tym jednostki samorządu terytorialnego ma możliwość pełnego korzystania z funduszy pomocowych Unii Europejskiej (fundusze strukturalne i Fundusz Spójności). Podstawowym ich zadaniem jest wspieranie restrukturyzacji i modernizacji gospodarek krajów Unii Europejskiej. Fundusze kierowane są do tych sektorów gospodarki i regionów, które bez pomocy finansowej nie są w stanie dorównać do średniego poziomu ekonomicznego w Unii Europejskiej.

Do pozyskania dofinansowania w ramach pomocy z funduszy Unii Europejskiej w latach 2007-2013 konieczne jest przygotowanie odpowiedniej dokumentacji. Jej zawartość będzie zależna od rodzaju projektu inwestycyjnego oraz funduszu, z którego będzie on współfinansowany. W każdym z przypadków musi zawierać ona wniosek oraz w zależności od programu - studium wykonalności projektu (inwestycji) i raport o oddziaływaniu na środowisko. Dokumenty te będą następnie składane w odpowiedniej jednostce zarządzającej lub pośredniczącej w zależności od wybranego programu.

Jednak warunkiem wstępnym ubiegania się o dofinansowanie inwestycji przewidzianych do realizacji przez władze polskich jednostek samorządu terytorialnego, w tym Powiatu Radomskiego z funduszy pomocowych Unii Europejskiej jest zapewnienie spójności celów jego rozwoju oraz kierunków działań realizacyjnych z zapisami zawartymi w dokumentach strategicznych rządu RP i województwa mazowieckiego na lata 2007-2013. Spójność tę prezentuje poniższe zestawienie:

Cel strategiczny Powiatu Radomskiego:

Wzrost konkurencyjności gospodarki, zatrudnienia i przedsiębiorczości mieszkańców

STRATEGIA ROZWOJU KRAJU 2007-2015

Priorytet 1: Wzrost konkurencyjności i innowacyjności gospodarki.

Obszary działań:

- Rozwój przedsiębiorczości,

- Rozwój sektora usług,
- Rozwój społeczeństwa informacyjnego przez informatyzację relacji biznesu i administracji publicznej.

Priorytet 2: Poprawa stanu infrastruktury technicznej i społecznej.

Obszary działań (infrastruktura techniczna):

- Transportowa,
- Teleinformatyczna, Energetyki,
- Ochrony środowiska.

Priorytet 3: Wzrost zatrudnienia i podniesienie jego jakości.

Obszary działań:

- Dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku pracy,
- Tworzenie warunków sprzyjających przedsiębiorczości i zmniejszanie obciążeń pracodawców.

NARODOWE STRATEGICZNE RAMY ODNIESIENIA 2007-2013 NA RZECZ WZROSTU I ZATRUDNIENIA (NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI)

Cel horyzontalny 3: Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski.

Cel horyzontalny 4: Podniesienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, w tym szczególnie sektora wytwórczego o wysokiej wartości dodanej oraz rozwój sektora usług.

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO DO 2020 ROKU

Ce pośredni 1: Rozwój kapitału społecznego

Kierunki działań:

1.3. Wzrost zatrudnienia w regionie i przeciwdziałanie bezrobociu

Cel pośredni 2: Wzrost innowacyjności i konkurencyjności gospodarki regionu.

Kierunki działań:

2.1. Rozwój MŚP oraz wzrost ich innowacyjności i konkurencyjności.

2.2. Wspieranie instytucji otoczenia biznesu.

Cel pośredni 4: Aktywizacja i modernizacja obszarów pozametropolitalnych.

Kierunki działań:

4.1. Poprawa dostępności komunikacyjnej i transportu w regionie, w tym lotnictwa cywilnego.

4.2. Wzmocnienie potencjału rozwojowego ośrodków subregionalnych i małych miast.

4.3. Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich.

4.4. Ochrona i rewitalizacja środowiska przyrodniczego dla zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju.

Cel pośredni 5: Rozwój społeczeństwa obywatelskiego oraz kształtowanie wizerunku regionu.

Kierunek działań:

5.2. Poprawa i promocja atrakcyjności inwestycyjnej w regionie.

5.3. Promocja i zwiększanie atrakcyjności turystycznej regionu w oparciu o walory środowiska przyrodniczego i dziedzictwa kulturowego.

5.4. Kształtowanie tożsamości regionu oraz kreowanie i promocja jego produktu.

5.5. Współpraca międzyregionalna i międzynarodowa.

REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO 2007-2013

Priorytet I. Tworzenie warunków dla rozwoju potencjału innowacyjnego i przedsiębiorczości na Mazowszu.

Cel główny: Poprawa konkurencyjności Mazowsza poprzez tworzenie korzystnych warunków dla rozwoju potencjału innowacyjnego i wsparcie rozwoju przedsiębiorczości.

Cel szczegółowy:

Poprawa infrastruktury technicznej oraz instytucjonalnej poprzez wykorzystanie endogenicznego potencjału, w tym atrakcyjnego położenia regionu i rezerw terenowych dla inwestycji.

Priorytet III: Regionalny system transportowy.

Cel główny: Poprawa spójności komunikacyjnej i przestrzennej województwa mazowieckiego oraz wspomaganie dyfuzji procesów rozwojowych z głównego ośrodka regionu - Warszawy oraz z ośrodków subregionalnych na pozostałe obszary województwa.

Cele szczegółowe:

- Poprawa standardu i jakości regionalnej sieci drogowej oraz bezpieczeństwa ruchu drogowego.
- Poprawa dostępności i jakości usług w zakresie regionalnego transportu publicznego.

Priorytet IV: Środowisko, zapobieganie zagrożeniom i energetyka.

Cel główny: Poprawa stanu środowiska naturalnego województwa mazowieckiego.

Cele szczegółowe:

- Ograniczenie ilości zanieczyszczeń przedostających się do powietrza, wód i gleb oraz przeciwdziałanie ich negatywnym skutkom,
- Zachowanie bioróżnorodności.

Kategorie interwencji:

44 - Gospodarka odpadami komunalnymi i przemysłowymi,

45 - Gospodarka i zaopatrzenie w wodę pitną,

46 - Oczyszczanie ścieków,

- 47 - Jakość powietrza,
- 48 - Zintegrowany system zapobiegania i kontroli zanieczyszczeń,
- 50 - Rewaloryzacja obszarów przemysłowych i rekultywacja skażonych gruntów,
- 51 - Promowanie bioróżnorodności i ochrony przyrody (w tym NATURA 2000),
- 53. Zapobieganie zagrożeniom (w tym opracowanie i wdrażanie planów i instrumentów zapobiegania i zarządzania zagrożeniami naturalnymi i technologicznymi),
- 54. Inne działania na rzecz ochrony środowiska i zapobieganie zagrożeniom.

Priorytet VI: Wykorzystanie walorów naturalnych i kulturowych dla rozwoju turystyki i rekreacji.

Cel główny: Wzrost znaczenia turystyki jako czynnika stymulującego rozwój społeczno-gospodarczy regionu.

Cel szczegółowy:

- Poprawa oferty kulturalnej i wzrost dostępności kultury.

Kategorie interwencji:

58 - Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego.

59 - Rozwój infrastruktury kulturalnej.

PROGRAM OPERACYJNY INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO:

Oś priorytetowa 1: Gospodarka wodno-ściekowa.

Oś priorytetowa 2: Gospodarka odpadami i ochrona powierzchni ziemi.

PROGRAM ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH:

Oś 1 (priorytetowy kierunek wsparcia obszarów wiejskich UE): Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego.

Oś 2: (priorytetowy kierunek wsparcia obszarów wiejskich UE): Poprawa środowiska naturalnego i obszarów wiejskich.

Cel strategiczny Powiatu Radomskiego:

Rozwój usług społecznych oraz tworzenie społeczeństwa obywatelskiego i informacyjnego

STRATEGIA ROZWOJU KRAJU 2007-2015

Priorytet 2: Poprawa stanu infrastruktury technicznej i społecznej.

Obszary działań (infrastruktura społeczna):

- Edukacji,
- Socjalna i ochrony zdrowia,
- Kultury, turystyki i sportu.

Priorytet 4: Budowa zintegrowanej wspólnoty społecznej i jej bezpieczeństwa.

Obszary działań:

- Budowa oraz utrzymanie wiarygodnej, zasługującej na społeczne zaufanie i sprawnej władzy publicznej,
- Przeciwdziałanie korupcji,
- Promocja aktywnej polityki społecznej, w tym prorodzinnej,
- Wspieranie samoorganizacji społeczności lokalnych,
- Bezpieczeństwo wewnętrzne i porządek publiczny.

NARODOWE STRATEGICZNE RAMY ODNIESIENIA 2007-2013 NA RZECZ WZROSTU I ZATRUDNIENIA (NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI)

Cel horyzontalny 1: Poprawa funkcjonowania instytucji publicznych oraz rozbudowa mechanizmów partnerstwa.

Cel horyzontalny 2: Poprawa jakości kapitału ludzkiego i zwiększenie spójności społecznej.

Cel horyzontalny 3: Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej i społecznej mającej podstawowe znaczenie dla wzrostu konkurencyjności Polski.

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO DO 2020 ROKU:

Cel pośredni 1: Rozwój kapitału społecznego.

Kierunki działań:

- 1.1. Rozwój społeczeństwa informacyjnego i teleinformatyzacji.
- 1.2. Wzrost poziomu wykształcenia i poprawa jakości kadr.
- 1.4. Podniesienie standardów ochrony zdrowia i zmniejszenie różnic w dostępie do świadczeń społecznych.
- 1.6. Intensyfikacja działań na rzecz rozwiązywania problemów społecznych.
- 1.7. Poprawa bezpieczeństwa publicznego.

Cel pośredni 5: Rozwój społeczeństwa obywatelskiego oraz kształtowanie wizerunku regionu.

- 5.1. Rozwój społeczeństwa obywatelskiego i integracji regionalnej.
- 5.4. Kształtowanie tożsamości regionu oraz kreowanie i promocja jego produktu.

REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA MAZOWIECKIEGO 2007-2013

Priorytet II: Przyspieszenie e-Rozwoju Mazowsza.

Cel główny: Rozwój społeczeństwa informacyjnego poprzez wsparcie przedsięwzięć wynikających ze Strategii e-Rozwoju Województwa Mazowieckiego na lata 2007-2013.

Cele szczegółowe:

- Przeciwdziałanie wykluczeniu informacyjnemu.
- Rozwój e-usług dla obywateli.

Kategorie interwencji:

11 - Technologie informacyjne i komunikacyjne,

13 - Usługi i aplikacje dla obywateli (e-zdrowie, e-administracja, e-edukacja, e-integracja, itp.).

Priorytet IV: Środowisko, zapobieganie zagrożeniom i energetyka.

Cel główny: Poprawa stanu środowiska naturalnego województwa mazowieckiego.

Cele szczegółowe:

- Zachowanie bioróżnorodności.

Kategorie interwencji:

51 - Promowanie bioróżnorodności i ochrony przyrody (w tym NATURA 2000).

Priorytet VII: Tworzenie i poprawa warunków dla rozwoju kapitału ludzkiego.

Cel główny: Poprawa dostępności i jakości infrastruktury o charakterze społecznym.

Cele szczegółowe:

- Poprawa dostępności i jakości opieki zdrowotnej.
- Poprawa dostępności i jakości infrastruktury edukacyjnej.
- Poprawa dostępności i jakości infrastruktury pomocy społecznej.

Kategorie interwencji:

75 - Infrastruktura oświaty.

76 - Infrastruktura ochrony zdrowia.

77 - Infrastruktura opiekuńczo-wychowawcza.

79 - Pozostała infrastruktura społeczna.

PROGRAM OPERACYJNY KAPITAŁ LUDZKI:

Priorytet II: Rozwój zasobów ludzkich i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw oraz poprawa stanu zdrowia osób pracujących.

Działanie 2.3. Wzmocnienie potencjału zdrowia osób pracujących oraz poprawa jakości funkcjonowania systemu ochrony zdrowia.

Priorytet V: Dobre rządzenie

Działanie 5.2. Wzmocnienie potencjału administracji samorządowej.

Działanie 5.4. Rozwój potencjału trzeciego sektora.

Działanie 5.5. Rozwój dialogu społecznego.

Priorytet VI: Rynek pracy otwarty dla wszystkich.

Działanie 6.1. Poprawa dostępu do zatrudnienia oraz wspieranie aktywności zawodowej w regionie.

Działanie 6.3. Inicjatywy lokalne na rzecz podnoszenia poziomu aktywności zawodowej na obszarach wiejskich.

Priorytet VII: Promocja integracji społecznej.

Działanie 7.1. Rozwój i upowszechnienie aktywnej integracji.

Priorytet IX: Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach.

Działanie 9.1. Wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty.

Działanie 9.2. Podniesienie atrakcyjności i jakości szkolnictwa zawodowego.

Działanie 9.5. Oddolne inicjatywy edukacyjne na obszarach wiejskich.

PROGRAM OPERACYJNY INNOWACYJNA GOSPODARKA:

Cel szczegółowy 6: Wzrost wykorzystania technologii informacyjnych i komunikacyjnych w gospodarce.

Oś priorytetowa 7. Społeczeństwo informacyjne - budowa elektronicznej administracji.

Cel: Poprawa warunków prowadzenia działalności gospodarczej poprzez zwiększenie dostępności zasobów informacyjnych administracji publicznej oraz usług publicznych w formie cyfrowej dla obywateli i przedsiębiorców.

Oś priorytetowa 8. Społeczeństwo informacyjne - zwiększanie innowacyjności gospodarki.

Cel: Stymulowanie rozwoju gospodarki elektronicznej poprzez wspieranie tworzenia nowych, innowacyjnych eUsług, innowacyjnych rozwiązań elektronicznego biznesu oraz zmniejszanie technologicznych, ekonomicznych i materialnych barier wykorzystywania eUsług w społeczeństwie.

Typ projektu: Wspieranie działań z zakresu e-Integracji poprzez wspieranie dostępu obywateli do szerokopasmowego Internetu.

PROGRAM ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH:

Oś 3 (priorytetowy kierunek wsparcia obszarów wiejskich UE): Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej.

Oś 4 (priorytetowy kierunek wsparcia obszarów wiejskich UE): LEADER - aktywizacja społeczności wiejskiej poprzez włączenie partnerów społecznych i gospodarczych do planowania i wdrażania lokalnych inicjatyw (realizowane jest to przez Lokalne Grupy Działania).

Podsumowując należy stwierdzić, że zapisy celów rozwoju i kierunków działań (planowanych przedsięwzięć) Powiatu Radomskiego są kompatybilne z zapisami wyżej wymienionych dokumentów strategicznych. Stanowi to wstępną merytoryczną podstawę do ubiegania się o środki pomocowe Unii Europejskiej na współfinansowanie zadań powiatowych. Stanowi to również podstawę do nawiązywania i rozwoju współpracy z władzami gmin wchodzących w jego skład, władzami samorządowymi województwa mazowieckiego i miasta Radomia przy rozwiązywaniu wspólnych problemów.

CZEŚĆ VII

MONITORING, KONTROLA I OCENA EFEKTÓW REALIZACJI USTALEŃ STRATEGII

1. Uwarunkowania realizacji ustaleń Strategii

Realizacja ustaleń STRATEGII ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU POWIATU RADOMSKIEGO DO 2020 ROKU będzie przebiegała zgodnie z obowiązującymi regulacjami prawnymi i zakresem kompetencji powiatu oraz pozostałych podmiotów włączonych w proces jej operacjonalizacji. Skuteczna realizacja ustaleń zawartych w STRATEGII zależna będzie od dwójakiego rodzaju uwarunkowań:

1. ZEWNĘTRZNYCH, tkwiących w otoczeniu (międzynarodowym, w tym w Unii Europejskiej, krajowym i wojewódzkim, na które władze Powiatu Radomskiego nie mają praktycznie żadnego wpływu. Otoczenie jest bardzo zmienne i dynamicznie przekształcające się, zaś zdarzenia i procesy w nim zachodzące są w wielu przypadkach trudno przewidywalne (np. podstawy prawno-finansowe funkcjonowania samorządu terytorialnego, koniunktura gospodarcza w kraju i zagranicą, zasobność budżetu państwa, dyrektywy i zalecenia Unii Europejskiej, itp.). Uwarunkowania zewnętrzne mogą więc być bądź czynnikami stymulującymi, bądź ograniczającymi skuteczność realizacji ustaleń STRATEGII. Niestety trudno jest przewidzieć, jaki będzie bilans tych oddziaływań - czy korzystny, czy też niekorzystny dla Powiatu Radomskiego. Szczególnie należy zwracać uwagę na możliwe do wystąpienia zagrożenia utrudniające osiągnięcie zamierzonych celów rozwoju Powiatu Radomskiego. Do podstawowych z nich zaliczyć należy:

- RYZYKO INSTYTUCJONALNO-PRAWNE związane jest z wprowadzeniem zmian regulacji prawnych, finansowych i podatkowych skutkujących negatywnym wpływem na poziom dochodów powiatów, bądź też dodatkowymi zadaniami nałożonymi na powiaty bez odpowiedniego zabezpieczenia środków finansowych z budżetu państwa na ich realizację - w efekcie wzrosną nakłady na wydatki bieżące kosztem nakładów na inwestycje,
- RYZYKO NIESTABILNOŚCI GOSPODARCZEJ związane jest z pogorszeniem się sytuacji gospodarczej kraju, wzrostem inflacji i oprocentowania kredytów bankowych oraz rozmiarów bezrobocia - w rezultacie zmniejszą się dochody budżetowe powiatu i wzrosną obciążenia z tytułu spłat kredytów,
- RYZYKO BRAKU ZAKŁADANYCH ZEWNĘTRZNYCH ŹRÓDEŁ FINANSOWANIA - związane jest przede wszystkim ze środkami pomocowymi Unii Europejskiej, których - mimo spełnienia wszelkich wymogów formalnych i merytorycznych - Powiat Radomski może

nie otrzymać - w rezultacie trzeba będzie ograniczać zakres zadań realizacyjnych, w tym inwestycyjnych zapisanych w STRATEGII.

2. WEWNĘTRZNYCH, na które władze Powiatu Radomskiego mają bezpośredni wpływ. Generalnie rzecz biorąc, skuteczna realizacja ustaleń STRATEGII wymagać będzie aktywnych, systematycznych oraz skoordynowanych działań obecnych i przyszłych władz Powiatu Radomskiego, pracowników starostwa powiatowego, powiatowych jednostek organizacyjnych na rzecz urzeczywistnienia ustaleń STRATEGII. W wielu przypadkach będą to działania pionierskie, często rozłożone na wiele lat, trudne i skomplikowane, zwłaszcza jeśli chodzi o zmianę mentalności, postaw i systemu wartości mieszkańców, czy zaktywizowanie i zintegrowanie społeczności lokalnej na rzecz wspólnego rozwiązywania problemów, zgodnie z powiedzeniem: „jeśli sami sobie nie pomożemy, to nikt nam nie pomoże”.

Do podstawowych uwarunkowań wewnętrznych działań władz Powiatu Radomskiego na rzecz skutecznej realizacji ustaleń STRATEGII (uwarunkowania wewnętrzne) zaliczyć należy:

Doskonalenie struktur organizacyjnych i procedur postępowania administracyjnego Starostwa Powiatowego

Działania w tym względzie winny być skierowane zarówno w stosunku do normalnego, rutynowego działania administracyjnego, które musi odpowiadać oczekiwaniom mieszkańców oraz podmiotów gospodarczych, jak i działań związanych z realizacją ustaleń strategicznych. Muszą one charakteryzować się brakiem rutynowości i biurokratyzmu, co wymaga pozytywnego nastawienia ze strony wszystkich pracowników i krótkich terminów przy załatwianiu wszelkich spraw interesantów.

Niezbędne jest także stworzenie systemu informacji o zjawiskach i procesach dokonujących się na terenie Powiatu, przez który należy rozumieć zintegrowany zespół ludzi, środków oraz metod (programów) zbierania, przechowywania, przetwarzania, aktualizowania niezbędnych danych potrzebnych władzom Powiatu Radomskiego do podejmowania decyzji dotyczących aktualizowania, modyfikowania oraz monitorowania i kontroli realizacji ustaleń STRATEGII. Jeśli tak rozumiany system ma być skuteczny, nie może ograniczać się wyłącznie do gromadzenia informacji, lecz musi także zapewniać stałą i merytoryczną ich analizę. Stąd też przy jego organizowaniu muszą być spełnione następujące warunki:

- dostarczanie informacji kompleksowych oraz aktualnych w celu ich skutecznego i efektywnego wykorzystania,
- umożliwienie stałego monitorowania stanu istniejącego, silnych i słabych stron Powiatu, warunków życia mieszkańców, gospodarki lokalnej, stanu środowiska przyrodniczego i ochrony dziedzictwa kulturowego, itp.,
- zapewnienie wymiany informacji pomiędzy jednostkami organizacyjnymi Powiatu oraz między kierownictwem a pracownikami,
- umożliwienie wczesnego rozpoznania nadchodzących zmian tkwiących w otoczeniu Powiatu (szanse i zagrożenia rozwojowe),
- umożliwienie monitorowania oraz kontroli i oceny efektów realizacji ustaleń STRATEGII.

Tak rozumiany system informacji musi obejmować poszczególne sfery funkcjonalne Powiatu, tj. społeczną, gospodarczą, ekologiczną, infrastrukturalną i finansową, wszystkie szczeble kierowania i poziomy decyzyjne, a także wzajemne relacje Powiat Radomski i jego otoczenie.

Opracowanie szczegółowych planów realizacji poszczególnych kierunków działań zapisanych w Strategii - w pierwszym rzędzie priorytetowych

Plany te stanowią podstawę do koordynacji podmiotowej, przedmiotowej, przestrzennej i czasowej ich realizacji oraz zapewnienia niezbędnych źródeł ich finansowania (własnych i zewnętrznych). Winny one zawierać:

- termin rozpoczęcia i zakończenia (część z nich może mieć charakter ciągły, np. w zakresie bezpieczeństwa publicznego - w tej sytuacji nie określa się terminu jego zakończenia),
- etapy realizacji (w sytuacji jeśli jest to pożądane lub niezbędne z punktu widzenia jego specyfiki),
- określenie podmiotu odpowiedzialnego za jego wykonanie oraz podmiotów współpracujących lub współodpowiedzialnych,
- koszty finansowe, społeczne (w kategoriach korzyści lub niekorzyści dla mieszkańców lub ich części) i ekologiczne związane z jego realizacją,
- źródła finansowania,
- spodziewane efekty z jego realizacji dla mieszkańców Powiatu, gospodarki lokalnej, ochrony środowiska przyrodniczego, finansów Powiatu, itp.).

Partnerska współpraca władz Powiatu Radomskiego z organizacjami pozarządowymi i przedsiębiorcami funkcjonującymi na jego terenie oraz z innymi jednostkami samorządu terytorialnego w kraju i zagranicą

Władze Powiatu Radomskiego będą poszukiwać partnerów chętnych do współpracy przy realizacji ustaleń STRATEGII. W tym celu będą one inicjować i koordynować partnerską współpracę z gminami wchodzącymi w jego skład, organizacjami pozarządowymi, lokalnymi środowiskami opiniotwórczymi i przedsiębiorcami funkcjonującymi na terenie Powiatu oraz z innymi jednostkami samorządu terytorialnego, w tym z miastem Radomiem. Efektem tej współpracy będzie niewątpliwie podniesienie efektywności wydatkowania środków finansowych z budżetu (środki publiczne), lepsze zaspokajanie zbiorowych potrzeb społecznych, umacnianie poczucia podmiotowości mieszkańców oraz uzyskanie możliwości wczesnego reagowania na problemy lokalne, a w konsekwencji wzrost jakości życia mieszkańców Powiatu i poprawę warunków funkcjonowania podmiotów gospodarczych.

Zasadnym jest utworzenie stosownej struktury organizacyjnej w postaci POWIATOWEGO FORUM KONSULTACJI I DIALOGU SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO, afiliowanego przy Starostwie Powiatowym w Radomiu, do zadań którego należałoby w szczególności:

- organizowanie spotkań dyskusyjnych i konsultacji,

- wspólne opracowywanie szczegółowych planów realizacji, zawartych w STRATEGII celów rozwoju i kierunków działań,
- koordynacja wysiłków i współdziałania zainteresowanych stron, szczególnie w rozwiązywaniu problemów wspólnych oraz istniejących i potencjalnych sytuacji konfliktowych, powstających w procesach rozwoju społeczno-gospodarczego i zagospodarowania przestrzeni powiatu.

Z kolei, międzynarodowa partnerska współpraca Powiatu Radomskiego umożliwić będzie skorzystanie z doświadczeń zagranicznych jednostek samorządu terytorialnego w kwestii metod i praktycznych sposobów rozwiązywania różnych problemów, a także wspólną realizację przedsięwzięć, na którą można uzyskać wsparcie ze strony Unii Europejskiej. Współpraca ta jest również ważna z punktu widzenia nawiązywania bezpośrednich kontaktów mieszkańców współpracujących ze sobą jednostek, przedsiębiorców, organizacji pozarządowych działających na ich terenie, organizację wspólnych przedsięwzięć kulturalnych i sportowych.

Działania promocyjne i informacyjne Powiatu Radomskiego

Działania promocyjne mają na celu wyrobienie pozytywnego wizerunku Powiatu Radomskiego u potencjalnych inwestorów, mieszkańców i turystów. Promocja musi być prowadzona w sposób aktywny i nie może zaniedbywać żadnych sposobności, tak w środkach masowej informacji, jak i podczas różnego rodzaju konferencji, targów, kontaktów z odpowiednimi agendami rządowymi, czy wreszcie bezpośrednich kontaktów z potencjalnymi inwestorami. Mają one na celu informowanie o postępach i trudnościach we wdrażaniu ustaleń STRATEGII. Działania w tym względzie są niezbędnym narzędziem konsultacji społecznej. Stanowią dobrą podstawę nie tylko do społecznego poparcia ustaleń STRATEGII, ale do współudziału w ich wdrażaniu.

W tej sytuacji należy opracować kompleksowy program promocji Powiatu Radomskiego, a następnie systematycznie realizować jego ustalenia. Bez profesjonalnie prowadzonej promocji powiatu nie jest możliwe „przyciągnięcie” na jego teren potencjalnych inwestorów oraz turystów krajowych i zagranicznych. Opracowując program promocji należy zwrócić uwagę na zasadnicze jej aspekty (dziedziny), a mianowicie:

- promocja skierowana do potencjalnych turystów - przedstawienie walorów przyrodniczych, dziedzictwa kulturowego, bazy noclegowo-gastronomicznej, w tym agroturystycznej, imprez sportowych i kulturalno-rozrywkowych, możliwości uprawiania różnego rodzaju dyscyplin sportowych i aktywnej rekreacji oraz rehabilitacji inwalidów,
- promocja skierowana do potencjalnych inwestorów w sferze produkcji i usług komercyjnych - wymaga to przygotowania konkretnych ofert inwestycyjnych (jest to tzw. zaproszenie do inwestowania),
- promocja poprzez rozwój istniejących i nawiązywanie nowych kontaktów zagranicznych - współpraca z samorządami terytorialnymi na Zachodzie i Wschodzie,

- promocja poprzez kontakty z mediami (prasą, radiem i telewizją), za pomocą których propagujemy walory i zasoby powiatu w celu zainteresowania nimi potencjalnych turystów i inwestorów, a także kreujemy pozytywny wizerunek Powiatu (tzw. public relations).

Kompleksowy program promocji Powiatu Radomskiego winien powstać we współpracy z samorządami gminnymi, przedsiębiorcami i ich organizacjami przedstawicielskimi, rolnikami i ich związkami oraz organizacjami pozarządowymi, funkcjonującymi na jego terenie.

Z kolei, w myśl zasady, że „społeczność lokalna powinna być informowana o działaniach władz powiatowych”, wdrażanie ustaleń STRATEGII zawsze musi mieć swoje odzwierciedlenie w planowej i systematycznej polityce informacyjnej władz Powiatu Radomskiego. Nie chodzi tu wyłącznie o funkcję informacyjną, ale także nawiązanie partnerskich stosunków z mieszkańcami i przedsiębiorcami w celu włączenia ich w proces realizacji ustaleń STRATEGII. Podstawowy celem działań informacyjnych i promocyjnych jest dotarcie do jak najszerszej grupy beneficjentów działań podejmowanych w ramach STRATEGII (obecnych oraz potencjalnych mieszkańców i przedsiębiorców oraz turystów, organizacji pozarządowych i partnerów społecznych), a także podmiotów mogących być partnerami w realizacji projektów planowanych zadań.

2. Monitoring i kontrola realizacji

Dla skutecznej i efektywnej realizacji ustaleń STRATEGII ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU POWIATU RADOMSKIEGO DO 2020 ROKU niezbędne jest stworzenie systemu stałego monitorowania, kontroli i oceny efektów realizacji jej ustaleń (celów i kierunków działań). Jednocześnie system ten może być wykorzystywany do ciągłego śledzenia zdarzeń, tendencji i procesów zachodzących w otoczeniu Powiatu, jak i wewnątrz niego, które mogą wywierać pozytywny lub negatywny wpływ na osiąganie przyjętych celów rozwoju. Generalnie rzecz biorąc, systemy monitoringu i kontroli służą do wykrywania:

- istniejących, bądź możliwych tendencji i zdarzeń powodujących zakłócenia w wykonywaniu decyzji wynikających z przyjętych ustaleń STRATEGII,
- negatywnych konsekwencji tychże decyzji dla jakości życia mieszkańców i warunków funkcjonowania podmiotów gospodarczych oraz stanu środowiska przyrodniczego,
- odchyleń realizacyjnych od założonych celów rozwoju Powiatu.

Monitoring i kontrola realizacji ustaleń STRATEGII służy więc rozwiązywaniu problemów, gdyż nastawione są one na ich wykrywanie oraz zapobieganie ich skutkom. Pozwala to na zwiększenie zdolności władz Powiatu Radomskiego do szybkiej i skutecznej reakcji na zmiany zachodzące zarówno w otoczeniu, jak i wewnątrz niego. Monitoring jest procesem systematycznego zbierania i analizowania ilościowych i jakościowych informacji na temat wdrażania ustaleń STRATEGII. Stanowi on narzędzie wspomagające procesy zarządzania strategicznego, podejmowania decyzji rozwojowych i przewidywania ewentualnych zagrożeń realizacyjnych. Innymi słowy, istotą procesu monitoringu i kontroli jest stwierdzenie, czy

wynik naszego działania (efekt końcowy) jest zgodny z zamierzeniami (cele rozwoju, kierunki działań) oraz czy wszystkie czynności i środki zastosowanie w działaniu były potrzebne do osiągnięcia zamierzonego stanu. Jest to ciągły proces, który składa się z trzech współzależnych faz, z zachowaniem poniższej sekwencji:

Faza 1 - MONITORING STANU. Jego efektem jest permanentna diagnoza sytuacji społeczno-gospodarczej Powiatu, dokonana w poszczególnych dziedzinach i przekrojach. Warunkiem jego przeprowadzenia jest dostępność w miarę kompletnych danych źródłowych, w tym wskaźników statystycznych najbardziej charakterystycznych dla wybranych zjawisk ze sfery społeczno-gospodarczej. Monitoring stanu należy prowadzić w sposób permanentny.

Faza 2 - MONITORING DZIAŁAŃ. Jest to pośrednia faza procesu monitoringu STRATEGII. Polega na ewidencjonowaniu planowanych, podejmowanych i zrealizowanych przedsięwzięć, w celu ich późniejszej analizy ilościowo-jakościowej. Monitoring działań należy prowadzić w sposób permanentny.

Faza 3 - MONITORING REALIZACJI CELÓW. Jest ściśle związany z zasadą oceny ex post. Jego istotą jest wyciąganie wniosków z tego, co zostało, a co nie zostało zrobione, określenie przyczyn tego stanu rzeczy, a także modyfikowanie dalszych poczynań w taki sposób, aby osiągnąć zakładane cele (operacyjne i strategiczne). Ma on więc na celu systematyczne analizowanie stanu zaawansowania realizacji poszczególnych kierunków działań i ich zgodności ze sformułowanymi celami. W ocenie tej należy przyjąć za podstawę analizę wskaźników bezpośrednio korespondujących z poszczególnymi kierunkami działań. Monitoring realizacji celów należy prowadzić w sposób cykliczny (np. raz do roku).

Taki trzystopniowy sposób podejścia zapewni możliwie pełną, bieżącą informację na temat ogólnej sytuacji społeczno-gospodarczej Powiatu Radomskiego oraz zrealizowanych, podjętych lub planowanych kierunków działań.

Monitoring realizacji ustaleń strategicznych prowadzony będzie w zakresie rzeczowym i finansowym. MONITORING RZECZOWY obejmować będzie skwantyfikowane dane obrazujące postęp w realizacji zapisanych w STRATEGII kierunków działań oraz umożliwiać będzie oceny ich wykonania w odniesieniu do celów rozwoju. Będzie się on posługiwał się dwoma rodzajami wskaźników, a mianowicie:

- WSKAŹNIKAMI PRODUKTU (dostarczają informacji o dobrach lub usługach wytworzonych w wyniku realizacji planowanych przedsięwzięć) - opisują one rzeczy materialne lub usługi powstałe bezpośrednio w wyniku ich realizacji,
- WSKAŹNIKAMI REZULTATU (dostarczają informacji o zmianach, jakie nastąpiły w wyniku realizacji planowanych przedsięwzięć) - opisują one bezpośrednie i natychmiastowe efekty (korzyści) wynikające z ich realizacji.

Natomiast MONITORING FINANSOWY obejmować będzie ocenę racjonalności i sprawności wydatkowania środków finansowych (własnych i zewnętrznych) na realizację planowanych przedsięwzięć zawartych w STRATEGII.

Monitoring i kontrola realizacji ustaleń STRATEGII ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU POWIATU RADOMSKIEGO DO 2020 ROKU będzie obejmowała w szczególności:

- zbieranie i interpretowanie (oceny) danych opisujących postęp i efekty realizowanych przedsięwzięć,
- bieżący nadzór, kontrolę i ocenę realizacji poszczególnych przedsięwzięć,
- wczesne diagnozowanie trudności mogących mieć niekorzystny wpływ na realizowane przedsięwzięcie, zwłaszcza na jego terminowość i ostateczne koszty realizacji,
- korygowanie i modyfikowanie planowanych przedsięwzięć, jeśli nie ma szans i możliwości ich wykonania,
- weryfikację zgodności założonych planów finansowych z faktyczną ich realizacją,
- weryfikację zgodności uzyskiwanych efektów z założonymi celami,
- ocenę efektywności wykorzystania środków finansowych pozostających w dyspozycji budżetu Powiatu i aktualizację prognoz finansowych,
- aktualizację i uzupełnianie zapisów STRATEGII, w zależności od pojawiających się zewnętrznych i wewnętrznych merytorycznych przyczyn,
- sporządzanie przez Zarząd Powiatu raportu z realizacji ustaleń STRATEGII (nie częściej niż raz w roku) i jego przekazywanie do Rady Powiatu, a także upowszechnianie wśród mieszkańców.

Monitoring i kontrola realizacji ustaleń STRATEGII mają, więc za zadanie szybko wykrywać tendencje i zdarzenia mogące mieć negatywny wpływ na skalę i tempo realizacji, zapisanych w STRATEGII, celów rozwoju i kierunków działań realizacyjnych.

Efekty monitoringu i kontroli realizacji ustaleń STRATEGII, zostaną przedstawione w postaci zbiorczego raportu, będącego podstawą do oceny postępu we wdrażaniu ustaleń strategicznych. W zależności od wyniku tej oceny wnioski zawarte w raporcie powinny sygnalizować potrzebę:

- intensyfikacji, bądź ograniczenia podejmowanych kierunków działań,
- aktualizacji i modyfikacji zapisów STRATEGII,
- kontynuacji dotychczasowych kierunków działań.

3. Ocena efektów realizacji

Ocena efektów realizacji ustaleń STRATEGII ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU POWIATU RADOMSKIEGO DO 2020 ROKU umożliwia - poprzez odpowiednio dobrany system wskaźników - badać rezultaty (postępy) w zaspokojeniu zbiorowych potrzeb mieszkańców. Będzie ona prowadzona w dwóch aspektach:

- bieżąca (on-going) - ocenie tej będą podlegać poszczególne kierunki działań w trakcie ich realizacji,
- ex-post - ocenie tej będą podlegać poszczególne kierunki działań (planowane przedsięwzięcia) po ich zakończeniu.

Przy ocenie efektów realizacji ustaleń STRATEGII należy uwzględnić następujące trzy kryteria:

- skuteczności, co pozwala określić, czy i na ile cele zapisane w STRATEGII zostały osiągnięte,

- efektywności, co pozwala porównać zasoby zaangażowane przy realizacji danego przedsięwzięcia z rzeczywistymi osiągnięciami - jest to stosunek poniesionych nakładów do uzyskanych efektów,
- korzyści, co pozwala ocenić faktyczne efekty z realizacji danego przedsięwzięcia - jest to ocena „saldo” skutków pozytywnych i negatywnych powstałych w wyniku jego realizacji.

Ocena efektów zdefiniuje również czynniki, które przyczyniły się do sukcesu lub niepowodzenia we wdrażaniu poszczególnych kierunków działań, a także określi rekomendacje i proponowane zmiany w zapisach STRATEGII. Szczególną uwagę należy zwrócić na sposób rozpowszechniania wyników tej oceny tak, aby dotarły one do jak najszerszego grona mieszkańców Powiatu i zlokalizowanych na jego terenie podmiotów gospodarczych oraz innych zainteresowanych podmiotów.

4. Zestaw wskaźników do monitorowania, kontroli i oceny efektów realizacji

W celu ułatwienia monitorowania, kontroli i oceny efektów realizacji ustaleń STRATEGII ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU POWIATU RADOMSKIEGO DO 2020 ROKU wprowadzić należy zestaw wskaźników (produktu i rezultatu), a mianowicie (należy je obliczać corocznie):

Wyszczególnienie	Rodzaj wskaźnika
Wskaźniki o charakterze ogólnym	
Liczba ludności ogółem	Rezultatu
Struktura ludności według płci i wieku	Rezultatu
Struktura ludności według grup ekonomicznych - ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym	Rezultatu
Przyrost naturalny ludności	Rezultatu
Saldo migracji (różnica między liczbą zameldowań i wymeldowań)	Rezultatu
Dochody ogółem budżetu powiatu w przeliczeniu na 1 mieszkańca	Rezultatu
Dochody własne budżetu powiatu w przeliczeniu na 1 mieszkańca	Rezultatu
Wydatki inwestycyjne z budżetu powiatu w przeliczeniu na 1 mieszkańca	Rezultatu
Udział wydatków inwestycyjnych w ogólnych wydatkach budżetu powiatu	Rezultatu
Wielkość zadłużenia budżetu powiatu w stosunku do wymogów ustawowych	Rezultatu

Wyszczególnienie	Rodzaj wskaźnika
Liczba projektów powiatowych współfinansowanych środkami pomocowymi Unii Europejskiej (szt.)	Rezultatu
Wielkość środków finansowych pozyskanych przez powiat z funduszy pomocowych Unii Europejskiej (w tys. zł)	Rezultatu
Cel strategiczny Powiatu Radomskiego: Wzrost konkurencyjności gospodarki, zatrudnienia i przedsiębiorczości mieszkańców	
Miejsca pracy i podmioty gospodarcze	
Liczba pozyskanych inwestorów i rodzaj ich działalności (szt.)	Rezultatu
Liczba utworzonych nowych miejsc pracy	Rezultatu
Liczba pracujących ogółem (szt.)	Rezultatu
Liczba podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców	Rezultatu
Przeciętna liczba pracujących przypadająca na 1 podmiot gospodarczy	Rezultatu
Liczba miejsc pracy dla niepełnosprawnych (szt.)	Produktu
Stopa bezrobocia	Rezultatu
Udział ludzi młodych w ogólnej liczbie bezrobotnych	Rezultatu
Udział długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych	Rezultatu
Liczba miejsc noclegowych i gastronomicznych (szt.)	Produktu
Długość urządzonych szlaków turystycznych (km)	Produktu
Przeciętna powierzchnia indywidualnego gospodarstwa rolnego (w ha)	Rezultatu
Liczba gospodarstw agroturystycznych (szt.)	Produktu
Liczba gospodarstw rolnych prowadzących produkcję metodami ekologicznymi	Produktu
Liczba grup producenckich i liczba ich członków (szt.)	Produktu
Liczba przedsiębiorstw zajmujących się przetwórstwem rolno-spożywczym (szt.)	Produktu
Liczba szkoleń dla rolników indywidualnych z zakresu prowadzenia produkcji rolniczej, w tym metodami ekologicznymi i agroturystyki oraz	Produktu

Wyszczególnienie	Rodzaj wskaźnika
wykorzystania środków pomocowych Unii Europejskiej na współfinansowanie tej działalności (szt.)	
Liczba przeszkolonych rolników wg grup tematycznych szkoleń (szt.)	Rezultatu
Liczba imprez promujących lokalne produkty turystyczne i kulturowe oraz liczba uczestników tych imprez (szt.)	Produktu
Gospodarka wodno-ściekowa	
Odsetek mieszkańców korzystających z sieci wodociągowej	Rezultatu
Odsetek mieszkańców korzystających z sieci kanalizacji sanitarnej	Rezultatu
Liczba wybudowanych/zmodernizowanych oczyszczalni ścieków (szt.)	Produktu
Gospodarka odpadami	
Liczba zlikwidowanych dzikich wysypisk śmieci (szt.)	Produktu
Liczba punktów skupu surowców wtórnych (szt.)	Produktu
Liczba gospodarstw domowych objętych programem selektywnej zbiórki odpadów (szt.)	Rezultatu
Odsetek odpadów komunalnych poddanych segregacji i odzyskiwaniu surowców wtórnych (recyklingowi) w stosunku do ogółu wytworzonych odpadów	Rezultatu
Drogi publiczne wraz z urządzeniami towarzyszącymi	
Odsetek długości dróg gminnych o nawierzchni twardej w stosunku do ogólnej długości dróg gminnych	Rezultatu
Długość wybudowanych i zmodernizowanych dróg powiatowych (km)	Produktu
Odsetek długości dróg powiatowych o nawierzchni twardej w stosunku do ogólnej długości dróg powiatowych	Rezultatu
Odsetek dróg powiatowych poddanych modernizacji i remontom w stosunku do ogółu dróg tego wymagających	Rezultatu
Odsetek dróg wojewódzkich - przebiegających przez teren powiatu - poddanych modernizacji i remontom w stosunku do ogółu dróg tego wymagających	Rezultatu

Wyszczególnienie	Rodzaj wskaźnika
Odsetek dróg krajowych - przebiegających przez teren powiatu - poddanych modernizacji i remontom w stosunku do ogółu dróg tego wymagających	Rezultatu
Liczba wybudowanych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury drogowej (mosty, skrzyżowania, itp.)	Produktu
Natężenie ruchu pojazdów na drogach tranzytowych przebiegających przez powiat (poj./dobę)	Rezultatu
Natężenie hałasu generowanego przez ruch kołowy na drogach tranzytowych przebiegających przez powiat (decybele)	Rezultatu
Długość wybudowanych chodników (km)	Produktu
Liczba wybudowanych punktów świetlnych - oświetlenia ulicznego (szt.)	Produktu
Liczba wybudowanych i zmodernizowanych przejść dla pieszych (szt.)	Produktu
Liczba wybudowanych i zmodernizowanych zatok autobusowych (szt.)	Produktu
Liczba wybudowanych sygnalizacji świetlnych (szt.)	Produktu
Długość ścieżek rowerowych (km)	Produktu
Transport publiczny	
Długość linii publicznej komunikacji zbiorowej (km)	Produktu
Liczba mieszkańców obsługiwanych przez publiczną komunikację zbiorową (szt.)	Rezultatu
Zasoby i ochrona środowiska przyrodniczego	
Powierzchnia terenów prawnie chronionych (ha)	Produktu
Odsetek terenów prawnie chronionych w ogólnej powierzchni powiatu	Rezultatu
Odsetek lasów w ogólnej powierzchni powiatu	Rezultatu
Liczba zamontowanych instalacji ograniczających emisję zanieczyszczeń pyłowych i gazowych (szt.)	Produktu
% zgazyfikowania powiatu	Rezultatu
Liczba kotłowni przystosowanych do wykorzystania paliw ze źródeł odnawialnych (szt.)	Produktu

Wyszczególnienie	Rodzaj wskaźnika
Cel strategiczny Powiatu Radomskiego: Rozwój usług społecznych oraz tworzenie społeczeństwa obywatelskiego i informacyjnego	
Pomoc społeczna	
Liczba osób i rodzin objęta pomocą społeczną (szt.)	Produktu
Odsetek osób i rodzin objętych pomocą społeczną w stosunku do ogólnej liczby mieszkańców powiatu	Rezultatu
Przeciętna kwota świadczeń z pomocy społecznej na 1 korzystającego (zł)	Rezultatu
Oświata	
Liczba uczniów w szkołach ponadgimnazjalnych - ogółem i w rozbiciu na poszczególne placówki (szt.)	Produktu
Przeciętny koszt utrzymania ucznia w powiatowych placówkach oświatowych - zł/rocznie	Rezultatu
Liczba uczniów przypadająca na 1 nauczyciela i na 1 oddział	Rezultatu
Liczba uczniów przypadająca na 1 komputer	Rezultatu
Ochrona zdrowia	
Liczba przychodni zdrowia, świadczących usługi medyczne w ramach NFOZ	Produktu
Liczba lekarzy i pielęgniarek na 1000 mieszkańców	Rezultatu
Bezpieczeństwo publiczne	
Liczba przestępstw i wykroczeń ogółem (szt.) i na 1000 mieszkańców	Rezultatu
Odsetek wykrywanych przestępstw w stosunku do zgłoszonych przez mieszkańców	Rezultatu
Liczba programów przeciwdziałania przestępczości i poprawy bezpieczeństwa mieszkańców (szt.)	Produktu
Liczba wypadków drogowych na 1000 mieszkańców	Rezultatu
Sport i rekreacja	
Liczba wybudowanych i zmodernizowanych obiektów sportowych (szt.)	Produktu

Wyszczególnienie	Rodzaj wskaźnika
Liczba imprez sportowych i rekreacyjno-turystycznych (szt.)	Produktu
Liczba osób korzystających z bazy sportowej i rekreacyjno-turystycznej (szt.)	Rezultatu
Kultura	
Liczba placówek upowszechniania kultury (szt.)	Produktu
Liczba zmodernizowanych placówek upowszechniania kultury (szt.)	Produktu
Liczba imprez kulturalnych (szt.)	Produktu
Liczba osób korzystających z imprez kulturalnych (szt.)	Rezultatu
Organizacje pozarządowe	
Liczba organizacji pozarządowych funkcjonujących na terenie powiatu (szt.)	Produktu
Liczba przedsięwzięć powiatowych konsultowanych z mieszkańcami lub ich reprezentantami (szt.)	Produktu
Środki z budżetu powiatu przeznaczone na realizację inicjatyw obywatelskich i wspieranie działalności organizacji pozarządowych (zł)	Produktu
Obsługa administracyjna mieszkańców	
Czas załatwiania spraw mieszkańców i inwestorów przez starostwo powiatowe	Produktu
Stopień upowszechnienia systemu e-urząd (możliwość załatwiania spraw przez Internet)	Rezultatu
Liczba bezpłatnych punktów dostępowych do komputerowej sieci bezprzewodowej, tzw. „hot-spot” dla mieszkańców powiatu (szt.)	Produktu

Tak określone wskaźniki produktu i rezultatu pozwalają na ukazanie dynamiki zachodzących zmian w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego Powiatu Radomskiego w czasie oraz stopień zaawansowania realizacji przyjętych celów strategicznych i kierunków działań realizacyjnych. Powyższe wskaźniki można również stosować do porównań z innymi powiatami podobnej wielkości, średnią dla województwa mazowieckiego oraz Polski.

Bezpośredni nadzór nad realizacją ustaleń STRATEGII należeć będzie do Zarządu Powiatu, zaś bieżący nadzór sprawować będzie wyznaczony pracownik Starostwa Powiatowego - KOORDYNATOR REALIZACJI STRATEGII. Do jego zadań będzie należało:

- bieżąca koordynacja, kontrola i analiza realizacji ustaleń STRATEGII,

- stała obserwacja zmieniających się uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych rozwoju Powiatu Radomskiego,
- monitoring realizacji ustaleń STRATEGII - pozyskiwanie i przetwarzanie niezbędnych danych,
- ocena efektów realizacji ustaleń STRATEGII - analiza wskaźników (produktu i rezultatu) zawartych w powyższym zestawieniu,
- przygotowywanie raportów z realizacji ustaleń STRATEGII i ich przekazywanie Staroście Radomskiemu,
- identyfikacja i analiza rozbieżności pomiędzy założeniami strategicznymi a osiągniętymi rezultatami oraz określanie rodzajów działań naprawczych,
- aktywne pozyskiwanie zewnętrznych środków finansowych na realizację poszczególnych kierunków działań zawartych w STRATEGII, w tym dotacji z Unii Europejskiej.

Informacje zebrane w ten sposób, pomimo ich czysto informacyjnego charakteru, pozwolą na śledzenie zaawansowania poszczególnych kierunków działań oraz podjęcie działań naprawczych w przypadku wystąpienia trudności w realizacji ustaleń STRATEGII.

Podmiotem periodicznie (przynajmniej raz na rok) kontrolującym i oceniającym przebieg realizacji ustaleń STRATEGII ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU POWIATU RADOMSKIEGO DO 2020 ROKU będzie Rada Powiatu i jej poszczególne Komisje.